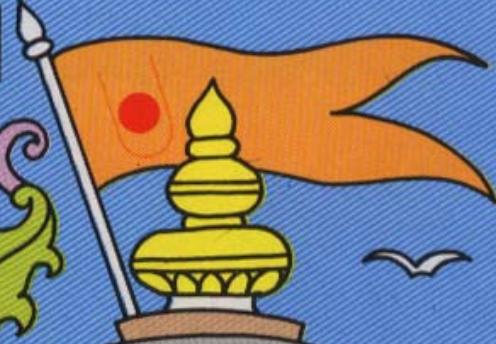

ખાળ સાટર્ને

૧

બાળ સત્ત્સંગ પરીક્ષા પહેલીનું પા�્યપુસ્તક

બાળ સત્ત્સંગ - ૧

પ્રથમક :

સ્વાભિનારાયણ અક્ષરપીಠ

શાહીખાગ રોડ, અમદાવાદ - ૩૮૦૦૦૪

BAL SATSANG, PART I (Gujarati Edition)

(Moral Science and Indian Culture Study Programme For Children)

A textbook for examination prescribed under the curriculum set by Bochasanwasi Shri Akshar Purushottam Swaminarayan Sanstha.

Inspirer: HDH Pramukh Swami Maharaj

Presented by:

Bochasanwasi Shri Akshar Purushottam Swaminarayan Sanstha
Shahibaug, Amdavad - 380 004. India.

Publishers:

SWAMINARAYAN AKSHARPITH
Shahibaug, Amdavad - 380 004. India.

12th Edition:

January 2006. Copies: 10,000 (Total Copies: 82,000)

Warning:

Copyright: ©Swaminarayan Aksharpith

This book is published by Swaminarayan Aksharpith. Material from this book cannot be used without due acknowledgement to Swaminarayan Aksharpith, Shahibaug, Amdavad. For any reprints the written permission of the publishers is necessary.

ISBN: 81-7526-113-7

રજૂકર્તા : બોચાસણવાસી શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ સ્વામિનારાયણ સંસ્થા (બી.એ.પી.એસ.)
શાહીબાગ, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૪.

પ્રેરણામૂર્તિ : ગ્રાટ બ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ

સૂચના : કોપીરાઇટ : © સ્વામિનારાયણ અક્ષરપીઠ

આ પુસ્તકના અંથો કોઈપણ સ્વરૂપે રજૂ કરવા માટે પ્રકાશકની લેખિત પરવાનગી મેળવવી અનિવાર્ય છે.

બારમી આવૃત્તિ : જાન્યુઆરી ૨૦૦૬

પ્રત : ૧૦,૦૦૦ (કુલ પ્રત : ૮૨,૦૦૦)

કિંમત : રૂ. ૧૨-૦૦

મુદ્રક અને પ્રકાશક :

સ્વામિનારાયણ અક્ષરપીઠ

શાહીબાગ, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૪

આશીર્વાદ

યોગીજ મહારાજે બાળમંડળોની શરૂઆત કરી ત્યારથી બાળકોને સંસ્કાર આપવા માટેની અનેક પ્રવૃત્તિઓ સંસ્થામાં ચાલે છે. આ ‘બાળ સત્સંગ પરીક્ષા’ની પ્રવૃત્તિ પણ દિનપ્રતિદિન વિકાસ પામે તેવા અમારા આશીર્વાદ છે.

હુનિયામાં ધણું ધણું જણુવાનું ને શીખવાનું છે. પણ જે સાચું જણુવાનું ને શીખવાનું છે તે આ પુસ્તકમાંથી મળશે. આ પુસ્તકમાંથી સાચું શિક્ષણ મળશે.

આમાં ભગવાનનાં અને ભક્તોનાં સુંદર ચરિત્રા આપ્યાં છે નેમાંથી ધણું ધણું શીખવા મળશે. જીવન જીવવાની ચાવી તેમાંથી મળશે. એ ચરિત્રો આપણને સેવાભાવી અને પરોપકારી થવાનું શીખવે છે. એ ચરિત્રો આપણને સંસ્કારી અને સાચા ભક્ત થવાનું શીખવે છે. જીવનમાં આગળ વધવા અને સુખી થવા માટે આ ખંડું અગત્યનું છે.

તો આ પુસ્તક સૌચે હોંશે હોંશે વાંચવું અને વિચારબું. તથા પરીક્ષા માટે સારી રીતે તૈયારી કરવી.

સૌને આશીર્વાદ છે કે આ પુસ્તકમાંથી સાચું શિક્ષણ પામી જીવનમાં સુખી થાય.

શાસ્ત્રી નારાયણસ્વરૂપહાસના

(પ્રમુખ સ્વામી મહારાજ)

હેતપૂર્વક જ્ય સ્વામિનારાયણ

પ્રકાશકીય

દર્પણ સામે શું ધરવું ?

આપણો જે જેવું હોય, અનુભવવું હોય તે.

સારું કે નરસું - જેવું આપણો અનુભવવું હોય તે દર્પણ સામે ધરવું.

બાળકનું ચિત્ત પણ નિર્મળ હોય છે, દર્પણની જેમ તેની સમક્ષ આપણો જેવું ધરીએ તેવું તે ચિત્તમાં અંકિત થાય. તેથી જ સારાં બાળકો તૈયાર કરવા તેમની સમક્ષ સારું અને સુંદર સાહિત્ય ધરવું પડે.

બ્રહ્મસ્વરૂપ યોગીજી મહારાજ બાળકોને ગળથૂથીમાંથી જ સારા સંસ્કારો મળી રહે તે માટે શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ સ્વામિનારાયણ બાળમંડળની સ્થાપના કરી, અને તેનો સારો વિકાસ કરેલો. આજે વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા બાળકોના ચિત્તમાં ઉચ્ચ ભાવનાઓ અને ઉત્તમ વિચારો અંકિત કરવાનું કાર્ય ચાલી રહ્યું છે. તેમાં પરમપૂજ્ય પ્રમુખસ્વામીની પ્રેરણા અને આશિષથી ‘બાળ સત્સંગ પરીક્ષા’નું પણ વિશિષ્ટ આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. જેના ઉપકરે રોચક અને સંસ્કારપ્રેરક સાહિત્ય બાળકોને વાંચવા મળશે.

પાઠ્યશાળાઓના ધોરણો કુમબદ્વ તૈયાર કરાયેલી બાળ સત્સંગ પરીક્ષાની પુસ્તિકાઓ દ્વારા હિન્દુ સંસ્કૃતિના ઉત્તમ આદર્શોને અને સત્સંગની ભવ્ય પ્રણાલીને બાળકો પ્રાપ્ત કરશે અને તેનો પ્રસાર કરશે.

બાળકોને ઉછેરવામાં અને સંસ્કારવામાં જેમનો મહત્વનો ફાળો છે, તે માતા-પિતા તથા વાલીઓ, શિક્ષકો અને મંડળના સંચાલકો આ પુસ્તિકાઓનો વ્યવસ્થિત અભ્યાસ બાળકોને કરાવશે. આ પરીક્ષા માટે બાળકોને તૈયારી કરાવશે તો જરૂર સારું પરિણામ પરીક્ષામાં અને જીવનમાં આવશે.

‘બાળ સત્સંગ પરીક્ષા - પહેલી’ની આ પુસ્તિકા આપના હાથમાં મૂકૃતાં અમે આનંદ અનુભવીએ છીએ. આ પુસ્તિકા તૈયાર કરવામાં જેમણે સહયોગ આપ્યો છે તે સૌના પણ અમે આભારી છીએ.

- પ્રકાશન સમિતિ
સ્વામિનારાયણ અક્ષરપીઠ

શ્રી સ્વામિનારાયણો વિજયતે

અમે સૌ રૂપામીનાં બાળક, મરીશું રૂપામીને માટે,
અમે સૌ શ્રીલુચણાં યુવક, લડીશું શ્રીલુચને માટે.

નથી ડરતા નથી કરતા અમારા જીવની પરવા,
અમારે ડર નથી કોઈનો, અમે જરૂર્યા દીએ મરવા.

અમે આ થશ આરંભ્યો, જલિદાનો અમે દઈશું,
અમારા અક્ષર પુરાષોતમ ગુણાવીત ગાનને ગાઈશું.

અમે સૌ શ્રીલુચણાં પુત્રો અક્ષરે વાસ અમારો છે,
રઘુધર્મી ભરમ ચોણી તો અમારે કોલ શાનો છે.

જુઓ સૌ મોતીના રૂપામી, ન રાખો કાંઈ તે ખામી,
પ્રગટ પુરાષોતમ પામી, મર્યા ગુણાવીત રૂપામી.

અનુકૂળણીકા

વિભાગ-અ

૧. ગામ નાતું, મહિમા મોદો	૧
૨. અવતાર	૨
૩. મારવા ગયો તે મર્યાદા	૫
૪. આહી ધનશ્યામ ! તહી ધનશ્યામ !	૭
૫. ધન્ય પિતા ! ધન્ય પુત્ર !	૧૦
૬. ધરનો ત્યાગ	૧૩
૭. નીલકંઠ વણી	૧૬
૮. રે મારી વાણી, તું નિખળ જગ્ઞે !	૧૮
૯. હું ઠાને અવતું છું !	૨૧
૧૦. વાધને વશ કર્યો !	૨૩
૧૧. જગતી જનવર પણ એળાએ !	૨૬
૧૨. સરયુદ્ધસ	૩૧
૧૩. નીલકંઠમાથી સહાનંદ	૩૪
૧૪. સહાનંદ સ્વામી મહારાજની જે !	૩૬
૧૫. સ્વામિનારાયણ મંત્ર : મંત્રમૂર્તિ મહારાજ	૩૮
૧૬. ભગ્નીરામનો ધમંડ ઉતાર્યો	૪૨
૧૭. છાકરાને સમાધિ	૪૬
૧૮. છડી સવારીએ કાકડી આધી !	૪૮
૧૯. જ્યાં વહેમ ત્યાં હરિ નહિ !	૫૦
૨૦. સૂરજની પેઠે	૫૨

૨૧. સૌંદ્રે કરવાની તપસ્યા	૫૩
૨૨. પેશાના સૂણાનું કાવતદું	૫૬
૨૩. આપણી શોભા વધી છે !	૫૮
૨૪. યજ્ઞ નહિ અટકે !	૬૦
૨૫. ભક્તોને તેડવા આવે !	૬૧
૨૬. ગવેઢાની ગાય !	૬૩
૨૭. મહારાજના સાંચુંએ	૬૫
૨૮. અગવડ દેખો ત્યાં મુફામ કરજે !	૬૬
૨૯. 'શિક્ષાપત્રી' એટલે હર્ષણ	૭૧
૩૦. ધામમાં ગયા.	૭૩

વિભાગ-બ

૧. વહે આપણું શું શીખવે છે ?	૭૬
૨. અભ્યાસ	૭૭
૩. કીર્તન (એકદે એક...)	૭૮
૪. અગવાન છે જ	૭૯
૫. આટલું ન ખાશો.	૮૨
૬. થડુ	૮૩
૭. સ્તુતિ	૮૫
૮. જે સારા થબું હોય તો...	૮૭
૯. આરતી	૮૮
૧૦. સ્વામીની વાતો	૮૯
૧૧. મંહિર	૯૧
૧૨. કીર્તન (અક્ષરધામના ખાળી)	૯૩

વિભાગ અ

૧. ગામ નાનું, મહિમા મોટો !

રામનવમી એટલે તૈવ સુહ નોમ.

એ દિવસે અયોધ્યામાં લગવાન રામનો જન્મ.

એવા જ એક રામનવમીના દિવસે અયોધ્યા પાસે છપૈયા નામે ગામમાં એક બાળકનો જન્મ થયો, સંવત् ૧૮૭૭.

એ બાળકનું નામ ધનશ્યામ.

બાળક ધનશ્યામનાં માતા લક્ષ્મિદેવી અને પિતા ધર્મદેવ.

પિતા ધર્મદેવે બાળકના જોખ જોવા જોખીને તેડાવ્યો.

કહે : ‘આ બાળકનું લાવિ લાઓ !’

જોખી હૃતા મોટા મુનિ મહારાજ. અહીંનું હેઠે ને તહીંનું યે હેઠે ! બાળકની કુંડળી માંડી કહે : ‘આનું લાવિ હું શું કહેવાનો ?’ આ તો બધાંનાં ભૂત-લાવિનો માલિક છે. નવખંડ ધરતી પર એનો જોજોકાર થશે ! એનાં જન્મથી આ નાનકદું છપૈયા ગામ મોટું તીર્થ બની જશે !’

ઓલતાં ઓલતાં મુનિ મહારાજની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં.

ધર્મદેવ પૂછ્યું : ‘તો તમે રડો છો કેમ ?’

મુનિ મહારાજ કહે : ‘હું તો એટલા માટે રડું છું કે એનો જોજોકાર જોવા હું હુનિયામાં જીવતો નહિ હોડું ! હું ધરડો થયો, હવે કેટલું જીવવાનો !’

આમ કહી મુનિ મહારાજે બાળ ધનશ્યામને પ્રણામ કરી પ્રાર્થના કરી : ‘હુ પ્રભુ મને તમારાં ચરણુમાં રાખનો !’

આ બાળ ધનશ્યામ તે સ્વામી સહંજલાંદ.

એમને હરિકૃષ્ણ મહારાજ પણ કહે છે.

મોટા થયા પછી એમણે એવું અજખ કામ કર્યું કે જેનારા દંગ થઈ ગયા !

રાજ-મહારાજાઓ કરતાં એમનું નામ વધી ગયું.

રાજ-મહારાજાઓ તો કેટલાયે થઈ ગયા, કોઈ એમને યાદ કરતું નથી; અને સહજનંદ સ્વામીનો તો આજે નવખંડ ધરતી પર ડંકો વાગે છે.

મુનિ મહારાજની વાત સાચી પડી !

છપૈયા ગામ બહુ નાનું, પણ એનો ભણિમા મોટો થયો.

રામના જન્મથી અચોધ્યા તીર્થ બની ગયું, તેમ બાળ ધનશ્યામના જન્મથી છપૈયા તીર્થ બની ગયું. આજે હુણરો માળુસો રોજ એ તીર્થની યાત્રાએ જાય છે.

સ્વાધ્યાય

એક વાક્યમાં જવાય આપો :

૧. ધનશ્યામનો જન્મ ક્યાં અને ક્યારે થયો હતો ?
 ૨. ધનશ્યામનાં માતા-પિતાનું નામ શું હતું ?
 ૩. ધનશ્યામનું નામ પાડનાર મુનિ મહારાજની આંખમાં આંસુ કેમ આવી ગયાં ?
 ૪. મુનિ મહારાજે શું લવિષ્ય લાખ્યું ?
 ૫. ધનશ્યામનાં ખીંચ એ નામ આપો.
-

૨. અવતાર

પિતા ધર્મહેવ એઠા છે.

એમને મુનિ મહારાજના શબ્દો યાદ આવે છે કે નવખંડ ધરતી પર આ બાળકનો જે જે કાર થશે !

એઠા એઠા એ વિચાર કરે છે કે આ જે જે કાર કેવી રીતે થશે ?

જગતમાં ત્રણુ જણુનો જે જે કાર થાય છે—રાજનો, ધનવાનનો અને જાનીનો !

તો શું ધનશ્યામ રાજ થશે ? રાજ થઈને જગ જીતશે ને હુનિયામાં એના નામનો ડંકો વાગશે ? તો શું એ મોટો શાહુસોદાગર થઈ ખૂબ ધન કમાશે ને હુનિયામાં એનો ડંકો વાગશે ? કે શું એ મોટો જાની પંડિત બની બધા પંડિતોને વાહમાં હુરાવશે ને એથી હુનિયામાં એનો ડંકો વાગશે ?

ધનશ્યામ શું થશે ? — રાજ, શાહુસોદાગર કે જાની ?

આ જણુવા માટે એમણે એક યુક્તિ કરી.

એમણે એક પાટલા પર ત્રણુ ચીને મૂકી : એક છરી, એક સોનામહોર અને એક થંથ. થંથનું નામ લગવદ્ધીતા.

છરી એટલે શાખ — એ રાજનું નિશાન.

સોનામહોર — એ શાહુસોદાગરનું નિશાન.

થંથ — એ જાનીનું નિશાન.

ત્રણે ચીને પાઠલા પર મુકી ધર્મદેવે ધનશ્યામને ત્યાં આણ્યો.
અધાર્યે બાળકો ચમકતી ચીજ જોઈ લેવા હોડે છે, પણ ધનશ્યામે
તો સોનામહોરની સામે ય જોયું નહિ, છરીને યે એ અડક્યો નહિ;
એણે તો ગીતાનો શુટકો ઉપાડ્યો, ને જણે વાંચતો હોય તેમ ઉધારીને
ઘેઠો !

પિતા ધર્મદેવ આભા બની જોઈ રહ્યા.

ધનશ્યામે ઉધારેલાં પાનાં તરફ તેમણે નજર કરી તો તેમાં
આવું લખેલું હતું :

“જ્યારે દુનિયામાં ધર્મને નામે અધર્મ ચાલે છે, સાધુજ્ઞનો
કુઃખી થાય છે, અને પાપી લોકેનું જેર વધે છે, ત્યારે સાધુઓને
સાચવવા અને ધર્મની કુરી સ્થાપના કરવા વાસ્તે હું પૂઢવી પર
અવતાર લઇ છું.”

ધર્મદેવ આ વાંચી વિચારમાં પડી ગયા. તેઓ ધડીમાં
ધનશ્યામ સામે જુઓ, તો ધડીમાં ગીતાજી સામે જુઓ ! તેમને ખાતરી
થઈ ગઈ કે એમનો પુત્ર કોઈ સાધારણ જીવ નથી, પણ અવતારી
પુરુષ છે ! એ જગતમાં ધર્મની કુરી સ્થાપના કરશે, અને નવખંડ
ધરતી પર એનો જે જે કાર થઈ જશે !

સ્વાધ્યાય

૩ લીટીમાં જવાય બાપો :

૧. ધર્મદેવ ધનશ્યામની પરીક્ષા કેવી રીતે લાધી ?
૨. ધનશ્યામે ઉધારેલાં પાનાં ઉપર શું લખ્યું હતું ?

ચોણ્ય જોડકાં ગોઠવો :

૧. રાજનું નિશાન	શાહ સોદાગરનું નિશાન
૨. સોનામહોર	છરી
૩. ભગવદ ગીતા	અંથ
૪. રાતીનું નિશાન	ધનશ્યામ.

૩. મારવા ગયો તે મર્યો !

નાનાં બાળકોને ધનશ્યામ ખુલુ વહાલો.

રોજ બધાં ધનશ્યામને રમાડવા આવે.

ધનશ્યામને હૃદ્યાળે અને ઊંઘાડવા હાલરડાં ગાય, અને ધનશ્યામ જીંદી જાય એટલે એને જગાડવા ગાણ્યાં ગાય ને નાચે !

ધનશ્યામ બાળકોને જોઈ હુસે !

એ જોઈ છોકરાંના આનંદનો પાર ન રહે. બધાં એકખીજને કહે : ‘એ....ઇ ! એ મને ઓળખે છે !’

તે ન ઓળખે ! બાળકોને જેમ ધનશ્યામ વહાલા, તેમ ધનશ્યામને બાળકો વહાલાં !

પણ ગામમાં જેમ સારા માણુસો હતા, તેમ ખરાખ માણુસોએ હતા. કાલીદા કરીને એક હુંઠ તેમનો આગેવાન હતો.

છોકરાં બધાં ‘ધનશ્યામ’ ‘ધનશ્યામ’ કરે એ કાલીદાને ન ગમે. એને એવી બીક કે આજે છોકરાં ‘ધનશ્યામ’ ‘ધનશ્યામ’ કરે છે, કાલે મીઠાં ‘ધનશ્યામ’ ‘ધનશ્યામ’ કરશે, તો પછી મારો ભાવ કોણું પૂછશે ? ધનશ્યામ જોઈએ જ નહિ !

એણે ધનશ્યામને મારી નાખવા માણુસો મોકદ્યા. પણ કોઈ ધનશ્યામનો વાળ પણ વાંકો કરી શક્યું નહિ; કોઈ પકડાઈ ગયા ને મારી મારી પાછા આવ્યા; તો કોઈ ખીને પાછા આવ્યા. છેષટે કાલીદાને વિચાર કર્યો કે હું જ ધનશ્યામને પૂરો કરીશ.

એકવાર કેટલાક છોકરાઓ ધનશ્યામને લઈને ગામ બહાર રમવા નીકળ્યા. ધનશ્યામ હજી બાળક હતો, તેથી તેને એક અંખા હેઠળ સુવાડી છોકરાઓ એમની રમત રમવા લાગ્યા. છોકરાઓ રમવામાં મશગુલ હતા એટલામાં કાલીદા ત્યાં આવી પહોંચ્યો.

ધનશ્યામને એકલો જોઈ એ કહે : ‘હ....., આજે આ લાગમાં આવ્યો છે ! આજે તો એને પૂરો જ કરી નાખું !’

કાલીદાત મંત્ર-તંત્ર ને જાહુવિધા ભણેલો હતો. એણે એ વિધાના જેરે ચારે બાજુ અંધારું કરી છીયું, ને એવો તો વંટોળિયો ચલાયો કે જાડો મૂળમાંથી ઉખડી પડે ! ધનશ્યામવાળા આંખાના કેટલાંક ડાળાં તૂટીને કડકડ કરતાં નીચે પડયાં ! કાલીદાત ખુશ થઈ ગયો. તેને થયું કે ધનશ્યામ આ ડાળાં નીચે ચગદાઈને મરી ગયો ! એટલે એ એને જેવા ગયો. જુઓ તો ધનશ્યામને તો કંઈ જ થયું નથી. એ તો પડ્યો પડ્યો હુસે છે !

આ જેઈ કાલીદાતને એવો શુસ્સો ચડ્યો કે એક મોટું જાડું ડાળું લઈ એ ધનશ્યામને મારવા હોઇયો, પણ શી ખખર શું થયું કે એના જ પેઢા કરેલા વંટોળિયામાં એ ફસાયો ! પછી હડાની પેઢે અદ્ધર જિંચકાયો ને આંખાના થડની સાથે જેરથી પટકાયો ! ધડીકમાં એના રામ રમી ગયા !

ધનશ્યામને મારવા જતાં એ જ મરી ગયો !

કાલીદાત મરી ગયો. એટલે વંટોળિયો શરીરી ગયો, અંધારું હૃઠી ગયું, ને છોકરાએ જે બીજે સંતાઈ ગયા હતા તે બધા ‘ધનશ્યામ ! ધનશ્યામ !’ કરતા પાછા આવ્યા. એટલામાં ધર્મહૈવ પણ ધનશ્યામને શોધતા શોધતા ત્યાં આવી પહોંચ્યા. ધનશ્યામને ક્ષેમ-કુશળ જેઈ બધા રાજુ થયા.

આવો હતો બાળ ધનશ્યામ ! એની આગળ હુઠોની હુઠ્ટતા ચાવે જ નહિ !

સ્વાધ્યાય

એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

૧. કાલીદાત કોણ હતો ?
૨. ધનશ્યામને એકલો જેઈ કાલીદાતે શું ઝણું ?
૩. કોણ મારવા ગયું ને કોણ મર્યાં ?

દુંકમાં સમજવો :
૧. કાલીનત કેવી રીતે મર્યાદ ?

૪. અહીં ધનરથામ ! તહીં ધનરથામ !

ધર્મહેવ હુવે કુદુંબને લઈને અચોધ્યામાં આવી વસ્યા હતા.

ધનરથામ હુવે મોટો થયો હતો.

મોટો એટલે પાંચ-સાત વરસનો.

પિતાજી એને ઘેર લણુવતા હતા. ધનરથામ એવો ચિત્ત દઈને ભણે કે એકવાર જે શીખન્યું તે ક્રી શીખવવું ન પડે. કોઈ ચીજને પેટીમાં પૂરી દઈ એ, એમ ધનરથામ શીખવાની વસ્તુને એકદમ મનમાં ઉતારી હે ! પછી એ વસ્તુ એની થઈ ગઈ ! લણુવાની આ કળા છે.

પિતા ધર્મહેવ પૂજાપાઠ કરે તે ધનરથામ ધ્યાન દઈને જુઓ. જુઓ એટલે એને આવડી જાય, ને એ પ્રમાણે એ કરવા માંડે. શીખવાની આ કળા છે.

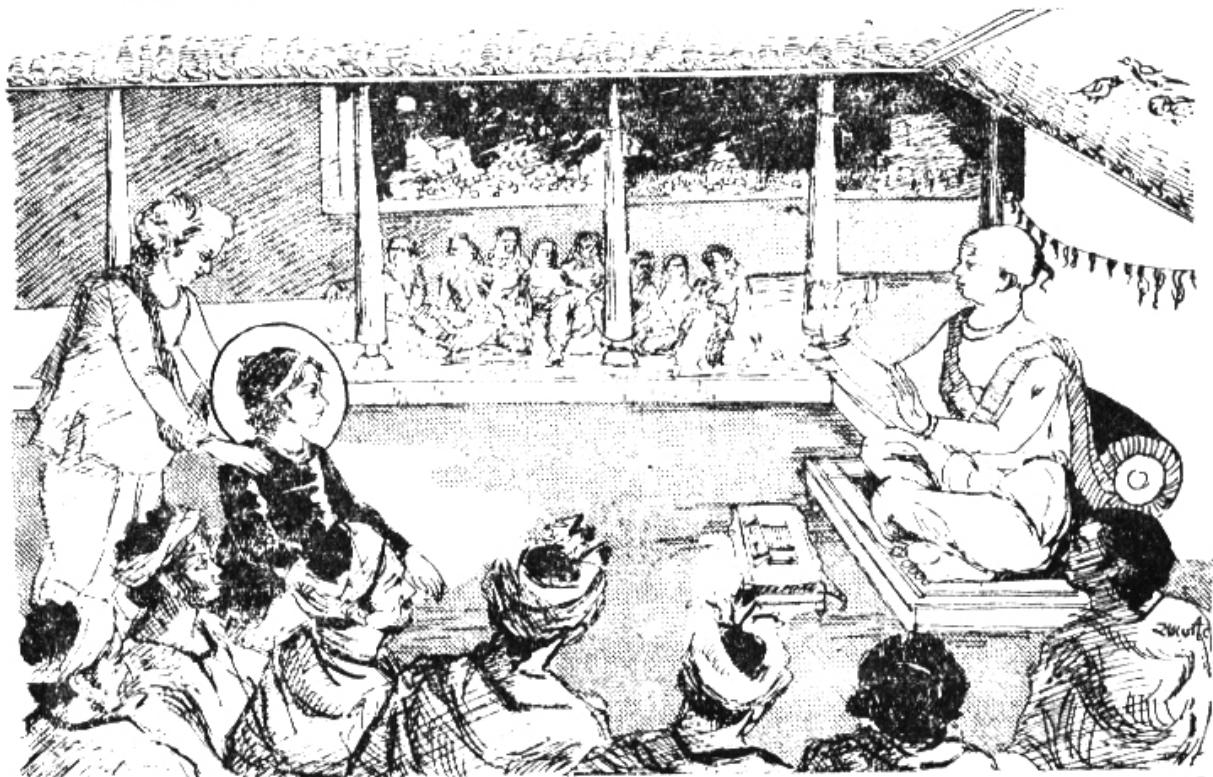
આવડી ઉંમરે પણ ધનરથામ એકલો નહીંએ જાય, નહાય ને તરે ! ઘેરથી ચણુા-મમરા લઈ જાય ને કાચબાચોને ખવડાવે. કાચબાચોનાં એણે નામ પણ પાડેલાં. નામ દઈને બોલાવે એટલે કાચબો પાણીમાંથી મોં બહાર કાઢે !

અચોધ્યાનાં બધાં મંદિરો ધનરથામનાં જાણીતાં. તેમાંય રામજી મંદિર અને હનુમાનગઢીનું હનુમાન મંદિર એનાં ખાસ માનીતાં.

એકવાર ધનરથામ હનુમાન મંદિરમાં રામાયણની કથા સાંભળવા એઠો હતો. સાંભળતાં સાંભળતાં રાત પડી ગઈ. ઘરે સૌને ચિંતા થઈ. એટલે ધનરથામના મોટાલાઈ રામપ્રતાપ એને શોધતા શોધતા ત્યાં આવ્યા. આવીને કહે : ‘આલ ઘેર !’

ધનરથામ કહે : ‘મોટાલાઈ, તમે એટલી વાર પેલા રાધાકૃષ્ણ મંદિરમાં દર્શાન કરી આવોને, પછી આપણે જઈ એ !’

રામપ્રતાપ રાધાકૃષ્ણ મંહિરમાં ગયા તો ત્યાં ભાગવતની કથા ચાલે. જેણું તો ત્યાં ઘનશ્યામ કથા સાંભળવા એઠો હતો! રામપ્રતાપને નવાઈ લાગી કે ઘનશ્યામ તો પણ હતુમાનગઢીમાં એઠો છે, ને અહીં કયાંથી આવ્યો? ખાતરી કરવા એમણે એની પાસે જઈ કહ્યું : ‘ચાલ ઘેર !’

એ ઘનશ્યામ જ હતો. એણે કહ્યું : ‘મોટાભાઈ, તમે એટલી વાર પેલા શિવમંહિરમાં દર્શાન કરી આવોને, પછી આપણે જઈએ !’

મોટાભાઈ શિવમંહિરમાં દર્શાન કરવા ગયા ત્યાં શિવપુરાણુની કથા ચાલે, અને જેણું તો ઘનશ્યામ ત્યાં પણ કથા સાંભળવા એઠેલો!

મોટાભાઈ રામપ્રતાપ કહે : ‘નક્કી, મારી કંઈક લૂલ થાય છે. આ ઘનશ્યામ ન હોય !’

એટલે ખાતરી કરવા એ એની પાસે ગયા. એ ઘનશ્યામ જ હતો! રામપ્રતાપે એને કહ્યું : ‘ચાલ ઘેર !’

ઘનશ્યામ કહે : ‘હમણું આવું! તમે એટલી વાર હતુમાનગઢીમાં દર્શાન કરી આવોને, મોટાભાઈ !’

મોટાભાઈ પાછા હતુમાનગઠી આવ્યા. જુચે તે અહીં ધનશ્યામ એક ચિંતે કથા સાંભળતો હતો. એટલામાં કથા પૂરી થઈ, ને બંને ભાઈઓ મળ્યા.

આ વખતે મોટાભાઈને કહેવું ન પડયું કે ચાલ વેર ! ધનશ્યામે જ તેમને કહ્યું, ‘ચાલો મોટાભાઈ, વેર જઈએ !’

બંને ભાઈઓ વેર આવ્યા. પણ મોટાભાઈના મનમાં કોયડો રહી ગયો કે આજે મેં એકીસાથે પણ જગાએ ધનશ્યામને જોયો, એ શું !

પણ એમના મનનો આ કોયડો એ વખતે ઉકૃદ્ધો. નહિ. એ ઉકૃદ્ધો. પાંત્રીસ વર્ષે—જ્યારે એ ગુજરાતમાં આવ્યા, ને સહભાનંદ સ્વામી રૂપે બિરાજતા ધનશ્યામને મળ્યા ત્યારે ! ત્યારે એમને ખણર પડી કે આ તો બધી અવતારી પુરુષની લીલા હતી !

સ્વાધ્યાય

ખાલી જગ્યા પૂરો :

- અયોધ્યાનુ.....ધનશ્યામનું ખાસ માતીતું હતું. (સ્વામિનારાયણ મંદિર, રામજી મંદિર, તુલસી મંદિર)
- ધનશ્યામ રાધાકૃષ્ણ મંદિરમાં.....કથા સાંભળવા એડા હતા. (મહાભારત, ગીતા, ભાગવત)
- રામપ્રતાપે એકી સાથે ધનશ્યામને.....જગ્યાએ જોયા. (ચાર, છ, તણ)

એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

- અયોધ્યામાં ધનશ્યામનાં માનીતાં મંદિરો ક્યાં ક્યાં હતાં ?
- મોટાભાઈ રામપ્રતાપના મનનો કોયડો ક્યાં ને ક્યારે ઉકૃદ્ધો ?
- ધનશ્યામ કોની પાસે ભણ્યતા ?
- ધનશ્યામની લણ્ણવાની કળા કઈ ?

૫. ધન્ય પિતા ! ધન્ય પુત્ર !

એકવાર કાશીનો રાજ સભા લરીને એકો હતો. ત્યાં પ્રથમ ધયો કે જાન મોટું કે લક્ષ્ણ ?

એક પંડિતે કહ્યું : ‘જાન મોટું !’

તરત ખીજે પંડિત ઓલ્યો : ‘ના, લક્ષ્ણ મોટી !’

ત્રીજી પંડિતે પહેલાને ટેકો આપતાં કહ્યું : ‘શાકરાચાર્યનું’ વચન છે કે જાન મોટું !’

ત્યારે ચોથા પંડિતે ખીજ પંડિતને ટેકો આપતાં કહ્યું : ‘રામા-નુઝાચાર્યનું’ વચન છે કે લક્ષ્ણ મોટી !’

વળી કો’કે કહ્યું : ‘ગીતાજીમાં લગવાને કહ્યું છે કે પવિત્રતામાં જાનની તોલે આવે એવી જગતમાં કોઈ ચીજ નથી. માટે જાન સૌથી મોટું !’

ત્યારે વળી કો’ક ઓલ્યું : ‘ઓંહું ! લગવાને ગીતાજીમાં કહ્યું છે કે લક્ષ્ણિવાળો માણુસ મને સાથી વધારે વહુલો છે. માટે લક્ષ્ણ મોટી !’

આમ ખૂબ લાંબી ચર્ચા આલી. પણ એને કંઈ અંત આવ્યો નહિ, કારણ આમાં ખરા-ઓટાનો નિર્ણય કોણું કરે ? તે માટે તો બંને ખાળું સાંલળી પ્રથમનો નિર્ણય આપી શકે એવો કોઈ વિક્રાન નોઈએ. કાશીમાં એવો કોઈ વિક્રાન હતો નહિ.

ત્યારે રાજએ કહ્યું કે કાશીમાં એવો વિક્રાન ન હોય તો જ્યાં હોય ત્યાંથી ઓલાવો !

બંને ખાળુના વિક્રાનેએ કહ્યું : ‘અયોધ્યામાં એવા એક વિક્રાન છે. એમનું નામ ધર્મદેવ.’

તરત રાજએ કહ્યું : ‘તો ધર્મદેવને ઓલાવો ! હાથી-ઘોડા-પાલખી મોકલો, ને એમને માનલેર અહીં તેડી લાવો !’

રાજના માણુસો હાથી-ઘોડા-પાલખી લઈને છૂટયા, ને ધર્મદેવના ઘેર આવી ઊભા. કહે : ‘પંડિતરાજ, કાશી પધારો !’

ધર્મહેવ કાશી જવા તૈયાર થયા ત્યારે દશ વર્ષનો ઘનશ્યામ કહે : ‘પિતાજી મારે ય કાશી આવવુ’ છે. વિક્રાનોની સલા લેવાનું મને બહુ મન છે ! ’

પિતા ધર્મહેવ જાણુતા હતા કે ખુત્ર ઘનશ્યામને ધર્મશાસ્કો પર પ્રીતિ છે. શાસ્કોની ગૂઢ વાતો તે સમજે છે, જ્ઞાન શું ને ભક્તિ શું તેની તેને અખર છે. એને જે હું મારી સાથે લઈ જઈશ તો એથી એને ઘણો લાલ થશે.

એટલે એમણે એને પોતાની સાથે આવવાની હા પાડી.

વાજતે-ગાજતે રાજાએ કાશીમાં ધર્મહેવનો સત્કાર કર્યો.

પછી રાજાની હાજરીમાં વિક્રાનોની સલા મળી.

સલામાં શ્રી ધર્મહેવ અધ્યક્ષના જીંચા આસન ઉપર બિરાજ્યા.

એક પછી એક વિક્રાન પંડિતે જીલા થઈ શાસ્કોનાં વચન ટાંકી ટાંકીને પોતાના પક્ષનું સમર્થન કરવા માંડયું ને સામા પક્ષના પંડિતોની વાતનું ખાંડન કરવા માંડયું. ધર્મહેવ એઉ પક્ષની વાતો શાંતિથી સાંભળી રહ્યા.

વાદવિવાદ ખૂબ લાંબો ચાલ્યો. ઘનશ્યામ એક ખૂણે એડો એડો બધું સાંભળતો હતો, ને પોતાના મન સાથે એનો તાળો મેળવતો હતો.

પંડિતો બધા બોલી બોલીને થાક્યા, ત્યાં અચ્યાનક ઘનશ્યામ જીલો થયો, ને અધ્યક્ષની સામે હાથ જેડી વિનયપૂર્વક બોલ્યો : ‘આજ્ઞા હોય તો હું આ ચર્ચાનું સમાપન કરું ! ’

આ સાંભળી આખી સલા ચક્કિત થઈ ગઈ. ચર્ચામાં ભાગ લેવાનું અધરું હોય છે, પણ ચર્ચાનું સમાપન કરવાનું તો એથી યે અધરું હોય છે. આવડો અમણો છોકરો શું એ કરી શકશે ?

અધ્યક્ષસ્થાને બિરાજેલા ધર્મહેવે સલામાં એડેલા પંડિતોની સામે જેઈ કહ્યું : ‘આપ સૌની રજ હોય તો હું આને બોલવા દઉ ! ’

છોકરો શું બોલશે તેનું બધાને લારે કુતૂહલ હતું, તેથી સૌચે કહ્યું : ‘અમારી રજ છે, એને બોલવાની આજ્ઞા કરો ! ’

ધર્મહેવે આજ્ઞા આપી, અને પછી જેઈ લેલો મજા ! ધાણી

કૂટે એમ ફરજિયલ ઘનશ્યામે બોલવા માંડયું. ધર્મશાસ્ત્રોના પુરાવા ટાંકી ટીકીને એણું બેચ પક્ષોનું તોલત કર્યું ને અંજિતમાર્ગ શ્રેષ્ઠ છે એવું જાહેર કર્યું.

આખી સલા બાળ ઘનશ્યામની દલીલો સાંભળી છક થઈ ગઈ. સૌચે ‘ધન્ય! ધન્ય!’ ના પોકારે. પાડી એને વધાવી લીધો !

હુદે ચારે બાજુથી સવાલ જાઠયો કે કોણ છે આ છોકરો ? શું એ પૃથ્વીલોકનો વાસી છે કે સ્વર્ગમાંથી ઉત્તરી આવેલો હેવ છે !

પછી જ્યારે સૌચે જાણ્યું કે આ તો આજની સલાના અધ્યક્ષ શ્રી ધર્મદેવનો પુત્ર છે ત્યારે સૌના આનંદનો પાર રહ્યો નહીં. ચારે બાજુથી જ્યાંદોષ થયો : ‘ધન્ય પિતા ! ધન્ય પુત્ર !’

અધ્યક્ષે હુદે કુંઈ બોલવાનું રહ્યું નહોતું. આખી સભાએ ઘનશ્યામનો નિર્ણય સ્વીકારી લીધો હતો. રાજાએ પણ એ વાતને ટેકો આપ્યો.

વિક્રાનોએ કહ્યું : ‘ઘનશ્યામ વયમાં નાનો છે, પણ ગુણુમાં મોટો છે !’

રાજાએ કહ્યું : ‘હું ગુણુનું પૂજન કરું છું.’

ભરી સલામાં રાજાએ ઘનશ્યામનું કૂલચંદનથી પૂજન કર્યું, અને એને અનેક કિંમતી લેટો આપી. પછી ધર્મદેવ અને ઘનશ્યામને હાથી પર બેસાડી રાજાએ આપા નગરમાં એમનો વરદોડા કાઢ્યો, રાજ પોતે એ વરદોડામાં હાથીની આગળ પગપાળો ચાલ્યો !

પિતા ધર્મદેવને અત્યારે સુનિ મહારાજની અવિષ્યવાળી યાદ આવી : ‘ખંડે ખંડે એનો જેનેકાર થશે !’ પિતાને થયું કે પુત્રના જેનેકારની શરૂઆત થઈ ચૂકી છે !

ધન્ય એ પિતા ! ધન્ય એ પુત્ર !

સ્વાધ્યાય

કોણ બોલે છે, કોને કહે છે - તે જણાવો :

૧. ‘આત્મ હોય તો હું આ ચર્ચાનું સમાપ્ત કરું !’
૨. ‘આપ સૌની રજ હોય તો હું આને બોલવા દર્શાવું !’
૩. ‘હું ગુણુનું પૂજન કરું છું.’

એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

૧. કાશીના રાજની સલામાં શું પ્રશ્ન થયો ?
 ૨. કોણું વયમાં નાનો ને ગુણમાં મોટો હતો ?
 ૩. વિદ્યાનોની સલામાં અધ્યક્ષ કોણું બન્યું ?
 ૪. ધનશ્યામે ચર્ચાની નિર્ણય શું આપેલો ?
-

૬. ધરનો ત્યાગ

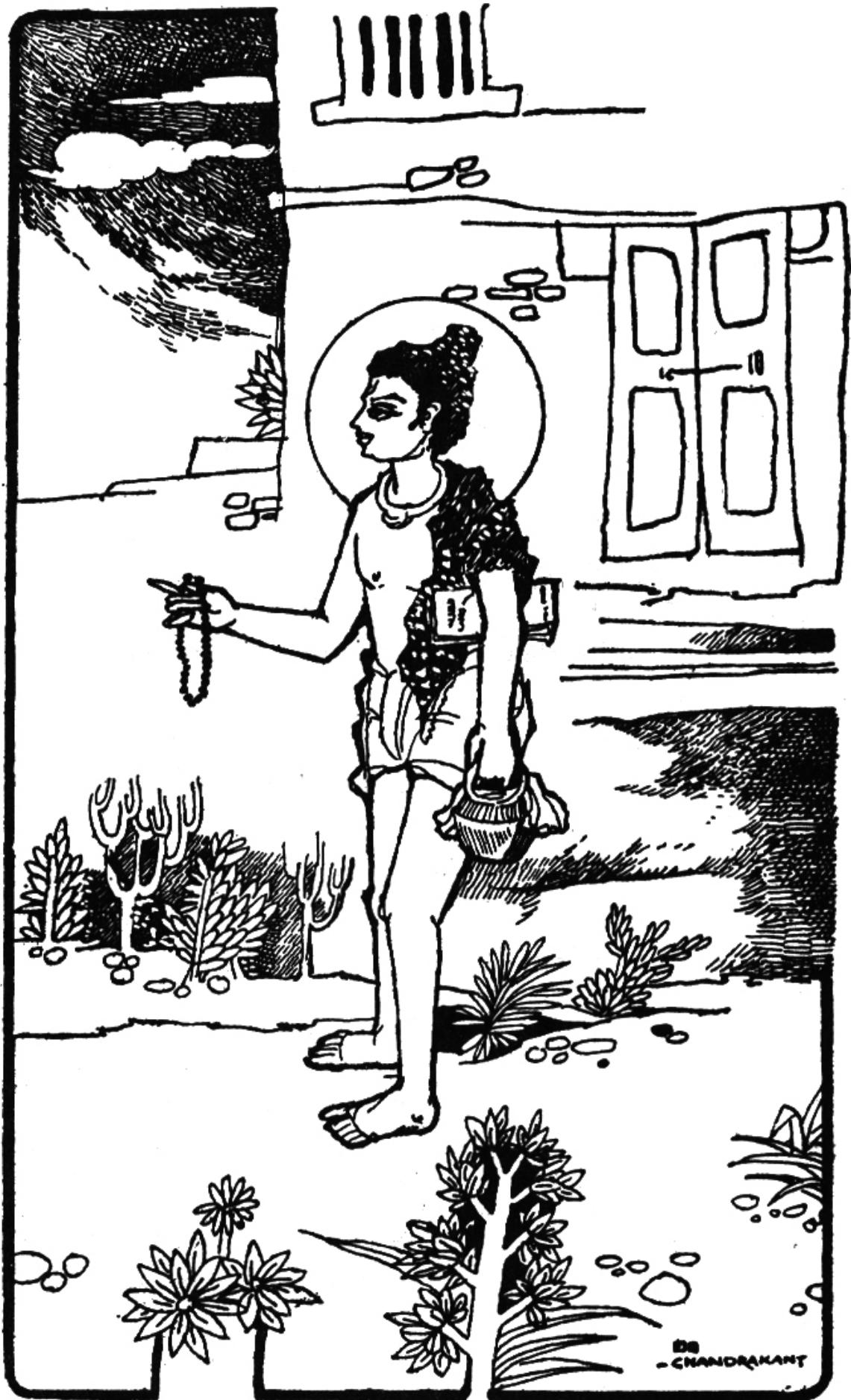
કારીથી પાછા આંથા પછી ધનશ્યામનું મન હિમાલય તરફ ઢાઈ લઈ રહ્યું હતું. હવે તેણે ધર છોડી ચાલી જવાનો સંકલ્પ કર્યો હતો અને રોજ રોજ એ સંકલ્પ વધારે ને વધારે દદ થતો જતો હતો.

એવામાં માતા ભક્તિદેવીનું અવસાન થયું. તે પછી થોડા વખતમાં પિતા ધર્મહેવ બીમાર પડ્યા. ધીરે ધીરે તેઓ પુત્ર ધનશ્યામને ઓળખતા થયા હતા. ધનશ્યામનું મન સંસારમાં નથી અને સાધુ-સંતોના સંગમાં જ એને ગમે છે, તેની એમને ખબર હતી. તેથી પોતાની ભરણુપથારી આગળ મોટા દીકરા રામપ્રતાપને બોલાવી તેમણે કહ્યું : ‘ધનશ્યામને સાચવજે, એનું મન કોચવાય ઓવું કર્દી કરતો નહિ !’

આ પછી ધર્મહેવે દેહત્યાગ કર્યો.

ધનશ્યામે વિચાર કર્યો કે હવે મારે ધર છોડી જવાનો વખત થઈ ગયો છે.

એવામાં એક બનાવ બની ગયો. કેટલાક છોકરાએઓ મોટાભાઈ રામપ્રતાપની આગળ ઝરિયાદ કરી કે ધનશ્યામ અમને વિતાડે છે. વિતાડે છે એટલે શું કરે છે એ રામપ્રતાપે પૂછ્યું નહિ, ઝરિયાદ સાચી છે કે જોઈ એની તપાસ કરી નહિ ! બસ, એકદમ ધનશ્યામને બોલાવી એને ઠપકો દીધો કે ‘સમજુને ચાલ, તારા વિષે આવી ઝરિયાદો આવે તે સારુ’ નહિ !’

BB - CHANDRAKANT

ઘનશ્યામે તરત જવાખ હીધો : ‘મોટાભાઈ, હવેથી મારા નામે કોઈ ક્રિયાદ નહિ આવે.’

મોટાભાઈએ મન વાંચ્યું : ‘ચાલો, ઘનશ્યામ ડાઢો થઈ ગયો !’

ઘનશ્યામે નક્કી કર્યું કે પળ આવી પહોંચી છે. આજે જ બસ, આજે જ અધું છોડી ચાલી જવું !

રાતે બધાં જાંઘતા હતાં, પણ ઘનશ્યામની આંખમાં ઊંઘ નહોઠતી. જાંઘ હોય કેવી રીતે ? આખી ફુનિયાને જાંઘમાંથી જગાડવાનું જેને માથે હતું તે કેવી રીતે જાધે ?

સૌને ઊંઘતા મેલી એ ઉડ્યો. ઉડ્યો ને ચાલી નીકળ્યો. નથી પગમાં પગરખાં, નથી શરીર પર પૂરાં કપડાં-વધારાનાં કપડાંની તો વાત જ નહિ ! ઓદવા ઉપરણો નહિ કે પાથરવા ચાહર નહિ ! પાણી પીવા તાંખા-પિતળની એક ટખૂડિયે નહિ; અંગ પર દૃપાની વાતની વીંઠી સરખી નહિ કે તાંખાનું એક કાવડિયું યે નહિ !

ત્યારે એણે લીધું શું ? લીધું એક કમંડલુ, એક પલાશનો ફંડ અને શાલિયામ ! અને—

અને લીધો એક હાથે લખેલો ગુટકો ! ગીતા, ભાગવત, ઉપનિષદ વગેરે શાખ અંથોમાંથી સાર કાઢી એ ગુટકો એણે પોતે પોતાના હાથે તૈયાર કર્યો હતો.

બસ, આ એની બધી મૂડી ! એ લઈને એ સરયું નહીના કિનારે જઈ ઉલો.

ચોમાસાના દિવસો હતા અને તે વળતે નહીમાં પૂર આવેલું હતું. બાળ ઘનશ્યામના અંતરમાં પણ ત્યાગનું એવું પૂર આવેલું હતું.

એણે નહીના પૂરમાં અંપલાંયું, ને નહી પાર કરી હિમાલયની વાટ પડી.

સંવત् ૧૮૪૮ ના અષાઢ સુદ દશમની એ મધરાત હતી. ઘનશ્યામને અગિયાર વરસ અને ત્રણ માસ પૂરા થયા હતા અને ચોથા માસનો આજે પહેલો દિવસ હતો.

એ પહેલા દિવસે એણે મહાપરિષ્ઠમણુની પગદંડી પર પગ મૂક્યો.

સ્વાધ્યાય

૩ લોટીમાં જવાબ આપો :

૧. ધનશ્યામે ધરનો ત્યાગ કરો ત્યારે તેમની પાસે શું શું હતું ?

ખાલી જગ્યા પૂરો :

૧. સંવત.....ના અષાઢ સુદ ૧૦ ને દ્વિસે ધનશ્યામે ગૃહ્ણત્યાગ કરો.

(૧૮૩૭, ૧૮૫૦, ૧૮૪૮.)

૨. ધનશ્યામે.....નથીમાં જંપલાંયું. (ગંગા, વેલા, સરયુ.)

૩.....વર્ષની ઉંમરે ધનશ્યામે ધરનો ત્યાગ કરો. (૬, ૧૧, ૧૫.)

૭. નીલકંઠ વણી !

હિમાલયની તળેટીનું ધનદોર જંગલ છે.

એક વૃક્ષની નીચે કેટલાક ખાવાઓ બેડા છે. બેડા બેડા વિચાર કરે છે કે આ ધનદોર જંગલમાં આપણે કેવી રીતે જશું ?

ખાવાઓનો આગેવાન વચ્ચે બેઠો છે. તે કહે છે : ‘બધા એક-બીજાની સાથે રહેણે. કોઈ છૂટા પડતા નહિ ! છૂટા પડચા તો અહીં જંગલી જાનવરનો કોળિયો થઈ જશો !’

ખાવાઓ આ સાંલળી ફૂફૂડે છે.

એટલામાં અગિયાર-ખાર વર્ષનો છોકરો તે રસ્તે થઈને જતો હેખાયો. નથી પગામાં પગરખાં, કે નથી પાસે ઓછું-પાથરણું ! એકલો-અટૂલો આવા જંગલમાં એ કયાં જતો હશે !

ખાવાઓએ એને ખૂબ પાડી : ‘એ પ્રદ્યુમ્નારી ! એ વણી ! આવા અધોર વનમાં એકલો જ મા ! અમારા લેંગો આવી જ !’

વણી એટલે પ્રદ્યુમ્નારી, યોગી.

એ હુતો ધનશ્યામ.

એણું જવાબ હીથોઃ ‘એકલા જવા માટે તો ધરખાર છોડયાં છે !’

ખાવાઓના આગેવાને કહું : ‘જંગલી જાનવરોની યે તને ખીક નથી લાગતી ?’

ધનશયામે કહ્યું : ‘મને તો કશાયની ચે બીક નથી લાગતી !’

એવી રીતે આ શરૂહેં ઓલાયા કે ખાવાએઓએ કહ્યું : ‘તો વણીં, એમ કરો-તમે અમારી સાથે નહિ પણ અમે તમારી સાથે આવીએ ! ભગવાન શિવ હૃળાહૃળ જેર પી ગયા ને નીલકંડ બન્યા, તેમ તમે ભયને પી ગયા છો – તમે અમારા નીલકંડ વણીં !’

ધનશયામ હું નીલકંડ વણીં કહેવાયા. બધા ખાવાએં એમની પાછળ ચાલ્યા.

એમ કરતાં રાત પડી. જંગતની અંદર થોડી ઝુદ્વા જગા હતી, ને એક મોટું વૃક્ષ હતું. સૌએ રાત ત્યાં ગાળવાનું નક્કી કર્યું. ખાવાએઓએ જાણીએઓમાં પોતાની જાતે પછેડીએં બાંધી ઘોડિયાં જેવું બનાયું. રાતે આડ પર ચડી એ ઘોડિયામાં સૂર્ય જવાનું !

પણ નીલકંડ તો જમીન પર જ સૂર્ય ગયા – એક મુગચ્ચમં પાથરીને !

ખાવાએઓ કહ્યું : ‘નીલકંડ વણીં, તમારા માટે અમે એક પછેડી બાંધી દઈ એ છીએ. તમે આડ પર સૂર્ય જાયો.’

નીલકંડ વણીંએ હુસીને કહ્યું : ‘ના રે, હું અહીં મજલમાં છું !’

ખાવાએં આ સાંભળીને આલા જ બની ગયા ! કહે : ‘આ તો ખરેખરો નિર્ભય, લાઈ ! અસલ નીલકંડ !’

નીલકંઠની આ નિર્ભયતા જેઈ એક ખાવામાં હિંમત આવી. તે આડ પરથી નીચે જિતરી નીલકંઠની જેડે જ પછેડી પાથરીને સૂર્ય ગયો. કહે : ‘નીલકંડ મારી પડ્યે છે, પછી હું શા સારુ બીજું ?’

ખીજ ખાવાએં આડ પર સૂરતા, પણ નીલકંડ અને આ ખાવો નીચે જમીન પર સૂરતા. બંનેને સરસ જોંધ આવી.

પણ આડ પર સૂરતેલાએને જોંધ આવી નહિ. તેઓ ઘોડિયામાંથી તોકાં કાઢી કાઢીને નીલકંઠની સામે જેયા કરે.

એટલામાં એક જરખ ત્યાં આવ્યો. નીલકંડ અને એમની ખાજુમાં

સૂતેલા બાવાની ચારેકોર એ જમીન સુંઘતો સુંઘતો ફર્યો પણ એમને એ અડયો નહિ, ને આડ પર સૂતેલાઓની સામે જેઈ જેઈ જુલ લખલખ કરવા લાગ્યો ! એ જેઈ આડ પર સૂતેલાઓએ. એવા ભી ગયા કે એમને પરસેવો વળી ગયો ! હવે તેમને સમજ પડી કે નિર્ભય થબું હોય તો નિર્ભય નીલકંઠવણીનો આશરો લેવો જેઈ એ. સો ખીકણો લેગા ધાય તેથી એકે નિર્ભય થાય નહિ, પણ એક નિર્ભયનો આશરો લેવાથી સો ખીકણો નિર્ભય થઈ શકે છે.

તેમણે મનોમન નીલકંઠનો આશરો લીધો : ‘હુ નીલકંઠ વણી, અમારું રક્ષણું કરો !’

આટલું બોલ્યા ત્યાં એમનામાં હિંમત આવી ગઈ.

નવાઈની વાત એ ખની કે હવે પેલો જરણ પણ લખલખ થતી જુલ લઈ ને ત્યાંથી ચાલી ગયો, ને જંગલમાં અદશ્ય થઈ ગયો.

હવે બાવાઓને જાંધ આવી. નિર્ભયતા કોને કહેવાય તેની હવે તેમને સમજ પડી.

સવાર થતાં બધા બાવા નીલકંઠવણીને કહે : ‘હવે અમે તમારી નેડે જ ફરીશું ! તમે અમારા શુરુ !’

નીલકંઠે કહ્યું : ‘શુરુ થવા માટે હજ મારે ધણું વધેની વાર છે. અત્યારે તો હું એકલો જ વનમાં ફરવા માગું છું.’

આમ કહી, બાવાઓથી છૂટા પડી, અધોર વનની વાટે એ એકલા જ ચાલી નીકળ્યા.

સ્વાદ્યાય

કોણું કહે છે, કોને કહે છે તે જણાવો :

૧. ‘મને કરાની યે ખીક નથી લાગતી.’
૨. ‘હવે અમે તમારી નેડે જ બધે ફરીશું. તમે અમારા શુરુ !’
૩. ‘એકલા જવા માટે તો ધરાયાર છાડ્યા છે.’

એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

૧. બાવાઓએ ઘનશ્યમનો નીલકંઠ વણી કેમ છલ્યા ?

૨. બાવાઓએ નિર્ભય બનવા શું વિચાર કરોં ?
 ૩. જંગલમાં રાત્રે કોણું આવ્યું ? તેણે શું કર્યું ?

૮. રે મારી વાણી, તું નિષ્ઠળ જબે !

બાંશી કરીને ગામ હતું.

ગામથી થાડે ફર નહીંકિનારે એકાન્તમાં નીલકંઠ વણી તપસ્યા કરતા હતા. ચારે બાજુ પંખીઓ મધુર કલરવ કરતાં હતાં, તેથી નીલકંઠને આનંદ થતો હતો.

એક દિવસ નીલકંઠ વણી ધ્યાનમાં બેસવાનું કરતા હતા, ત્યાં અચાનક બંહૂકના અવાજો થચા, ને એ પંખીઓ ધાયલ થઈ ચીસ પાડી એમના ઓળામાં આવી પડ્યાં.

નીલકંઠે પંખીઓના શરીર પર હાથ ફેરફેરો, ને કમંડુભાંથી જળ લઈ એમનાં મેંમાં સીંચ્યું પણ પંખીઓ બચ્યાં નહિં. એમના ઓળામાં જ એ તરફેડીને મરી ગયાં !

નીલકંઠને ખૂબ ફુખ થયું. તે વિચારમાં પડી ગયા કે પંખીઓ કલરવ કરી પ્રખુનું કીર્તન કરતાં હતાં ત્યાં કોણે એમની આમ હત્યા કરી ?

એટલામાં એ શિકારીઓ. તેમની સામે આવી જિલ્લા. નીલકંઠ તેમને જુઓ તે પહેલાં તો તેમણે નીલકંઠના ઓળામાંથી એઉ પંખી-ઓને જેંચી લીધાં ને કહ્યું : ‘આ પંખી અમારાં છે. અમે રાજના માણુસો છીએ !’

નીલકંઠે કહ્યું : ‘પંખી તમારાં કેવી રીતે ? તમે તો એમને માર્યાં છે !’

શિકારીએ કહ્યું : ‘જે મારે તે માલિક એવો ફુનિયાનો ધારો છે !’ આમ કહી તેઓ પંખીઓને લઈ જતા રહ્યા.

નીલકંઠને એટલું ફુખ થયું કે એ દિવસે તેમણે કંઈ જ ખાંધું નહિં. અચાનક મધરાતે તેમનાથી ઓલાઈ ગયું : ‘ખાંધું આ ગામ ! હવે અહીં રહેવું નથી !’

ત્યાં તો ગામમાંથી આગની જવાળાએ. દેખાવા મારી. એ જોઈ
તેમનું હુઃખ એર વધી ગયું : ‘અરે, સાધુ થઈને મેં આ શું કહું ?
અરે વાણી, અરે, મારી વાણી, તે આ શો કેર કર્યો ? ’

એકદમ દોડતા તે નદીના પાણીમાં ઝૂઠી પડ્યા, ને જળની
અંજલિ છાંટી બોલ્યા : ‘શરીર જાઓ, શરીર જાઓ. આગ શરીર જાઓ ! ’

આગ તરત હોલાઈ ગઈ. વાણીએ આગ લગાડી ને વાણીએ આગ
હોલવી.

પણ નીલકંઠના ચિત્તને હુલુ શાંતિ થઈ નહિ. વાણીમાં આમ
કોષ પ્રગટ થાય એ સારું નહિ, એટલે એ જ વખતે એમણે જળની
અંજલિ લઈ પોતાની વાણીને જ શાપ આપ્યો : ‘હવે પણી કયારેય
મારાથી આવું બોલાઈ જય તો હે મારી વાણી, તું નિષ્કળ જનો ! ’

થીન તપસ્વીએ કોષ કરી લોકોને બિવડાવે અને એમાં પોતાની
સિદ્ધિ સમજે, પણ નીલકંઠને તો કોઈનાયે ઉપર કોષ કરવો નથી.
થીનાને બિવડાવવાની શક્તિ જ એમને જોઈતી નથી. એમને તો
બધાને સુખી કરવાની શક્તિ જોઈએ છે.

આવા સમયે હુતા નીલકંઠ વણી !

સ્વાધ્યાય

એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

૧. નીલકંઠે પોતાની વાણીને શાપ કર્યા ગામમાં આપ્યો ?
૨. નીલકંઠને શાથી હુઃખ થયું ?
૩. આમમાં આગની જવાળા કેમ થઈ ?
૪. નીલકંઠે પોતાની વાણીને શું શાપ આપ્યો ?
૫. નીલકંઠને કઈ શક્તિ જોઈએ છે ?

૮. હુંડાને જવતું કર્યું !

નીલકંઠ વણીએ આખાયે ભારતની પરકંમા કરી છે.

હિમાલયના પહુંચો અને ગુજરાતો, નદીઓ અને જંગલોમાં એ કર્યા છે. જ્યાં કોઈ સાધુ-સંત જોયે. ત્યાં એની સેવા કરી છે અને એની પાસેથી ને મળે તે વિધા પ્રાપ્ત કરી છે. વિધા ન મળી ત્યાંથે સેવા તો કરી જ છે.

આવી રીતે કરતાં કરતાં તેઓ નેપાળ થઈને આસામનાં જંગલોમાં આવ્યા. ત્યાં એક ગામમાં તેમણે કેટલાક સાધુઓ સાથે સુકામ કર્યો.

એ ગામમાં પિંડક કરીને એક આદ્ધારુ હતો. તે જંતર-મંતરમાં ઉસ્તાદ હતો.

આ જંતરમંતરથી એનામાં એવી શક્તિ આવી હતી કે બધાને એ ખિંડાવતો હતો. માતાનો પ્રસાદ કરી એ માંસ ખાતો ને દાર્ઢ પણ પીતો. આંઝો લાલઘૂમ, માથે મોટો ચોટલો અને કુપાળમાં સિંદ્રાની આડ ! જોઈને છોકરાં છળી મરે !

ગામમાં સાધુઓ આવ્યા છે એવું સાંભળી એ સાધુઓ પાસે માંસ અને દાર્ઢ લઈને આવ્યો. પછી સાધુઓને કહે : ‘હ્યો, આ માતાજીનો પ્રસાદ ખાયો.’

સાધુએ કહે : ‘અમે માંસ-મધ્ય ખાતાં નથી.’

આ સાંભળી પિંડક ગુસ્સે થઈ ખોલ્યો; ‘રાજુખુશીથી નહિ ખાયો તો હું બળજખરીથી ખવડાવીશ !’

આમ કહી પોતાની શક્તિનો પરચો ડેખાડવા એણે અડદનો એક દાણો મંતરીને જમીન પર નાખ્યો, તો જમીનમાંથી ધૂમાડાના જોટા નીકળવા માંડ્યા ! પછી તેણે મૂડી ભરીને અડદના દાણા એક ઝાડ પર નાખ્યા. તો ધડીકમાં આડ સુકાઈને હુંડું થઈ ગયું !

પછી પિંડક સાધુઓને કહે : ‘જોઈ મારી શક્તિ ? માટે કહું છું કે પ્રસાદ ખાઈ લો, નહિ તો આ હુંડા જેવી તમારી દશા થશે !’

સાધુઓ ખરેખર ભયભીત થઈ ગયા.

નીલકંઠ વણી એક ખૂણે મેડા મેડા આ ખંડું જેતા-સાંભળતા હતા. હુવે તે બોલ્યા : ‘તમને લીલાનું સૂકું કરતાં આવડે છે એ અમે જેયું, પણ સૂકાનું લીલું કરતા આવડે છે ખરું ? આવડતું હોય તો આ હુંડાનું પાછું લીલું જાડ કરી હો !’

પિંખકે લાલચોળ આંખે નીલકંઠની સામે જેયું. એ આંખ જોઈને બીજા સાધુઓ ડર્યા, પણ નીલકંઠ શાંત બેસી રહ્યા.

પિંખકે કહ્યું : ‘સૂકાનું લીલું કરી થાય નહિ.’

સામું નીલકંઠે કહ્યું : ‘ત્યારે એમ કહે ને કે તને દેવળ મારતા આવડે છે, જીવાડતા નથી આવડતું ! ખસ, આ જ કે તારી વિધા ? અને આ વિધાના જેર પર તું આ સાધુઓને ડરાવે છે ?’

આ પહેલાં પિંખકને આવું કહેનાર કોઈ મજયો નહોતો. તે હુખક ખાઈ ગયો. ને માંડ માંડ બોલી શક્યો : ‘તો શું તું સૂકાનું લીલું કરી શકે છે ?’

નીલકંઠે કહ્યું : ‘હું ? ‘હું’ માં શક્તિ જ કયાં છે ? હું તો પરમાત્માની શક્તિની વાત કરું છું. જેમ તું માતાજીની શક્તિનું કહે છે તેમ ! પરમાત્માની શક્તિ સૂકાનું લીલું તો શું, પણ આ હુંડાને ય નવપત્રવિત કરી શકે છે.’

આમ કહી નીલકંઠે મનમાં ને મનમાં પ્રાર્થના કરી હુંડા સામે હાથ ઉંચા કર્યા, તો જેતનેતામાં હુંડાને ડાળ પાંડાં આવ્યાં, રૂળકૂલ આવ્યાં, ને તેનું સુંદર ઘટાદાર વૃક્ષ બની ગયું.

સાધુઓ આનંદમાં આવી બોલી ઉઠ્યા : ‘વાહ પ્રભુ ! વાહ પ્રભુ !’

પિંખક તે જ ઘડીએ નીલકંઠના પગમાં પડ્યો.

નીલકંઠે તેને કહ્યું : ‘પ્રતિજ્ઞા કર કે હુવે પછી મધમાંસનું સેવન નહિ કરું અને પ્રેમથી સૌની સાથે રહીશ !’

પિંખકે કહ્યું : ‘હુવે હું સમજ્યો કે મારવાની શક્તિ એ સાચી શક્તિ નથી, જંતરમંતરની શક્તિ એ સાચી શક્તિ નથી ! ભક્તિની

શક્તિ, એમની શક્તિ, ત્યાગ અને વૈરાગ્યની શક્તિ એ જ સાચી શક્તિ છે !'

ઘડીકમાં આખા ગામમાં આ વાત ફેલાઈ ગઈ અને લોકોનાં ટોળાં ને ટોળાં નીલકંઠ વણીનાં દર્શાન કરવા આવવા લાગ્યાં. સૌચે એમને ગામમાં રોકાઈ જવા આથેહ કર્યો, પણ બીજે જ દિવસે નીલકંઠ ત્યાંથી ચાઢી નીકળ્યા. જ્યાં માનપાન મળે ત્યાં રહેવાતું એમને પસંદ નહોતું.

સ્વાદ્યાય

ચો઱્ય જોડકાં ગોઠવો :

૧. જંતરમંતરની શક્તિ	સાચી શક્તિ
૨. ભક્તિની શક્તિ	પિષેક
૩. સૂકાતું લીલું કર્યું	લીલાતું સૂકું કર્યું
૪. પિષેક	નીલકંઠે

કોણ કહે છે, કોને કહે છે - તે જણાવો :

૧. 'અમે મધ-માંસ ખાતાં નથી.'
 ૨. 'તો શું તું સૂકાતું લીલું કરી શકે છે ?'
 ૩. 'તું' માં શક્તિ જ કર્યાં છે ?'
-

૧૦. વાધને વશ કર્યો !

જંગલના સીમાડે એક ગામ હતું.

ગામ બહાર સાંધુનો મઠ હતો.

મઠની ચારે તરફ ડાંચી ઢીવાલો હતી અને એક તરફ દરવાનો હતો.

નીલકંઠ વણી જંગલ પાર કરી આ મઠ આગળ આવી પહોંચ્યા.

મઠની બહાર એક આડ છેઠળ ઓટલો હતો, તેના પર મૃગ-ચર્મ પાથરી તેમણે સુકામ કર્યો.

ત્યાં તો મહમાંથી મહંત વગેરે હોડતા આવ્યા. કહે : ‘વણીં, રાત રહેવું હોય તો મહમાં આવો કે ગામમાં જાઓ ! અહીં નહીં !’

વણીંએ કહ્યું : ‘અહીં કેમ નહીં ?’

મહંતે કહ્યું : ‘રોજ અહીં એક વાદ આવે છે ! ઢારદાંખર કે માણસ કોઈ બહાર રહી ગયું તો પરોઠ જેવા પામતું નથી ! માટે કહું છું કે મહમાં આવો ને જીવ બચાવો !’

વણીંએ કહ્યું : ‘તો શું તમારા મહમાં આવે તે કહી નહીં ભરે ? મોત શું મહમાં નહીં આવે ?’

મહંત હું ગુંચવાઈ ગયો. તેણે કહ્યું : ‘મોત તો ગમે ત્યા આવે ! બારી-બારણું બંધ રાંગો તેણે આવે અને ખોંચરામાં ભરાઈ રહો તેણે આવે !’

વણીંએ કહ્યું : ‘તો પછી છેને એ અહીંએ ઓટલા પર આવતું ! હું રાતે અહીં જ રહીશ !’

મહંતને ખાતરી થઈ ગઈ કે આ કોઈ સાધારણ છોકરો નથી. એરલે હું તેણે વણીંને આગ્રહ કર્યો નહિં.

વણીં મહની બહાર ઓટલા પર જ રહ્યા.

પણ મહંતના મનનો લય દૂર થયો નહોતો. તે મહની દીવાલના એક બાકામાંથી વણીંને જોઈ રહ્યો.

વણીં ઓટલા પર આસન જમાવીને એડા હતા. મધરાત થઈ. અચાનક વાદનો ધુરકાટ સંભળાયો.

એક, એ ને ત્રણ છલાંગમાં વાદ ઓટલા આગળ આવી જાલો.

વણીંએ હાથ લાંબો કરી જાણે એને જોલાંયો, ‘આવ લાઈ !’

મહંત કારી આંખે જોઈ રહ્યો હતો.

વાદ ઓટલાની છેક નીચે આવી જાલો રહી ગયો.

વણીંના શબ્દો રાતની શાંતિમાં સ્પષ્ટ સંભળાયા : ‘આવ, લાઈ ઉપર આવ !’ અને ધીરેથી એક છલાંગ મારી વાદ ઓટલા ઉપર આવી ગયો.

મહંતને ધ્યાં કે હમણાં એ વણીંને કાઢી ખાશો.

પણ આ શું ? શાડી ખાવાને બદલે વાઘ તો વણીંના પગમાં પાણેલા ફૂતરાની ચેઠે લાંબો થઈ ને સૂઈ ગયો, ને વણીં ધીરે ધીરે એના શરીર પર હાથ ફેરવવા લાગ્યા !

મહાંત જેતો જ રહ્યો, જેતો જ રહ્યો. મઠના કેટલાય માણુસોને બોલાવી બોલાવીને એણે આ દશ્ય હેખાડયું. બધા આલા બની ગયા.

હિંસક વાઘ પણ પોતાના સ્વભાવ ભૂલ્લી જેના પગમાં આણોટે છે એવા વણીંરાજને એમણે મનથી પ્રણામ કર્યા. એમ કરતાં સવાર થવા આવી.

હવે વણીંએ વાઘને કહ્યું : 'લઈલા, જા, હવે તારે ઘેર જા ! આજનો દિ' તું ભૂખ્યો રહ્યો તેને માટે મને માફ કરજે !'

વાઘ કાન ફેરડાવી જિલો થયો, ને વણીંની સામે જોઈ રહ્યો. વણીંએ ફરી તેના માથા પર હાથ મૂકી કહ્યું : 'જા, લાઈ, હવે જા !'

વાઘ એક, એ ને ત્રણ છલાંગે અદૃશ્ય થઈ ગયો.

મહાંતે ફટ દઈને મઠનો ફરવાનો જોકી નાખ્યો. મહાંત અને કેટલાય માણુસો હોડતા આવી વણીંના પગમાં પડ્યા. ધડીકમાં ગામમાં

પણ આ સમાચાર પહોંચી ગયા, અને લોકોનાં ટોળેટોળાં વણીનાં દર્શિન કરવા આવવા લાગ્યાં. બધાને મોઢે એક જ વાત : ‘વાહ, વણી’ વાહ !’

મહાંતે વણીના પગમાં માથું મૂકી કહ્યું : ‘વણીરાજ, આ મઠ તમારા ચરણુમાં ધરું છું. આજથી તમે એના મહાંત, હું તમારો સેવક !’

વણીએ કહ્યું : ‘કોઈ મહની મહાંતાઈ કરવા ધર નથી છોડ્યું, ભાઈ ! હજુ તો મારે ધણું કામ કરવાનું છે-કામની શરૂઆત જ હજુ તો નથી થઈ !’

આમ કહી મૃગચર્મ ખલે નાખી દંડ-કમંડળ ઉપાડી એમણે ચાલવા માંડ્યું. હજરે માણુસોના કંડમાંથી એક સાથે શફ્ફો નીકળી પડ્યા : ‘વાહ ! વણી, વાહ !’

સ્વાધ્યાય

કોણ કહે છે, કોને કહે છે - તે જણાવો.

૧. ‘મેત શું મહનાં નહિ આવે ?’
૨. ‘ભર્ખા, જા, હવે તારે ઘેર જા !’
૩. ‘કોઈ મહની મહાંતાઈ કરવા ધર નથી છોડ્યું !’

એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

૧. મહાંતે નીલકંઠને મહનાં રત રહેવા શા માટે આગહ કરો ?
૨. નીલકંઠ ક્રયાં રહ્યા ?
૩. હીવાલના યાકામાંથી મહાંતે શું દર્શય જેયું ?
૪. નીલકંઠ પાસે આવીને વાદે શું કર્યું ?
૫. નીલકંઠે મહની મહાંતાઈ કેમ ન સ્વીકારી ?

૧૧. જંગલી જનવર પણ એળાએ !

કૃતાં કૃતાં નીલકંઠ વણી એક ગામમાં આવ્યા.

ત્યાં એમણે રામજી મંદિરમાં મુકામ કર્યો.

એટલામાં ગામના એક પ્રાણીણુંની બે છોકરીઓ તુલસી હૃત રામાયણ લઈને આવી, અને મંદિરના મહાંતને કેટલીક ચોપાઈઓનો અર્થ પૂછવા લાગી.

મહાંતને પોતાને જ એ ચોપાઈઓનો અર્થ આવડતો નહોતો, તેથી તેણે ગલ્લાં-તલ્લાં કરવા માંડયાં. નીલકંઠ વણીં એ જોઈ રહ્યા હતા.

તેમને થયું કે અર્થ ન આવડતો ના કહેવી જોઈએ પણ જોટા અર્થ કરી કોઈને જોટું સમજાવવું ન જોઈએ. તેથી તેમણે વિનય દાખવી મહાંતને કહ્યું : ‘આપ કહો તો હું એ ચોપાઈઓના અર્થ કરું.’

મહાંતે હા કહી, એટલે નીલકંઠે ખૂબ સરળતાથી ચોપાઈઓનો અર્થ કરી બતાવ્યો. એ સાંભળી મહાંત પણ રાજુ થયો, અને લણુવા આવેલી છોકરીઓ પણ રાજુ થઈ.

છોકરીઓએ વેર જઈ પોતાના પિતાને આ વાત કહી.

પ્રાણીણુંને એક દીકરો હતો. એનું નામ જ્યરામદાસ. પ્રાણીણું વિચાર કર્યો કે જ્યરામને જે આવા વિદ્રાન પ્રાણીયારીનો સત્તસંગ મળે તો ખૂબ લાલ થાય.

તેથી તેણો જતે જઈને નીલકંઠ વણીંને પોતાના વેર લઈ આવ્યા, પછી પોતાના દીકરા જ્યરામને તેમની આગળ રજૂ કરી જોવ્યા : ‘આજથી આ છોકરો તમને સેંચ્યો !’

જ્યરામદાસને વળી એક મિત્ર હતો. એનું નામ કૃષ્ણ તંખોળી.

એ કૃષ્ણ તંખોળીના ઘરની પાસે એક સરોવર હતું. કૃષ્ણ તંખોળી ઘરીવાર તરાપામાં એસી સરોવરમાં સહેલ કરતો.

એકવાર નીલકંઠે કહ્યું : ‘આજે આપણે ત્રણે સરોવરની સહેલ કરીએ !’

કૃષ્ણ તંખોળી એ સાંભળી ખુશ થઈ ગયો. નીલકંઠ અને જ્યરામદાસને તરાપા પર એસાડી તેણે તરાપે સરોવરમાં ચલાવ્યો.

સરોવરમાં ફુકડુક કમળકાડકી થતી હતી. કૃષ્ણ તંબોળીએ તાજુ-કુણી કમળકાડકીએ કાઢી નીલકંઠને ઘવડાવી.

શોડીવાર પછી નીલકંઠ કહે : ‘હવે હું તરાપો ચલાવું !’ આમ કહી કૃષ્ણ તંભોળીના હાથમાંથી વાંસ લઈ એમણે તરાપો ચલાવવા માંડયો.

આમ વાતની મોજ માણુતા બધા સહેલ કરતા હતા, ત્યાં અચાનક તંભોળી ખૂમ પાડી જાયો : ‘એ તરફ નહિ, નીલકંઠ, એ તરફ નહિ ! ત્યાં મહા ભયંકર વન છે !’

નીલકંઠે હુસીને કહ્યું : ‘આટલે આવ્યા છીએ તો જરી જેતા જઈએ !’

તંભોળીએ કહ્યું : ‘ત્યાં વિકરાળ વાધ, વર્દ ને રીંછ છે ! કોઈ કદી ત્યાં જતું નથી !’

એટલામાં તરાપો વનની જમીન પર આવી પહોંચ્યો હતો. કેકડો મારી નીલકંઠ જમીન પર કૂદી પડયા. એટલે બીજી બેય એની પાછળ ઉત્થા.

તંભોળી અને જ્યરામ ના ના કરતા રહ્યા, પણ નીલકંઠે તો વનમાં આગળ ચાલવા માંડયું. જ્યરામ અને તંભોળી ધીતા ફરદતા પાછળ ચાલ્યા.

પણ શોટેક ગયા ન ગયા, ત્યાં તંભોળી ચીસ પાડી જાયો : ‘નીલકંઠ ! રીંછ !’

એક વિકરાળ રીંછ સામે આવતું હતું.

નીલકંઠે પણ એ જેચું હતું, પણ એ તો જરાયે થડકયા વગર રીંછની સામે જ જતા હતા !

તંભોળી થાંલી ગયો હતો. પણ જ્યરામદાસ કહે : ‘આપણે નીલકંઠની સાથે આવ્યા છીએ, ને એની સાથે જ રહેવું જોઈએ !’

બંને દોસ્તો નીલકંઠની નણુક આવ્યા.

એટલામાં રીંછ પણ નીલકંઠની બરાણર સામે આવી જિલું

હતું. નીલકંડ રીંછના માથા પર હાથ મૂકી કહેતો હતા : ‘કેમ છો,
જાંખુવાન ? મજલમાં ને ?’

જ્યરામ અને તંદ્રાણી વિચાર કરે છે કે હમણાં રીંછ તરાપ
મારશે અને અમને ત્રણેને ધૂળ ચાટતા કરી નાખશે. પણ રીંછ તો
નીચું માથું કરી રહતું હતું ! અને—

અને, નીલકંડ વણીં એના માથા પર, ખલા પર, હેતથી હાથ
ફેરવી એને આસ્થાસન આપતા હતા કે ‘રડ મા જાંખુવાન, રડ મા !’

ધીરે ધીરે રીંછ શાંત થયું.

પછી નીલકંડ વણીંએ રીંછને કહ્યું : ‘હું તને નહિ બૂલું,
જાંખુવાન ! હવે તું જા !’

રીંછ તરત જ નીચું માથું કરી જંગલમાં અદશ્ય થઈ ગયું.

નીલકંડ વણીં ત્યાંથી જ પાછા ફર્યા. તેમણે તંદ્રાણીને અને
જ્યરામદાસને કહ્યું : ‘કામ પત્યું ! ચાલો, પાછા !’

ત્રણે હવે સરોવરના કિનારે આંયા ને ફરી તરાપામાં એસી
સરોવર પાર કરી ગામમાં આવ્યા.

ઘડીકમાં આખા ગામમાં વાત ડેલાઈ ગઈ કે નીલકંડ વણીં
ચમત્કારી પુરુષ છે. જંગલી જનવર પણ એમને ઓળખે છે. જામ-
લોકોએ નક્કી કર્યું કે નીલકંડને આપણા ગામમાં જ રોકી રાખવા.

પણ બીજુ સવારે પ્રાણણું જુએ તો નીલકંડ વણીં ગૂમ !
મધરાતે સૌને જાંધતા મેલી એ ચાલી નીકળ્યા હતા.

પ્રાણણું કહે : ‘નીલકંડ વિના બધું સૂતું સૂતું લાગે છે !’

પ્રાણણું કહે : ‘મને ય એવું લાગે છે.’

જ્યરામ કહે : ‘તો હું જાઉ ? શોધી કાઢું ?’

પ્રાણણું કહે : ‘જા.’

તે જ દિવસે જ્યરામદાસ નીલકંડને શોધવા નીકળી પડ્યો.
ગામોગામ નીલકંડના ખખર પૂછતો જય અને એમ આગળ વધતો
જય. એમ કરતાં વીસ દિવસે નીલકંડ વણીંનો એને પત્તો લાગ્યો.
અને ગ્રૂપ આનંદથી ભેટ્યા.

પછી જ્યરામદાસ કહે : ‘ચાલો, પાછા ઘેર !’

નીલકંઠ હસીને કહે : ‘અત્યારે તો જગન્નાથપુરી ચાલ, પછી વાત.’ બ્રાંને જગન્નાથપુરી ગયા.

ત્યાં કેટલોક વખત રહ્યા પછી જ્યરામદાસે કહ્યું : ‘હવે ચાલો ઘેર.’

નીલકંઠે કહ્યું : ‘એ ભાઈ, હું માથે મોટું કામ લઈને નીકળ્યો છું, માટે મને મારે રસ્તે જવા હે અને તું તારે રસ્તે જા !’

જ્યરામદાસે કહ્યું : ‘તમારો રસ્તો એ જ મારો રસ્તો છે !’

નીલકંઠે હસીને કહ્યું : ‘એવી આતરી થાય ત્યારે આવી રહેને મારી પાસે ! આજે તો ઘેર જા. તારાં મા-ખાપ તારી રાહ જુઓ છે.’

જ્યરામદાસે કહ્યું : ‘મને હવે ઘેર જવાનું મન નથી. મારે તો તમારી જોડે રહેવું છે !’

નીલકંઠે કહ્યું : ‘અત્યારે તો ઘેર જા ! પછી તારો વખત થશે ત્યારે હું તને બોલાવીશ !’

જ્યરામદાસ એકલો ઘેર પાછો કર્યો. નીલકંઠ પાછા આવ્યા નહિ તેથી જ્યરામદાસનાં માતા-પિતા બહુઃખી થયાં. પણ જ્યરામદાસ તો રાત ને દિવસ બેચેન રહેવા લાગ્યો. નીલકંઠ કયારે બોલાવે, કયારે બોલાવે એવું થવા માંડયું.

આમ એ-ચાર વરસ વહી ગયા.

ત્યાં અચાનક એક દિવસ જ્યરામદાસને થચું કે હવે નીલકંઠ વગર નહિ રહેવાય. એટલે કોઈ ને કંઈ પણ કહ્યા વિના એ ધરખાર છોડી ચાલી નીકળ્યો. – નીલકંઠની શોધમાં !

કેટલુંચે કર્યો, કેટલાંચે ગામો કર્યો, કેટલાંચે તીથો જેયાં, કેટલાંચે વરસ રખડ્યો, ત્યારે છેવટે સૌરાષ્ટ્રના લોજ ગામમાં નીલકંઠ વણીના દર્શન થયાં.

નીલકંઠ વણીં તે વખતે ‘સહજનંદ સ્વામી’ ઇચે બિરાજતા હતા.

દોડીને એ મહારાજના પગમાં પડ્યો.

મહારાજે એને હેતથી બેઠો કરી કહ્યું : ‘આવી પહોંચ્યો,
જ્યરામ ? હું કયારનો તારી રાહ જોતો હતો ! ’

તે પછી જ્યરામદાસ ઘેર પાછા ગયા જ નહિ....સાધુ બની એ
મહારાજની સાથે જ રહ્યા.

સ્વાધ્યાય

મને એણાખાવો :

૧. હું તરાપામાં બેસી સહેલ કરતો.
૨. નીલકંઠે મને કહ્યું : ‘હું તને નહિ ભૂલું ?’
૩. હું નીલકંઠને શોધવા નીકળી પડ્યો.
૪. મેં રામજ મંદિરમાં મુકામ કર્યો.

કોણ કહે છે, કોણે કહે છે - તે જણાવો :

૧. ‘આપ કહો તો હું એ ચોપાઈઓનો અર્થ કરું ?’
 ૨. ‘આજથી આ છોકરો તમને સોંખ્યો.’
 ૩. ‘આપણે નીલકંઠની સાથે આવ્યા ધીએ, ને એની સાથે જ રહેવું જોઈએ.’
 ૪. ‘તમારો રસ્તો એ જ મારો રસ્તો છે ! ’
 ૫. ‘હું કયારનો તારી રાહ જોતો હતો ! ’
-

૧૨. સરયુદ્ધાસ

નીલકંઠ વણી સાત વર્ષ સુધી લારતના એક છેતેથી બીજા છેડા સુધી ઈર્યા. હિમાલયથી નેપાળ, આસામ, જગન્નાથપુરી થઈ રામેશ્વર, કન્યાકુમારી થઈ સૌરાષ્ટ્રમાં આવ્યા.

જુનાગઢ તાળાના લોજ ગામે એક વાવ પાસે જાડ હેઠળ તેમણે મુકામ કર્યો.

લોજ ગામમાં રામાનંદ સ્વામીનો આશ્રમ હતો. રામાનંદ સ્વામી તે વખતે કર્ચમાં હતા, અને આશ્રમ મુક્તાનંદ સ્વામીને સોંખ્યો હતો.

મુક્તાનંદ સ્વામીને ખળર પડી કે કોઈ બાળયોગી વાવ પાસે આડ હેઠળ એઠો છે. તેમણે તરત જ તેમને પોતાના આશ્રમમાં ઓલાવ્યા ને ખૂબ ભાવથી તેમનો સહ્કાર કર્યો.

નીલકંડ વણીને જેતાં જ મુક્તાનંદ સ્વામીને ખાતરી થઈ ગઈ કે આ કોઈ સાધારણ યોગી નથી, મહાન યોગી અને તપસ્વી છે. ઉમરમાં લક્ષે નાનો ભાગ અધાર વરસનો, પણ અનુભવમાં સૌથી આગળ છે. ઉમરમાં નાનો, પણ જે જ્ઞાનમાં મોટો હોય તો એને મોટો સમજી માન આપવું. ઉમરમાં નાનો, પણ જે અભિજ્ઞાનમાં મોટો હોય તો એને પગે લાગવું.

મુક્તાનંદ નીલકંડ વણીને ભાવથી લેટયા, ને એમને પોતાના આશ્રમમાં જ રોકી રાખ્યા.

નીલકંડ વણીએ ભારતભરમાં અનેક આશ્રમો ને મઠો જેયા હતા. પણ દોજનો આશ્રમ એ બધાથી જુદો દેખાયો. અહીં નથી કોઈ ગાંને કૂંકતું, નથી કોઈ બીડી-તમાકુ વાપરતું કે નથી કોઈ ભાંગ પીતું. છીંકણી સુદ્ધાં કોઈ સૂંઘતું નથી. આચાર-વિચારમાં પણ બધા શુદ્ધ છે. ગુસ્સો કરવો કે જાળાગાળી કરવી એ અહીં ખરાખ ગણ્યાય છે, અહીં બધે અભિજ્ઞાન વાતાવરણ છે. એ જોઈ તેમને થયું કે અહીં શિષ્યો આવા છે, તો શુરૂ કેવા હશે? માટે ભારે રામાનંદ સ્વામીનાં ફર્શન થતાં સુધી અહીં રોકાનું.

આમ નીલકંડ વણી દોજપુરમાં રોકાઈ ગયા. મુક્તાનંદ સ્વામીએ એમનું નામ પાડ્યું—“સરયુદ્ધાસ !” સરયુનીના ડિનારે વસેલી અયોધ્યા નગરીમાં રહેલા ને, એટસે !

સરયુદ્ધાસ મુક્તાનંદ સ્વામીની સાથે ખસે કાવડ લઈને આસપાસનાં ગામેમાં લિક્ષા ભાગવા પણ જતા. આશ્રમનું ખંડું જ કામ તેઓ કરતા. કચરો કાઢતા, વાસણુ ઉદ્કાતા, પાણી ભરતા, છાણું પણ ઉપાડતા ! આશ્રમમાં અતિથિએઃ આવે તો તેમને રંધી અવડાવતા, ને તેમની પતરાળી પણ ઉપાડતા ! આશ્રમના સાધુઓને યોગની ક્રિયાઓ પણ શીખવતા.

મુક્તાનંદ સ્વામીની સાથે સરયૂહાસનો ખૂબ જ મેળ મળી ગયો હતો. મુક્તાનંદ સ્વામી સરયૂહાસને ખૂબ જ માન આપતા; પણ સરયૂહાસ હમેશાં મુક્તાનંદ સ્વામીને જોચા આસને એસાડીને પોતે નીચે જમીન પર એસતા. એ ઘણી વાર મુક્તાનંદ સ્વામીની સાથે ધ્યાનમાં એસતા, ને પોતાના વનવાસના અનુભવોની વાતો કરતા. તેઓ કહેલાયાં : ‘મને તો વગડામાં ગમે છે તેવું થીજે કયાંય નથી ગમતું ! રામાનંદ સ્વામીનાં દર્શન કર્યા પછી હું તો પાછો વનમાં ચાલ્યો જઈશ !’

મુક્તાનંદ સ્વામી કહેલાયાં : ‘હું તમારી જોડે આવીશ !’

સરયૂહાસ કહેલાયાં : ‘ખુલ્લું સરસ ! આપણે એઉ વનમાં જઈ તપસ્યા કરીશું’ ને ધ્યાનમાં એસીશું ! હું ધ્યાનમાં એસું ત્યારે તમે મારા શરીરની સંભાળ રાખજો, અને તમે ધ્યાનમાં એસશો. ત્યારે હું તમારા શરીરની સંભાળ રાખીશ !’

એક વાર સરયૂહાસને રામાનંદ સ્વામીનું સ્વરૂપ કેવું છે એ જાણવાનું મન થયું. તેમણે મુક્તાનંદ સ્વામીને કહ્યું : ‘તમે અત્યારે ધ્યાનમાં એસો, ને રામાનંદ સ્વામીનું ધ્યાન કરો !’

મુક્તાનંદ સ્વામી રામાનંદ સ્વામીનું ધ્યાન ધરવા એડા. ત્યારે સરયૂહાસ મુક્તાનંદ સ્વામીનું ધ્યાન ધરવા એડા. આમ સરયૂહાસે મુક્તાનંદ સ્વામીના મનમાં પ્રવેશ કરી ત્યાં રામાનંદ સ્વામીનાં દર્શન કર્યાં.

પછી ધ્યાનમાંથી જગીને તેમણે રામાનંદ સ્વામી કેવા છે, તેમના શરીર પર કેવી કેવી નિશાનીએ છે તે બધું કહ્યું. એ સાંભળીને બધા ચક્કિત થઈ ગયા. કારણ સરયૂહાસે કહેલું બધું જ સાચું હતું !

નીલકંઠ વણીં આવા મહાન યોગી હતા.

સ્વાધ્યાય

એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

૧. નીલકંઠ વણીએ ડેટલાં વર્ષ સુધી વન વિચરણ કર્યું ?
૨. સુક્તાનંદ સ્વામી નીલકંઠને સરયૂહાસ શા માટે કહેતા ?
૩. સરયૂહાસે રામાનંદ સ્વામીનાં દર્શન કેવી રીતે કર્યા ?
૪. રામાનંદ સ્વામીનો આશ્રમ ક્યા ગામમાં હતો ?
૫. સરયૂહાસને ક્યાં રહેવું ગમતું ?

૩ લીટીમાં જવાબ આપો :

૧. નીલકંઠને લોજનો આશ્રમ કેમ ગમી ગયો ?
 ૨. સરયૂહાસ આશ્રમમાં કઈ કઈ સેવા કરતા ?
-

૧૩. નીલકંઠમાંથી સહજનંદ !

થોડા વખત પછી રામાનંદ સ્વામી કચ્છ છોડી સૌરાષ્ટ્રમાં આવ્યા.

પીપલાણું નામે ગામમાં એમનો સુકામ હતો.

લોજપુર સંદેશો મોકલી તેમણે નીલકંઠ વણીને પીપલાણું ઓલાવ્યા.

નીલકંઠની સાથે સુક્તાનંદ સ્વામી વગેરે સંતો પણ આવ્યા.

રામાનંદ સ્વામી ગાઢી-તકિએ પાટ ઉપર બિરાળ્યા હતા.
નીલકંઠે એમને સાણંગ દંડવત-પ્રણામ કર્યા. રામાનંદ સ્વામી પાટ
ઉપરથી ઊતરી એમને લેટયા !

ગમે તેવો મોટો ભાણુસ આવે પણ રામાનંદ સ્વામી કદી કોઈને
લેટતા નહિ, પણ નીલકંઠને એ લેટયા ! એ જેઠ સૌને ખાતરી
થઈ ગઈ કે નીલકંઠ કોઈ અફલુત પુરુષ છે !

પછી રામાનંદ સ્વામીની અને નીલકંઠની વાતો ચાલી. નીલકંઠે
એમને પોતાના તપની અને સાધનાની વાતો કરી ; પોતાના
પરિલભમણુંની પણ વાત કરી.

એ સાંલળી રામાનંદ સ્વામીએ કહું : ‘હવે શો વિચાર છે?’
નીલકંડે નિષ્ણુય જ કરી રાજ્યો હતો. તેમણે કહું : ‘હવે
આપના અરથુમાં !’

સ્વામીએ કહું : ‘તમે બદરી-કેદારની યાત્રા કરી, જગન્નાથપુરીની
કરી, રામેશ્વરની કરી, હવે દ્વારકાની નથી કરવી ?’

નીલકંડે કહું : ‘આપનાં હર્ષન થયાં એટલે મારી બધીએ
યાત્રાએ પૂરી થઈ ગઈ ! હવે કયાંય જવું નથી !’

હવે રામાનંદ સ્વામીએ મુક્તાનંદ સ્વામીની સામે જોઈ કહું :
‘સ્વામી, તમને ખખર છે ? વર્ષોથી અમે જેમની વાટ જોતા
હતા તે આ વણીરાજ છે !’

ચોમાસાના ચારે મહિના રામાનંદ સ્વામી પીપલાણુમાં રહ્યા.
નીલકંડ પણ તેમની સાથે રહ્યા. ચોમાસું પૂરું થયું. સંવત् ૧૮૫૭ના
કારતક સુદ એકાઢશીના પવિત્ર દિવસે રામાનંદ સ્વામીએ નીલકંડને
દીક્ષા આપી તેમને ‘સહજાનંદ સ્વામી’ તથા ‘નારાયણ મુનિ’ એવાં
એ નામ આપ્યાં.

નાનકડું પીપલાણું ગામ ધન્ય બની ગયું !

રામાનંદ સ્વામીએ નવહીક્ષિત સહજાનંદ સ્વામીના મસ્તક
ઉપર એઉ હાથ મૂકી આરીવાઈ આવ્યા :

‘ધર્મ’ પાળને અને સૌને ધર્મ’ પળાવને !

મહિમાએ સહિત ભક્તિ પ્રવર્તાવને !’

સ્વાધ્યાય

ખાલી જગ્યામાં ચોખ્ય શાખા મૂકો :

1. રામાનંદ સ્વામી અને નીલકંડનો પ્રથમ મેળાપ _____ ગામે થયો. (લોજ,
પીપલાણુ, જગન્નાથપુરી)
2. સંવત् _____ ના કારતક સુદ ૧૧ના પવિત્ર દિવસે રામાનંદ સ્વામીએ
નીલકંડને દીક્ષા આપી. (૧૮૫૭, ૧૮૫૮, ૧૮૫૯)

એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

૧. રામાનંદ સ્વામીએ નીલઙું ઠેણે દીક્ષા આપી કયાં નામ પાડ્યા ?
 ૨. રામાનંદ સ્વામીએ નવરીક્ષિત નીલઙું ઠના માથે હાથ મુખી શું આશીર્વાદ આપ્યા ?
 ૩. ‘વસેથી અમે નેમની વાટ જોતા હતા તે આ વથી રાજ છે’ એવું રામાનંદ સ્વામીએ કોને કહ્યું ?
-

૧૪. સહજનંદ સ્વામી મહારાજ ની જે !

રામાનંદ સ્વામી જ્યાં જય ત્યાં સહજનંદ સ્વામીને પોતાની સાથે જ લઈ જતા. તેમને પોતાની જોડે બેસાડી જમાડતા, ને શરીરની ખૂબ સંભાળ રાખવાનું કહેતા.

એમ કરતાં બાર મહિના થવા આવ્યા.

રામાનંદ સ્વામીને ખખર પડી ગઈ હતી કે હવે મારો સમય પૂરો થવા આવ્યો છે, એટલે એક દિવસ એમણે બધા સંતો-હરિ-લક્તોને લેગા કરી પૂછી લીધું કે મારી પછી ગાઢીએ કોને બેસાડવા ?

મુક્તાનંદ સ્વામી જૂનામાં જૂના શિષ્ય હતા, ઉંમરમાં પણ મોટા હતા ને રામાનંદ સ્વામીની ગેરહાજરીમાં આશ્રમ તેમને જ સોંપાતો હતો. એ રીતે મહાત થવાનો હક્ક તેમનો ગણ્યાય. પણ તેમણે જ પહેલું કહ્યું : ‘સહજનંદ સ્વામીને !’

બધાએ આ વાતને ટેકો આપ્યો.

રામાનંદ સ્વામીની તો એ છિંચા હતી જ.

પણ એક જણે ના પાડી.

કોણું એ ?

સહજનંદ સ્વામી પોતે !

એમણે કહ્યું : ‘ના !’

આ સંભળી બધા ચોંક્યા : ‘આવી ફક્કડ ગાઢી મળે છે, ન આ છોકરો ના કેમ કહે છે ?’

સહજનાંડ સ્વામીએ હાથ લેડી કહ્યું : ‘મહારાજ, મહાત થવું મને નહિ કરે. મને તો વસતી કરતાં વનમાં વધારે ગમે છે. માટે આર્થીવર્દિ આપો ને મને વનમાં જવા હો !’

રામાનાંડ સ્વામીએ કહ્યું : ‘ગુરુની આજા પણ તમે નહિ માનો ?’

સહજનાંડ સ્વામીએ કહ્યું : ‘ગુરુની આજા માથા સાટે પાળીશ !’

રામાનાંડ સ્વામીએ કહ્યું : ‘તો ગુરુની આજા સમજુ ગાહી સંભાળો !’

હવે ખીને ઉપાય રહ્યો નહિ. સહજનાંડ સ્વામીએ ગુરુની આજા માથે ચડાવી. તેમણે બતાવી આયું કે ગુરુની આજા જ શિષ્યની ઇચ્છા હોવી જોઈ એ.

ગાહીએ એસાડવાના આ ઉત્સવને પણાલિષેક કહે છે. ગામેગામ કંકાતરીએ લખાઈ ગઈ. જેતપુર ગામમાં પણાલિષેકની જેસલેર તૈયારીએ ચાલી.

દીક્ષા પછી બરાબર ખાર મહિને-સંવત् ૧૯૮૫ના કારતક સુદુર એકાદશીએ આ ઉત્સવ ઉજવાયો. ઢાલ-નગારાં વાગ્યાં, શરણાઈ એ વાગી, બંધુકેના અવાજે થયા, ભજનકીર્તિન ગવાયાં, એ વોડાની બગીમાં સહજનંદ સ્વામીનું ગામમાં કૂવેકું ઇચ્છું.

પછી વરદોડો યજમંડપમાં આવ્યો. પ્રાણાણુંએ વેદમંત્રો ભણી યજ કર્યો. પછી રામાનંદ સ્વામીએ સહજનંદ સ્વામીને હાથ પકડી તેમને પોતાની ગાઢી પર એસાડયા. તેમના કપાળમાં ચાંદ્લો કર્યો ને ગળામાં હાર પહેરાવ્યો. તે વખતે સહજનંદ સ્વામીની ઉંમર માત્ર વીસ વર્ષની હતી !

‘સહજનંદ સ્વામી મહારાજની જે !’ ના અવાજેથી મંડપ ગાજ રહ્યો.

પછી સહજનંદ સ્વામીએ રામાનંદ સ્વામીને સાંટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કર્યા ને એમના આરીવીદ માગ્યા.

રામાનંદ સ્વામીએ આરીવીદ આપતાં કહ્યું :

‘વેદમાં કલ્યો એવો ધર્મ પાળજો ને પળવલો.

લોક-કલ્યાણનાં કામો કરજો !

જ્ઞાન, વૈરાગ્ય અને લક્ષ્મિ પ્રવર્તિવળે !

જિજાસુએને જ્ઞાન આપજો !

મુખુકુને દીક્ષા આપી ત્યાગી બનાવજો !

મોટાં મંદિરો બનાવી તેમાં રાધાકૃષ્ણની મૂર્તિએ પદ્ધરાવજો !

સહૃદયેં રચી-રચાવી ધર્મનો પાચો પાકો કરજો !’

પછી રામાનંદ સ્વામીએ લેગા થયેલા નંતે અને હરિલક્ષ્મોને કહ્યું : ‘સૌ સહજનંદ સ્વામીની આજામાં રહેજો ! હું તો ગણેશની ચેઠે પહેલો આવ્યો. પણ મંદિરના દેવ તો આ સહજનંદ છે ! મેં દુગુરી વગાડી લીંચી, મારું કામ પૂલ થયું ! અરો એવ હવે ન શરૂ થાય છે !’

પછી તેમણે નહજનંદ સ્વામીને કંઈ વરદાન માગવા કહ્યું. ત્યારે સહજનંદ સ્વામીએ કહ્યું : ‘પહેલું તો એ માંગું છું કે તમારા કોઈ

ભક્તને એક વીંછીનું હુઃખ થવાનું હોય તો એ હુઃખ એને ન થતાં
એને બદલે મને દુંવાડે દુંવાડે ભલે થાયો ! બીજું એ માણું છું કે
તમારા ભક્તાના ભાગ્યમાં રામપાતર લખ્યું હોય તો એ રામપાતર મને
મળો અને તમારો ભક્ત અન્ન-વસ્ત્રે હુઃખી ન થાયો !'

રામાનંદ સ્વામીએ કહ્યું : 'તથાસ્તુ !'

સહજનંદ આવા દ્વારા હૃતા. માગીને તેમણે ભક્તોનું હુઃખ
પોતાને માથે લઈ લીધું હતું.

આરે તરફથી લોકોએ એમની જે ઓલાવી :

'ઓલો, સહજનંદ સ્વામી મહારાજની જે !'

સ્વાધ્યાય

ગ્રંથ લીટીમાં જવાય આપો :

૧. સહજનંદ સ્વામીને ગાઠી સોંપી રામાનંદ સ્વામીએ ચું આરીવાંદ આપ્યા ?
૨. સહજનંદ સ્વામીએ રામાનંદ સ્વામી પાસે કયા વરદાન માગ્યા ?

એક વાક્યમાં જવાય આપો :

૧. રામાનંદ સ્વામીએ પોતાની ગાહી કેને આપી ?
૨. રામાનંદ સ્વામીએ પોતાની ગાહી કથારે અને કથાં આપી ?
૩. રામાનંદ સ્વામીના જૂનામાં જૂના શિષ્ય કોણું હતા ?
૪. સહજનંદ સ્વામીએ મહંત થવાની કેમ ના પાડી ?
૫. પદાલિંગેક વખતે સહજનંદ સ્વામીના ઉંમર કેટલી હતી ?

૧૫. સ્વામિનારાયણ મંત્ર : મંત્રમૂર્તિ મહારાજ

સહજનંદ સ્વામીને ગાહીએ એસાડ્યા પણી મહિના માસમાં
૭ રામાનંદ સ્વામીએ દેહ છોડ્યો.

તે પણી તેરમે દિવસે એક માણુસ રામાનંદ સ્વામીના આશ્રમમાં
આવ્યો. તેનું નામ શીતલદામ.

- શુકૂની શોધમાં આખું ડિંહુસ્તાન કરીને તે અહીં આવ્યો હતો.

પણ અહીં આવીને એણું જાણ્યું કે રામાનંદ સ્વામી તો નથી !

નિરાશ થઈ ને તે એસી પડયો, ને માથે હાથ ફર્જ રોવા લાગ્યો : ‘મારા નસીબમાં શુકુ નથી ! હાય, હવે શું થાશો ?’

ત્યાં કોઈકે કહ્યું : ‘રામાનંદ સ્વામીની જગ્યાએ સહુળનંદ સ્વામી આવ્યા છે, એમની પાસે જા !’

શીતલદાસ સહુળનંદ સ્વામી પાસે આવ્યો. મહારાજ તે વખતે ગાઢી-તકિયે બિરાળ્યા હતા. આસપાસ સંતો-હરિલક્ષ્મો બેઠા હતા.

શીતલદાસે જેણું તો વીસ વરસનો છોકરો ! તે મનમાં કહે : ‘આ છોકરો મને શું શાન દેવાનો છે ? મોટા મોટા હાઠાંવાળા કાંઈ કરી શક્યા નહિં, તો આ શું કરવાનો છે ? ચાલ, જતો રહું !’

ત્યાં તો મહારાજે એની સામે જેઠ કહ્યું : ‘જવાની શી ઉતાવળ છે ? કાલે જરી આવને ને !’

શીતલદાસ આખ્યા જની ગયો.

ભીજે દિવસે એ મહારાજની સામે આવી એઠો. મહારાજે કહ્યું : ‘એક મંત્ર આપું છું. એનું રટણું કરો. ઓલો : સ્વામિ-નારાયણ ! સ્વામિનારાયણ ! સ્વામિનારાયણ !’

આ પહેલાં કોઈએ આ મંત્ર સાંભળ્યો નહોતો. આજે પહેલી જ વાર આ મંત્રનો ઉચ્ચાર થયો. મંત્ર ભારે ચમત્કારી !

એનું રટણું કરતાં કરતાં શીતલદાસ શરીરનું ભાન ભૂડી ગયો, ને કોઈ જુહી જ હુનિયામાં પહોંચ્યી ગયો. આવી હાલતને સમાધિ કહે છે. આટલાં વરસ શીતલદાસ આખા દેશમાં ફર્યો હતો, પણ સમાધિનો અનુભવ તેને આ પહેલી જ વાર થયો.

સમાધિમાં એણું જેણું તો ભગવાન નારાયણ સિંહાસન પર બિરાળ્યા છે, ને દેવો તેમની સામે હાથ જેડી જોખા છે. જોખેલાએમાં રામાનંદ સ્વામી પણ છે ! રામાનંદ સ્વામીને પગે લાગી તેમની પૂજા કરી, પછી બીજી દેવોની પૂજા કરવાનું તેને મન થયું. પણ પોતે એકલો ને દેવો ગણ્યા ગણ્યા નહિં એટલા ! વળી, પહેલી પૂજા કેની કરવી ને પછી કેની ? કે બધાની સાથે પૂજા કરવી ? આશી એ મૂંઝાયો.

ત્યારે નારાયણુ ભગવાને કહ્યું : ‘હેવો ગણ્યા ગણ્યાય નહિ એટલા છે, તો તમેય ગણ્યા ગણ્યાય નહિ એટલા બની જાઓ, ને અધાની એક સાથે પૂજા કરો !’

શીતલદાસે કહ્યું : ‘મારાથી એ કેવી રીતે બને ? ’

ત્યારે ભગવાને કહ્યું : ‘રામાનંદ સ્વામીનું નામ લઈ કહો કે મને એકનો અનેક બનાવો !’

શીતલદાસે એમ કહ્યું, પણ એ એકનો અનેક થયો નહિ, એક જ રહ્યો.

ત્યારે ભગવાને કહ્યું : ‘હુવે સહુજાનંદ સ્વામીનું નામ લઈ કહો !’

શીતલદાસે કહ્યું : ‘હે સહુજાનંદ મહારાજ, મને એકનો અનેક બનાવો !’

તરત શીતલદાસ એકનો અનેક બની ગયો.

જેટલા હેવો એટલા શીતલદાસ !

શીતલદાસે એકી સાથે સૌ હેવોની પૂજા કરી ને સૌને પગે લાગ્યો.

પછી તેણે ભગવાન નારાયણુ સામે જોયું તો ભગવાન મરક મરક હસતા હતા ! શીતલદાસ આખો બની ગયો ! એ સહુજાનંદ મહારાજ પોતે જ હતા !

હુવે શીતલદાસ ભાનમાં આવ્યો. તરત જ લાંબો થઈ તે મહારાજના પગમાં પડ્યો !

પછી મહારાજે કહ્યું : ‘શીતલદાસ, સમાધિમાં શું જોયું ? તે સૌ સંતો-હરિલક્ષ્મિને કહો !’

ત્યારે શીતલદાસે સૌને પોતાના અનુભવની વાત કરી. એ સાંભળી સૌ આશ્રયચક્તિ થઈ ગયા. હુવે એમને ખલ્લર પડી કે મહારાજ બીજા મનુષ્ય જેવા મનુષ્ય નથી, નારાયણુ પોતે છે !

શીતલદાસ હુવે ત્યાં જ રહી ગયા, ને દીક્ષા લઈ સાધુ બની ગયા.

તે દ્વિવસથી ધરતી પર ‘સ્વામિનારાયણુ’ મંત્રનું રઠણ શરૂ થયું. તે હુણ પણ રોજ રોજ વધારે ને વધારે વેગથી ચાલ્યા જ કરે છે. અને કાયમ ચાલ્યા કરશે !

મહારાજ પોતે 'સ્વામિનારાયણ' તરીકે ઓળખાતાં થઈ ગયા.
મંત્ર એટલે મહારાજ અને મહારાજ એટલે મંત્ર !
મહારાજ મંત્રમૂર્તિં બની ગયા !

સ્વાધ્યાય

એક વાક્યમાં જવાય આપો :

૧. શીતલદાસને સહજાનંદ સ્વામીએ કરો મંત્ર આપો ?
૨. મંત્ર બોલતા શીતલદાસને શું થયું ?
૩. આ પ્રસંગ પછી મહારાજ કયા નામે ઓળખાતાં થયા ?
૪. 'સ્વામિનારાયણ' નું રટણું પૃથ્વી પર કયારથી શરૂ થયું ?

દૂંકમાં સમજાવો :

શીતલદાસે સમાધિમાં શું જેયું ?

૧૬. ભગનીરામનો ધમંડ ઉતારો !

દ્રવીડ દેશનો એક ખાલ્ખણુ.

નામ એતું ભગનીરામ.

એને લગ્વાનનાં હર્ષિન કરવા હતાં, એટલે એ ધર છોડીને
આવી નીકળ્યો.

કુરતો કુરતો એક ગામમાં આવી ચડયો.

ત્યાં એને એક દેવીનો લક્ષ્ણ મળ્યો.

એણે કહ્યું : 'તને મંતર, તંતર ને જંતર શીખવું. દેવી તારા
પર પ્રસન્ન થશો. તું જે ધારે તે કરી શકશો !'

ભગનીરામ ત્યાં જ રોકાઈ ગયો. તેણે ખધી મંતર-તંતરની
વિદ્યાએ હાથ કરી. આ વિદ્યાએ તે કેવી ? મંત્ર ભણી માણુસને
મારવાની વિદ્યા, આગ લગાડવાની વિદ્યા, ધન હરી લેવાની વિદ્યા,
લીલાને સૂક્ષ્મી નાખવાની વિદ્યા - આવી ખધી વિદ્યાએ ભણી ભગનીરામે

હેવીને પ્રસન્ન કરી. પછી લગ્નવાનની અને લગ્નવાનનાં દર્શનની વાત તો ભૂલાઈ જ ગઈ.

મંતર-તંતરની આ વિદ્યાઓના જેણે મગનીરામ મોટો મહાંત બની એઠો. એક હજાર તો એંતા ચેલા ! રાજ-મહારાજાઓ અને પગે લાગતા આવે ! પાલખીમાં ચઢીને બધે ફરે ! ચાર ઘોડેસવારે પાલખીની આગળ ચાલે ને ચાર પાછળ ચાલે ! બાંટ પર નોણતડંકા વાગે ! પાછળ હુણર બાવાઓની ઝોંજ ચાલી આવે. કોઈના હૃથમાં દાલ-તલવાર, તો કોઈના હૃથમાં લાડી ! જૌના હૃથમાં ચીપિયો તો ખરો જ !

આવો મગનીરામ ફરતો ફરતો સૌરાષ્ટ્રમાં આવ્યો. અહીં પણ એણું એવો જ રૂવાળ ચલાવ્યો. ગામમાં કોઈ ઠાકોર કે નગરશેડ કે મઠનો મહાંત હોય તો એને જોલાવી હુકમ કરે : ‘કાળી રોટી ને ધોળી દાળ ખિલાવો ! (માલપૂઅા ને દૂધપાક અવડાવો !) અને પાંચ હજાર રૂપિયા દંડ ભરો, નહીં તો હમણાં મંતર મારી ગામ જીલાવી દઈશ ! હમણાં મારું શકોરું જોંધું વાળી તમારા ગામને પછુનતું દુંન કરી દઈશ-એક ધર જિલું નહિં રહે !’

લોકો આ ધમકીથી ખી જય ને મગનીરામ કહે તેમ કરે.

ફરતો ફરતો મગનીરામ પોરખંદર આવ્યો. ત્યાં પણ એણું આવો જ ત્રાસ વરતાવ્યો. ત્યારે કોકે ટકોર કરી : ‘અહીં દેડકાં શું ડંબો છો ? જોને સ્વામિનારાયણ પાસે ! એ મણિધરને નાથો તો ખરા !’

મણિધર એટલે નાગ !

મગનીરામ જીપડચો ‘મણિધર’ને નાથવા.

તે વળતે મહારાજ માંગરેણ ગામમાં હતા. માંગરેણમાં મુસલમાન નવાખનું રાજ્ય હતું. પહેલું તો મગનીરામે નવાખને કહેવડાવ્યું કે : ‘અણઘડી પાંચ હજાર રૂપિયા ધરી હો. નહિં તો મારું રામપાતર જોંધું વાળી તમારા ગામને જોદાનમેદાન કરી નાખીશ !’

નવાણે કહ્યું : ‘પાંચ હજાર શા સારુ ? દશ હજાર આપીશ. પણ પહેલાં અમારા સ્વામિનારાયણને વશ કરો તો !’

અંગારા જેવી લાલચોળ આંખો કરી મગનીરામ મહારાજની પાસે પહોંચ્યો. ગળામા જોપરીના જેવી માણા, માથા પર દોઢ હાથની જટા, મોટો ચાંલ્ડો, એઉ હાથમાં જડાં કડાં, છાતી પર જનોઈની પેઠે લોઠાની સાંકળો, અને જમણા હાથમાં મોટો ચીપિયો !

મહારાજની પાસે આવી એણે રાડ પાડી : ‘તમારામાં કંઈ સિદ્ધાઈ હોય તો દેખાડો !’

જાણે જંગલી જનવર ધુરકચું !

મહારાજે શાંતિથી કહ્યું : ‘અમારામાં વળી સિદ્ધાઈ કેવી ? અમે તો લોકોને સીધે રસ્તે ચાલવાનું કહીએ, એટલું !’

મગનીરામે ડ્રાયથી કહ્યું : ‘હું તમારો દશ હજાર દ્રષ્ટિયા દંડ કરું છું. હમણાં ને હમણાં ભરી દો, નહિ તો તમારી જેર નથી ! હું જે તે નથી, હું દેવીવાળો મગનીરામ છું !’

મહારાજે કહ્યું : ‘ભાઈ, દ્રષ્ટિયા તો અમારી પાસે નથી. પણ રોટલા જોઈતા હોય તો આપીએ. અમે અહીં સદાપત્ર જોલ્યું છે.’

મગનીરામના ગુસ્સાનો પાર ન રહ્યો. તે બોલી ઊંઘ્યો : ‘શું તમે મને સદાપત્ર આનારો સમને છો ? હું તમને જોઈ લઈશ ! દેવી મને હુાજરાહુજુર છે !’

આમ કહી એ પોતાના મુકામે ગયો. ને મંત્ર લખી દેવીની પૂજા કરવા એઠો. દેવી પ્રસન્ન થઈ, એટલે એણે કહ્યું : ‘આ સ્વામિનારાયણને અને એના બધા બાવાઓને ઉપાડી દરિયામાં નાખી દો, મારી મા !’

દેવીએ કહ્યું : ‘એ મારાથી નહિ બને !’

મગનીરામે કહ્યું : ‘કેમ નહિ બને, મા ? તમે તો ધારો તે કરી શકો !’

દેવીએ કહ્યું : ‘તું જેમ મને ભજો છે, તેમ હું યે એક જણુને ભજું છું !’

મગનીરામે પૂછ્યું : ‘તમે વળી કોને ભજે છો ? તમે તો સૌનાં માલિક છો !’

હેવીએ કહ્યું : ‘માલિક હું નથી, માલિક નારાયણ છે, ને હું નારાયણને ભજું છું. એ નારાયણ, તે જ આ સ્વામિનારાયણ ! માટે ડાઢ્યો છો તો સીધો સ્વામિનારાયણના પગમાં જઈને પડ ને એમનો સેવક થા ! તારી આ મોજશોખની જિંદગી છોડ, બીજાએને ધીવડાવવાનું છોડ ને તું શા માટે ઘર છોડી નીકળ્યો હુતો તે યાદ કર !’

મગનીરામે કહ્યું : ‘મેં તો ભગવાનનાં દર્શન કરવા ઘર છોડ્યું હતું !’

હેવીએ કહ્યું : ‘ભગવાનનાં દર્શન કરવાં હોય તો સ્વામિનારાયણને શરણે જા !’

મગનીરામને હવે સાચી વાત સમજાઈ કે મંત્ર-તંત્ર ને જંતર બધું એદું છે, સાચું એક માત્ર ભગવાનનું નામ છે.

તેનો ગર્વ ગળી ગયો.

બીજુ સવારે વહેલો ડાઢી એ મહારાજના આશ્રમે ગયો. સાધુએઓ ધ્યાનમાં એડા હતા. એકે એક તમામ સાધુએને તે પગે લાગ્યો. એક ખૂબું એડાં વાસણેનો ડગલો પડ્યો હતો. કોઈને કહ્યા વગર એ બધાંથે વાસણો તેણે ધોઈ નાણ્યાં, ને વાસીહું વાળી જગા સાઝ કરી. પછી મહારાજના પગમાં માથું મૂકી એલયો : ‘મહારાજ, હું તમારો હાસ છું ! મને તમારી સેવામાં રાખો !’

મહારાજે કહ્યું : ‘તમારી જરા ઉતારી ચોકમાં નાખો. ભલે લોકો એના પર ચાલે !’

રાજને જેવી મૂછ વહાલી, તેવી બાવાને જરા વહાલી. પણ મહારાજની આજા થતાં મગનીરામે જરા ઉતારી નાખી.

પછી મહારાજે કહ્યું : ‘સાધુએનાં પગરખાં માથે મૂકી પાંચ વાર સાધુએની પ્રહસિણ્ણા કરો !’

મગનીરામે સાધુઓનાં પગરખાંની પોટલી બાંધી, તેને માથે મૂકી, સાધુઓની પ્રદક્ષિણા કરી. મગનીરામમાં ઘમંડનું હવે નામનિશાન રહ્યું નહોતું !

પછી મહારાજે મગનીરામને દીક્ષા આપી સાધુ બનાવ્યા. નામ પાડ્યું અદ્દેતાનંદ.

મગનીરામ કહે : ‘હાશ, હવે મને સાચો મારગ જડચો ! હવે મને શાન્તિ થઈ !’

સ્વાધ્યાય

મને એણખાવો :

૧. મારી પાસે હળર બાવાઓની ઝેણ.
૨. મેં કહ્યું : ‘માલિક હું નથી, માલિક નારાયણ છે.’
૩. મેં કહ્યું : ‘દ્રશ હળર આપીશ, પણ પહેલાં અમારા સ્વામિનારાયણને વશ કરો તો !’
૪. મેં મગનીરામને દીક્ષા આપી સાધુ બનાવ્યો.

એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

૧. મગનીરામે કર્દ કર્દ વિદ્યા ગ્રાન્ટ કરી હતી ?
 ૨. મગનીરામને દીક્ષાનું નામ શું મળ્યું ?
 ૩. મગનીરામે ઘર શા માટે છોડ્યું ?
 ૪. મગનીરામ ક્યા મણિધરને નાથવા ઓપડ્યો ?
 ૫. મગનીરામ મહારાજને ક્યાં મર્યાદો ?
-

૧૭. છોકરાંને સમાધિ

મહારાજ પહેલ-વહેલા ગઢા પધાર્યા હતા.

ગામ બહાર એક ઝીજડાના ઝાડ હેઠળ એમણે સુકામ કર્યો.

પછી નહીંએ નાહવા ગયા.

ત્યાં કેટલાંક છોકરાંએ રમતાં હતાં.

રમતાં રમતાં તેઓ મહારાજની પાસે આવ્યા.

મહારાજે છોકરાંએની સામે નજર કરી ત્યાં તો અધાંથે છોકરાંએઓ આંચો બંધ કરી જમીન પર બેસી ગયાં, શરીરનું લાન ભૂલી ગયાં, ને એકદમ સમાધિમાં પડી ગયાં ! અધાં ત્યાં ને ત્યાં જ લાંખાં થઈને સ્વીકાર ગયાં.

વાત ગામમાં પહોંચી કે નહી પર કોઈ જહુગર આવ્યો છે. તેણે જહુથી છોકરાંને બેલાન બનાવી દીધાં છે. એટલે તો લોકોનું ટોળું હોડતું નહી પર આવ્યું. કોઈ રૂચે, કોઈ કરગરે, કોઈ ધમકી આપે !

મહારાજ કહે : ‘છોકરાંને કાંઈ થયું નથી, હમણું એડાં થશો !’

મહારાજે છોકરાંએ ઉપર નજર કરી, એટલે એકાએક અધાં છોકરાંએઓ એડા થઈ ગયાં. અધાં ખુશ હતાં. કહે : ‘અમે ભગવાનના ઘર જઈ આવ્યાં ! ત્યાં બધું રહું-રપાળું હતું !’ પછી મહારાજની સામે જોઈ કહે : ‘ભગવાનનું મોં તમારા જેવું જ હતું ! તમે હતા ને ?’

જુવા ખાચર કરીને એક કાડી દરખાર ત્યાં હાજર હતા. એ તો આ સાંભળીને એવા ખુશ થઈ ગયા કે એમણે એ જ વળતે પેંડા મંગાવી વહેંચ્યા.

મોટા મોટા મુનિએઓ આખી જિંહારી તપસ્યા કરે છે તોથે એમને સમાધિ થતી નથી અને અહીં મહારાજની કૃપાથી નાનાં છોકરાંને સમાધિ થઈ જાય છે ! શ્રીતલદાસને સમાધિ થયા પછી તો કાઈ કેટલાયને સમાધિ થઈ હતી. કોઈ ને મહારાજના મોં સામે જોતાં જ સમાધિ થઈ જતી, તો કોઈ ને મહારાજની ચાખડીનો અવાજ સાંભળીને ! અરે, કોઈ ને તો મહારાજનું માત્ર નામ સાંભળીને સમાધિ થઈ જતી. અમુક રીતે એડો હોય તેને જ સમાધિ થાય એવું ચે કાંઈ નહિ : કોઈ જાંધા પગે એડો હોય કે કોઈ પલાંઠી વાળીને એડો હોય કે કોઈ સૂતો ચે હોય ! કોઈની સમાધિ થોડી વાર ચાલે, તો કોઈની

એક પહेंચ ચાલે, કોઈની આજો દિવસ પણ ચાલે ! કોઈ સમાધિ-માંથી એની મેળે જાગે, તો કોઈને જગાડવા પડે ! સમાધિમાંથી જાગી બધા પોતે શું જોયું તે કહે ! મહારાજની પાસે એકલા હિંદુ નહિ, જૈન અને મુસलમાન પણ આવતા. એમનેથે સમાધિ થતી. મુસલમાનને સમાધિમાં પેગાખરનાં દર્શાન થાય, જૈનને મહાવીર સ્વામીનાં દર્શાન થાય, તો કોઈ હિંદુ રામનો લક્ષ્ણ હોય તો રામનાં દર્શાન થાય, કૃષ્ણનો લક્ષ્ણ હોય તો કૃષ્ણનાં દર્શાન થાય, શિવલક્ષ્ણ હોય તો શિવનાં દર્શાન થાય, અને હનુમાનઢાદાનો લક્ષ્ણ હોય તો હનુમાનજીનાં દર્શાન થાય ! પણ બધાયને સમાધિમાં મહારાજનાં દર્શાન થાય અને બધા હેવો. એમને મહારાજની ભક્તિ કરવાનું કહે !

સ્વાધ્યાય

દુંક નોંધ લાભો :

૧. મહારાજની કૃપાથી લોકોને કેવી કેવી રીતે સમાધિ થતી ?
 ૨. સમાધિમાં લોકોને કેવાં દર્શાન થતાં ?
-

૧૮. છડી સવારીએ કાકડી ખાધી !

જુનાગઢના લક્ષ્ણોને મહારાજ પર ભારે પ્રેમ. એમની હેંચા પણ ભારે.

એમણે હાથી પર મહારાજની સવારી કાકી.

નિશાન-ડાંકા સાથે શહેરમાં મહારાજની સવારી નીકળી.

સવારીમાં સેંડડો કાકી હરબારો ઘોડેસવાર થઈને ચાલે.

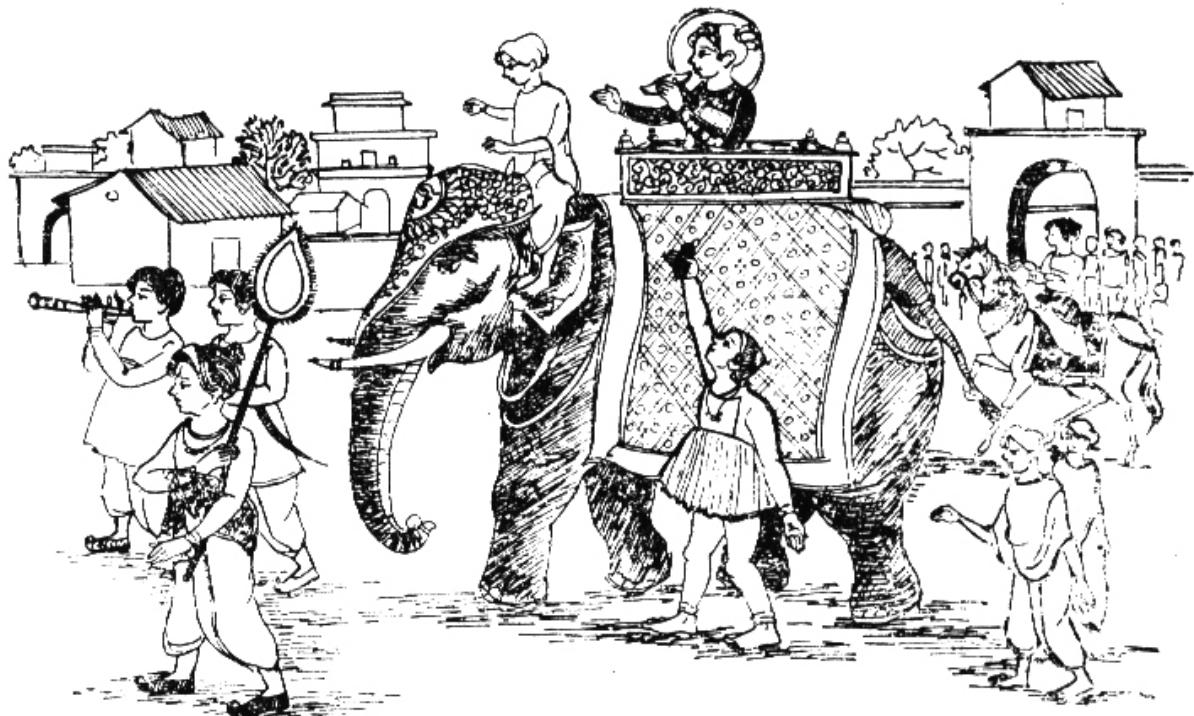
એ સૌની પાસે હુથિયાર - ડાં બંદ્રૂક, ડાં તલવાર !

સવારીનો ઠાડ જોવા આખું ગામ ઉમટયું.

નવાખ પણ મહેલના અરૂપામાં આવી જોલો.

એવામાં એક છાકડો હાથમાં તાજુ કાકડી લઈને આવ્યો. ને

છેક મહારાજના હાથી આગળ પહોંચી જઈને બોલવા લાગ્યો :
 ‘મહારાજ, હ્યો, આપના મારે લાગ્યો છું :’
 મહારાજે એ જેણું :

આળકો પર મહારાજને ખંડુ પ્રેમ. આળકોને નિરાશ કરવાનું મહારાજને ગમે નહિ. તેઓ હાથી પર રહી બાળકના હાથમાંથી કાકડી લેવા નીચા નમ્યા, બાળક પણ જાંચ્યો થયો, પણ મહારાજને પહોંચી શક્યો નહિ. ત્યાંને એક સંતે હોડી આવી છોકરાને તેરીને જાંચ્યા કર્યો. મહારાજે સીધી છોકરાના હાથમાંથી કાકડી લીધી.

છોકરા ખુશખુશ થઈ કહે : ‘મહારાજ, કાકડી તાજ ને ભીડી છે, હો !’

મહારાજે તો હાથી પર એક એક જ કાકડી ખાવા માંડી. સવારી નીકળી છે, ને હળારે લોકો જોવાને લેગા થયા છે, પણ મહારાજને એતું કાંઈ નહિ : છોકરાએ કેવા લાવથી કાકડી લાવીને આવી હતી ! પછી ખાય નહિ તો છોકરાને કેવું લાગે ?

હજરો માણુસોને કેવું લાગશે એની મહારાજને ચિંતા નહોટી,
પણ છોકરાને કેવું લાગશે તેની ચિંતા હતી. એટલે હાથી પર એઠાં
એઠાં એ કાકડી ખાતા રહ્યા.

નવાએ અર્દખામાં એઠાં એઠાં આ જોયું.

આ જોઈ એ ઓલી જાઈઓ : ‘આ સાધારણુ માણુસ નથી, કાં
ખુદા છે, કાં ખુદાનો ઓલિયો છે ! એના વિના આમ છડી સવારીએ
કાકડી ખાવાની કોઈની હિંમત ચાલે નહિ !’

આવા હતા મહારાજ !

બાળકો પર એમને ખૂબ જ પ્રેમ હતો.

સ્વાધ્યાય

એક વાક્યમાં જવાખ આપો :

૧. મહારાજે છડી સવારીએ કાકડી કેમ ખાધી ?
 ૨. મહારાજને કાકડી ખાતા જોઈ નવાખને શું વિચાર આંદ્યો ?
 ૩. મહારાજને કાકડી આપવા છોકરાને જાંચો કોણે ફર્યો ?
 ૪. સવારી કયા ગામમાં નીકળી હતી ?
-

૧૯. જ્યાં વહેમ ત્યાં હરિ નહિ !

એ જમાનો વહેમનો હતો.

માણુસ માંદો પડે તો કહેશો, કોઈ એ મૂહ મારી છે !

છોકરો માંદો પડે તો કહેશો, માતાનો રથ કરી ગયો છે !

જૈરી માંદી પડે તો કહેશો, એને ભૂત વળગ્યું છે !

કોઈ જોગીજતિને ઓલાવી એની પાસેથી દોરો-ધાગો લે, કોઈ
ભૂવાને ઓલાવી ડાકલાં વગડાવે, કોઈ ઘરમંતરાવે, કોઈ ખાટલો મંતરાવે,
કોઈ ચૂલો મંતરાવે ! આવું કંઈ કંઈ ચાલ્યા કરે.

એક વાર એક માણુસ માંદો પડ્યો.

એનાં જગાં-વહુલાં મહારાજને એને દેર તેડી ગયા. મનમાં એમ કે મહારાજના આશીર્વાદથી એ સાજે થઈ જાય.

મહારાજ તો દ્યાળું હતા.

એને દેર ગયા, ને જઈને એના ખાટલા ચાગળ જીલા.

ત્યાં એમની નજર ખાટલાના પાયા પર પડી.

નેચું તો પાયાને કાળો હોરો બાંધેલો હતો.

મહારાજ સમજુ ગયા કે કોઈ ભૂવો અણીં હોરો-ધાગો કરી ગયો છે.

એટલે એક પણ અક્ષર જોલ્યા વગર એ જીલા હતા ત્યાંથી જ પાછા ફરી ગયા ! કહે :

‘જ્યાં વહેમ ત્યાં હરિ નહિ, જ્યાં હરિ ત્યાં વહેમ નહિ !’

હરિના લક્ટે હરિ પર જ વિશ્વાસ રાખવો જોઈએ. પરમાત્માથી મોઢું કોઈ નથી, માટે પરમાત્મા સિવાય બીજા કોઈની સાડાખારી રાખવી નહિ ! મંતર-જ'તર, હોરા-ધાગા, ભૂત-પલિત, ડાકણું-શાકણું કશાથી બીજું નહિ ! કારણું પરમાત્માની ઈચ્છા વગર કોઈ સાજું-માંડું થતું નથી. માટે માંડે-સાજે, ફુઃઅમાં-સુઅમાં એક પરમાત્માનો જ આશરો લેવો ! એ જ સૌને સંભાળશો.

વહેમો તો કંઈ થોડા હતા ? હોળી આવે એટલે લોકો ગંદા ઇટાણું ગાય, છાતી ઝૂટે, ગાળો હે ! કહે કે આવું કરવું પડે, ન કરીએ તો હોળી માતા ગુસ્સે થાય.

મહારાજ કહે : ‘મા તે કદી કોઈ ને ગાળો હેવાનું કહેતી હુશે ?’ તેમણે એ બધું બંધ કરાયું, ને સંત-કવિઓ પાસે હોળી પર ગવાનાં સુંદર ગીતો લખાવ્યાં, ને એ ગીતો બધે ગવાતાં કર્યાં.

લગ્ન વળતે બીજાસ ગીતો ગવાતાં, મહારાજે તે બંધ કરાવ્યાં, ને રાધા-વિવાહ, દૃક્મણી-વિવાહનાં ગીતો ગવાતાં કર્યાં.

આવા તો મહારાજે કેટલાંએ કામો કર્યાં છે.

આવા હતા મહારાજ !

તેમણે લોકોને બતાયું કે જ્યાં વહેમ ત્યાં હરિ નહિ ! ને જ્યાં હરિ ત્યાં વહેમ નહિ !

સ્વાધ્યાય

દુંક નોંધ લખો :

૧. પહેલાંના જમાનામાં કોઈ માંદું પડે તો લોકો શું કરતા ?
 ૨. મહારાજે ક્યા ક્યા કુરિવાળે બંધ કરાવ્યા ?
 ૩. 'જ્યાં વહેમ તાં હરિ નહિ' એવું મહારાજ ક્યા પ્રસંગે બોલ્યા ?
-

૨૦. સૂરજની પેઠે

એકવાર મહારાજે એક ગામમાં ઉત્સવ કર્યો.

આખા ગામને જમાડયું. ગામના લોકો જમ્યા અને બહારથી ગામમાં આવેલા તે ય જમ્યા.

મહારાજે પૂછ્યું : 'બધા જમ્યા ?'

જવાબ મળ્યો કે બધા જ જમ્યા !

તે બખૂતે નહીના સામા કિનારે કેટલાડ માણુસો મેલાધેલા વેશમાં ઝરવા હતા. મહારાજે તેમના તરફ હાથ કરી કહ્યું : 'એ લોકો જમ્યા ?'

ત્યારે કોઈ આદ્યું : 'મહારાજ, એ લોકો તો વાધરી છે !'

મહારાજે કહ્યું : 'સૂરજ જિંગે તે કોઈને ટાળે છે ? વરસાઢ વરસે છે તે લોકોને ટાળે છે ? તો સહજનંદ જમાડે ત્યારે કોઈને ટાળે એ કેમ બને ? માટે એ લોકોને બોલાવો ને હેતથી જમાડો !'

તરત જ માણુસો દોડયા ને વાધરીઓને બોલાવી લાગ્યા. મહારાજે જાતે તેમને પીરસ્યું ને જમાડયા !

આવા હતા મહારાજ !

સૂરજની પેઠે એ સૌને અજવાળું આપે ! વરસાઢની પેઠે સૌને તાપ હુએ !

સ્વાધ્યાય

કોણું, કોને કહે છે તે જણાવો :

૧. 'સૂરજ જિંગે તે કોઈને ટાળે છે ?'

ખરું કે ખોડું તે જણાવો :

૧. ગામના લોકોએ બધાને જમાડયા.
 ૨. વરસાહ વરસે તે કોઈને ટાળતો નથી.
 ૩. મહારાજે ખીજા પાસે વાધરીઓને જમાડયા.
-

૨૧. સૌચ્ચે કરવાની તપસ્યા !

એકવાર મહારાજ એક ગામમાં ગયા.

ત્યાં ગામને પાણીનું ધણું હુઃખ હતું.

બધા હુઃખ હુઃખ કરીને એસી રહે, કોઈ હુઃખ ટાળવા કશું
કરે નહિ !

ત્યારે મહારાજ કહે : 'આપણે તળાવ ખોલીએ.'

મહારાજનો એવો જહુ કે સંતો-હરિલક્ષ્મો બધા તૈયાર થઈ
ગયા. મહારાજ પોતે તીકમ જિપાડે, પછી ખીજ કેમ જોઈ રહે ?

તળાવ ખોલાયું, ને ગામનું પાણીનું હુઃખ ટણ્યું.

આવા હતા મહારાજ !

આવાં તો મહારાજે કેટલાંચે કામ કર્યાં છે !

મહારાજ કહે : 'સાધુનું' કામ માત્ર ઉપદેશ આપવાનું એટલે
કે જુલ ચલાવવાનું નથી. એણે હાથ-પગ પણ ચલાવવાના છે. જેને
પેટ છે તે હરેકે કામ કરવું જોઈએ. ખીજ કામ કરે ને હું પેટ
ભરું-એમાં સાધુપણું નથી.'

આથી મહારાજ અને મહારાજના સાધુઓ લોકોનાં સુખ-હુઃખમાં
ભાગ લેતા.

*

ગઢાનું મંદિર બાંધવામાં મહારાજે અને મહારાજના સંતો-
હરિલક્ષ્મોએ તનતોડ કામ કર્યું છે. મહારાજે કહ્યું : 'સવાર-સાંજ

નહીએથી નહાઈને આવતાં દરેક જણ મંહિરનાં પાયામાં ઘૂરવા એકેક
પથરો માથે ઉપાડી લાવો !'

મહારાજ પોતે પણ એ પ્રમાણે રોજ સવાર-સાંજ નહીએથી
એક પથરો માથા પર મૂકીને લઈ આવતા ! મહારાજ તે વખતે
કેવા શોભતા હશે !

આવા હતા મહારાજ !

*

એક વાર એક મંહિરનું બાંધકામ ચાલતું હતું.

કામ કરતાં ચૂનો ખૂટચો. એટલે કઢિયાએ જૂમ પાડી, 'ચૂનો લાવો !'

મહારાજ તે વખતે ત્યાં હાજર હતા.

'ખીજુ' કોઈ આવે ને કઢિયાને ચૂનાનું તગાડું આપે તે પહેલાં
તો મહારાજ દોડયા ને ચૂનાનું તગાડું ઉપાડી કઢિયાની પાસે પહેંચી
ગયા !

આવા હતા મહારાજ !

લોકોના લાભનું કોઈ પણ કામ એમને મન હલકું નહોતું !

*

કામ કરનાર પર મહારાજને ઉમળકોયે એવો.

વડતાલના મંહિરના બાંધકામમાં મદદ કરનારા સંતો-હરિલકૃતોને
મહારાજે કહ્યું : 'તમે સૌચે ખૂબ દાખડો કર્યો છે. આવો, આપણે
લેટાએ !'

સંતો-ભક્તો કહે : 'અમારું શરીર ગારાવાળું છે.'

મહારાજ કહે : 'એ ગારો નથી, ચંદનનો લૈપ છે !'

આમ કરી મહારાજ એકે એકે સૌને લેટયા !

આવા હતા મહારાજ !

કામ કરનારનો યશ આપે જ આપે !

*

વડતાલમાં ગોમતી તળાવ છે. એના એદકામમાં છાણી ગામના

તેજલાઈ વણુકર અને એમની મંડળીએ ખૂબ કામ કરેલું. કામ પૂરું
થયા પછી મહારાજે કહ્યું : ‘ઓદો, શું આપું?’

મહારાજ તે વખતે એ ઈટો ઉપર ઊભા હતા.

તેજલાઈ કહે : ‘આ ઈટો આપો !’

મહારાજે રાજ થઈને એ ઈટો આપી. તેજલાઈએ છાણીમાં
મંદિર કરી એ ઈટો ત્યાં પદ્મરાવી ! પંદ્રપુરમાં લક્ષ્મા પુંડરીકે
ભગવાનને ઈટ ઉપર ઊભા રાખ્યા છે. એટલે તો ભગવાન વિઠોખા
(વીર એટલે ઈટ) કહેવાય છે. જેવા પંદ્રપુરમાં વિઠોખા તેવા છાણીમાં
મહારાજ ! લક્ષ્માની બલિહારી છે, લાઈ !

આવા હતા મહારાજ !

શ્રમ કરનાર ઉપર તે સદ્ગુરુ પ્રસન્ન હતા.

*

એકવાર એક સાધુ મંદિરનું કડિયા કામ કરાવતા હતા. એમનું
ઉધાડું શરીર ચૂનાથી ધોણું થઈ ગયું હતું.

મહારાજે એ નોયું : હોડીને સાધુના શરીર પરથી ચૂનેં અંઘેરવા
લાગ્યા.

સાધુ કહે : ‘ના, મહારાજ, ના !’

પણ મહારાજ કહે : ‘હું તો અહીં હિમાવયના સાધુ તપ કરે
છે, એમના શરીર પર બરક વરસ્યો છે તે અસેડું છું !’

આવા હતા મહારાજ !

એમણે શીખયું કે શ્રમ એ તપસ્યા છે ! એ તપસ્યા સૌચે
કરવાની છે.

સ્વાધ્યાય

દૂક નોંધ લાભો :

- (૧) મહારાજ અને મહારાજના સાધુઓ લોકોનાં સુખ-દુઃખમાં ભાગ લેતા.
- (૨) શ્રમ કરનાર ઉપર તો મહારાજ સદ્ગુરુ પ્રસન્ન.

૨૨. પેશ્વાના સૂખાનું કાવતરું !

અમહાવાહ પાસે જેતલપુર કરીને ગામ.
મહારાજે ત્યાં યજ કર્યો.

થીજા લોકો યજમાં પશુનું અલિહાન આપે, મહારાજે એવું
કાઈ જ કર્યું નહિ.

થીજા લોકો હિંસક યજ કરે, મહારાજે અહિંસક યજ કર્યો.
આની લોકો પર ખૂબ સારી અસર થઈ.

પણ કેટલાડને આ ગમ્યું નહિ. તેમને બીજી લાગી કે આવા
અહિંસક યજો થવા માંડશો, તો પછી અમારો કોઈ ભાવ નહિ પૂછે.
યજ બંધ થશો ને તેને લીધે ને માંસ આવા મળે છે તે ય બંધ થશો !

તે વખતે અમહાવાહમાં પેશા સરકારનું રાજ્ય હતું. વિડોણા
કરીને પેશાનો સુઓ અહીં રહેતો હતો. જેતલપુરમાં યજ થયા પછી
આ સૂખાના વૃદ્ધ જાપ ગુજરી ગયા. એટલે મહારાજના વિરોધીઓએ

સૂખાના કાન લંબેરો કે 'સહજનંદ સ્વામીએ યજમાં બલિદાન આચ્યુ' નહિ તેથી તમારા બાપા મરી ગયા. માટે તમે એને સાં કરો. નહિ તો તમારા કુળમાં કોઈ જીવતું નહિ રહે !'

સૂણો ગુર્સે ઘર્છ કહે : 'એણે મારા બાપને માર્યો, તો હું એને મારું !' પછી એણે સહજનંદ સ્વામીને મારવાની ચુક્કિ કરી.

એણે પોતાના મહેલમાં જ એક ટાંકું તૈથાર કરાવ્યું, ને તેમાં ઉકળતું તેલ લાયું. પછી ટાંકાને લાકડાની પાતળી ચીપોથી અને કપડાંથી ટાકી દઈ તેની ઉપર મહારાજ માટે સિંહાસન ગોઠ્યું.

પછી મહારાજને નિમંત્રણ આચ્યું કે 'હું આપને માન આપવા માગું છું. મારે ત્યાં પધારો !'

મહારાજ પધાર્યા. એમને કયાં કોઈ હુશમન હતું ? એમને કયાં કોઈની સામે વેર હતું ?

સૂખાએ મહારાજને માન આપવાનો હેખાવ કરી પેલું જાયું સિંહાસન બતાવી કહ્યું : 'અહીં બિરાજે !'

મહારાજને કોઈ હુશમન નહિ એ વાત સાચી, પણ મહારાજ કોઈ હુશમનની ચાલબાળમાં ઇસાય નહિ એ વાત પણ સાચી !

મહારાજે કહ્યું : 'અમને સાધુને આવું સિંહાસન ન શોલે, આપ જ એના પર બિરાજે !'

સૂણો કહે : 'હું આપને બાદશાહી માન આપવા માગું છું. આ સિંહાસન ખાસ આપના માટે જ છે.'

મહારાજે કહ્યું : 'હું એ જાણું છું. એટલે જ કહું છું કે આપ ત્યાં બિરાજે ! આપ જ ત્યાં શોલશો !'

આમ કહી મહારાજે સિંહાસનના પાયા આગળના ભાગ પર પોતાની લાકડી દ્વારા; તરત કડુકુકુ ભૂસ કરતું આચ્યું સિંહાસન ટાંકાના ઉકળતા તેલમાં જઈને પડ્યું, ને ઉકળતા તેલની વરાળો બહાર નીકળવા માંડી !

સૂખાનું કાવતરું ઝુંલું પડી ગયું !

સૂણો ચાટ પડી ગયો !

પણ હુણ્ટ માણ્ણસ એમ સહેલાઈથી સમજે નહિ. એણે ગુસ્સે થઈ મહારાજને કહ્યું : ‘આજ ને આજ અમદાવાદ છોડી જતા રહો ! કરી કહી અહીં આવતા નહિ !’

મહારાજને શાંતિથી કહ્યું : ‘ક્યાં સુધી ન આવુ’ ?

સૂખાએ રૂવાખથી કહ્યું : ‘પેશાતું અહીં રાજ્ય છે ત્યાં સુધી !’

તે જ દિવસે મહારાજ અમદાવાદ છોડી ચાઢી ગયા. પણ પૂરા ખાર મહિના યે થયા નહિ, ને અમદાવાદમાંથી પેશાઈ જીટી ગઈ. કયાં ગઈ તેનો યે પત્તો નથી !

આવા હતા મહારાજ !

એમને કોઈ હુશમન નહોતું, પણ કોઈ એમની હુશમનાવટ કરે તો શું થાય ? લોગવે !

સ્વાધ્યાય

ક્રાણ, કેને કહે છે તે જાણુબો :

૧. ‘અમને સાધુને આવું સિંહાસન ન શોભે !’
૨. ‘એણે મારા બાપને મારો, તો હું એને મારું !’

પણ લીટીમાં જવાબ આપો :

૧. વિરોધીએઓએ સૂખાના ધાન કેવી રીતે ભંભેર્યા ?
૨. સૂખાએ મહારાજને મારવા શું કાવતરું કર્યું ?
૩. મહારાજને સૂખાતું કાવતરું કેવી રીતે ઘૂલ્યું પાડ્યું ?

૨૭. ‘આપણી શોભા વધી છે !’

મહારાજ વડતાલમાં હતા.

આણુંદના હુરિલક્કોએ આવીને વિનંતી કરી : ‘મહારાજ, અમારે ત્યાં પધારે !’

મહારાજે કહું : ‘ભલે !’

હરિલક્ષ્મિ ખુશ થયા, પણ આણુંદમાં બીજા નાખુશ થયા.

મહારાજ પધાર્યા ત્યારે એ લોકોએ તોઝાન કર્યું.

મહારાજની સવારી પર તેમણે છાણ નાખ્યું, ધૂળ ઉડાડી, કાંકરા, ઢેકાં ને ઈટાળા નાખ્યાં. ગાળો હેવામાં ચે કંઈ બાકી રાખી નહિં.

મહારાજની સવારીમાં કાઠી દરખારે ઘણાં હતા. એ દરેકની પાસે તલવાર, બંધુક કે લાદો, કંઈ ને કંઈ હથિયાર હતું જ.

તોઝાન જોઈ એમના હાથ હથિયાર ઉપર ગયા.

તરત મહારાજે એમની સામે જેયું.

આંખથી જ એમણે કહી દીધું કે કોઈ એ સામો ધા કરવાનો નથી !

કાઠી દરખારે બહુ તેજ મિળજના હતા, પણ મહારાજની આમન્યા એમનાથી ઓળંગાઈ નહિં.

બધા મનમાં સમસભીને ચૂપ રહ્યા.

આ તોઝાનને લીધે મહારાજ જમ્યા વગર જ આણુંદથી પાછા વડતાલ આયા.

રોજના નિયમ મુજબ સાંજે સભા ભરાઈ.

ત્યારે મહારાજે આણુંદના બનાવને યાદ કરી કહું : ‘આજ આપણે કેવો ધર્દીયો ગઠ જીત્યો !’

કાઠી દરખારો કહે : ‘શું ધૂળ જીત્યા ? ધૂળ ને ઢેકાં આધાં ! આતા કરતાં તો અમારી લાશો ત્યાં પડી હોય તો અમે વધારે શોભત ! અમારી તો આણરું ગઈ !’

મહારાજ હથીને કહે : ‘આણરું ગઈ નથી, વધી છે. આપણે સહન કર્યું’ ને સામા ન થયા, તેથી આપણી શોભા વધી છે !’

પછી મહારાજે કાઠી દરખારોને સમજાયું કે સામાસામી મારા-મારી કરવાથી કંઈ મારામારીનો અંત ન આવે ! એનાથી તો ઉલટાં વેરજેર વધે ! માટે આપણે હુમેશાં શાંત રહેવું, કદીયે ઉશ્કેરાવું નહિં !

આવા હતા મહારાજ !

આગની પેઠે ઘડીકમાં લલૂકી જઠે એવા લોકોને ય એમણે શાંત રહેવાનું શીખ્યું હતું.

રવાધ્યાય

ઓક વાક્યમાં જવાબ આપો :

૧. આણુંદમાં લોકોએ તોઝાન કેવી રીતે કર્યું ?
૨. કાઠી દરખારોએ સામા ધા કેમ કર્યાં નહિ ?
૩. મહારાજ જમ્યા વગર શા માટે આણુંદી પાણ કર્યાં ?
૪. મહારાજે કાઠી દરખારોને શું સમજાયું ?

કોણું, કોને કહે છે તે જણાવો.

૧. ‘આને આપણે કેવો દુરિયો ગાં જત્યા !’
 ૨. ‘આણું ગાઈ નથી, વધી છે.’
-

૨૪. યજ્ઞ નહિ અટકે !

ડલાણુમાં મહારાજ યજ્ઞ કરાવતા હતા.

યજ્ઞ માટે બહારગામથી ધી આવવાનું હતું.

તે સમયસર આવ્યું નહિ.

એટલે ખૂબ ઉઠી : ‘ધી ખૂટચું ! ધી ખૂટચું !’

મહારાજના વિરોધીએઓ ખૂબરાણુ મચાયું.

યજ્ઞ તોડી પાડવાની એમને સરસ તક ભળી ગઈ.

કોઠારીએ મહારાજને વાત કરી કે ધી વિના યજ્ઞ અટકી પડશે.

મહારાજે કહ્યું : ‘નહિ અટકે !’

કષ્ટી એ જીલા થયા, ને કોઠારમાં આવ્યા.

કોઠારમાં એ કુંડી હેખાડી મહારાજે કહ્યું : ‘આમાંથી ધી આખવા માંડો !’

કોઠારીએ કહ્યું : ‘એમાં તો થોડું જ ધી છે !’

મહારાજે કહ્યું : ‘તમ તમારે આપવા માંડો !’

કુંડીએ નમાવી કોડારીએ ધી કાઢવા માંડયું - વાસણે ભરાતાં ગયાં, પણ કુંડીએ આલી થઈ નહિ ! યજમાં ધીના ઘડેઘડા પહોંચવા માંડયા, બધાં નવાઈ પામી ગયા. વિરોધીએના હાથ હેઠા પડ્યા. કહે : ‘મહારાજ જખરા જહુગર છે ! એ ધારે તો તળાવના પાણીનું ધી કરી હે !’

ધામધૂમથી યજ પૂરે થયો.

આવા હતા મહારાજ !

એમની સામર્થીનો પાર નહોતો.

સ્વાધ્યાય

એક વાક્યમાં જવાબ આપો.

૧. યજ ક્યા ગામમાં થયો હતો ?
 ૨. મહારાજ યજ ચાલુ રાખવા રું સામર્થી વાપરી ?
-

૨૫. ભક્તોને તેડવા આવે !

ભક્તો પર મહારાજની દ્યાનો પાર નહોતો.

જીવતાં મહારાજની દ્યા અને મરતી વખતે પણ મહારાજની દ્યા.

ભક્તાના મરણ વખતે મહારાજ એને દર્શાન આપે.

મહારાજ એના જીવને પોતાના ધામમાં તેડી જાય.

મહારાજનું ધામ એટલે અક્ષરધામ.

મહારાજ પુષ્ટી પર વિચરતા હતા, ત્યારે પણ આવું બનતું.

અમહાવાદમાં પ્રાણુવલલ કરીને એક આદ્યાનું ભક્ત હતો.

તે મરણ પામ્યો. ત્યારે મહારાજ એને તેડવા ગયા.

એના જીવને લઈ જતાં મહારાજે પૂછ્યુઃ ‘તારી કોઈ ઈચ્છા છે ?’

આદ્યાનું કહ્યું : ‘આપ મને ધામમાં લઈ જવા સારુ તેડવા આવ્યા છે. એ મારે બધાને કહેવું છે.’

મહારાજે કહ્યું : ‘ભલે, તો જ, તને શ્રી જીવતો કરું છું ?’

તે વખતે આદ્ધારણનું શબ્દ ચિતા પર હતું, ને અસ્તિ મુકાય એટલી જ વાર હતી. અચાનક આદ્ધારણ ચિતા પર એઠો થઈ ગયો. ને ઓલવા લાગ્યો : ‘હું તમને કહેવા આવ્યો છું કે મહારાજ મને એમના ધામમાં લઈ જવા સારુ તેડવા આવ્યા છે !’

આમ કહી તેમણે સ્વામિનારાયણ મંત્રની ધૂન કરવા માંડી.

આદ્ધારણ પર એની એટલી બધી અસર થઈ કે બધાય એની સાથે ધૂન ખોલવા લાગ્યા. સ્મરણનું જાણે મંદિર બની ગયું !

ધૂન પૂરી થતાં આદ્ધારણો જીવ ચાલી ગયો !

આવા હતા મહારાજ !

ભક્તો પર તેમને અપાર પ્રેમ હતો.

આજે પણ મહારાજ ભક્તોને એમના અંતકાળે તેડવા આવે છે.

સ્વાધ્યાય

વાક્ય ખરું કે જોડું જણાવો :

૧. ભક્તોને જીવતાં મહારાજની હ્યા ભગતી, ભરતી વખતે નહોંતી ભગતી.

૨. મહારાજનું ધામ એટલે અક્ષરધામ નહિ.
 ૩. પ્રાણવલ્લભ મરણ પામ્યો તારે મહારાજ એને તેડવા ગયા.
 ૪. આજે મહારાજ ભક્તોને અંતકણે તેડવા આવતા નથી.
-

૨૬. ગધેડાની ગાય !

નેણન પગી નામે ચોર-લૂંટારાઓનો એક સરદાર હતો.
 એનું નામ પડતાં પોલીસ પણ થીએ !
 ચીલડું ચીરવું ને માણુસ મારવો એઉ એને મન સરખાં.
 એણે સાંલળયું કે મહારાજ પાસે એક ઇઝેડ ઘોડી છે. માણુકી
 ઘોડી એનું નામ !
 મનોમન એણે નક્કી કર્યું કે હું એ ઘોડી ચોરી જાઉં !
 મહારાજ તે વળતે ડાણુમાં યજા કરાવતા હતા.
 નેણન પગી ચોરીછૂંધીથી રાતે ઘોડી ચોરવા ગયો. પણ જુએ
 તો મહારાજ ઘોડીની પાસે ઉલા હતા, ને ઘોડી પર હાથ ફેરવતા
 હતા !
 એ પાછો ફરી ગયો. વળી, કલાક-એ કલાક રહીને ગયો.
 નેયું તો મહારાજ ઘોડીને ખરેરે કરતા હતા.
 આમ, જેટલી વાર એ ઘોડી ચોરવા ગયો એટલી વાર મહારાજ
 ઘોડીની પાસે ને પાસે દેખાયા ! નેણન કહે : ‘કાલે વાત !’
 પીળુ રાત્રે નેણન ફરીને ઘોડી ચોરવા ગયો. તો આજે પણ
 ઘોડીની પાસે મહારાજ ઉલેલા. આપી રાત આમ વીતી ગઈ.
 પીળુ રાત પણ એમ જ વીતી !
 નેણનને થયું કે મહારાજ કહી ઊંઘતા જ નહિ હોય શું ? કે
 પણી લેઠે વાતો કરે છે એવા એ જાહુગર છે ? જાહુગર હોય તો
 મારે એમની પરીક્ષા કરવી.
 આમ વિચાર કરી એણે મનથી નક્કી કર્યું કે મહારાજ મને
 નેતામાં ચોણખી કાઢી મારું નામ દઈ મને બોલાવે, હું અહીં કેમ

આવ્યો છું તે કહી આપે અને મને પોતાની ઊકમાંથી કાઢીને માણા આપે તો હું સમજું કે એ ખરા સમર્થ છે !

મહારાજ હરિલભજોની સભામાં બિરાજ્યા હતા. ત્યાં જોખન પગી એમના સામે જઈ ઓલો. તરત જ મહારાજે કહ્યું : ‘આવો જોખન પગી ! આંઝો આવી લાલદુમ કેમ છે ? ત્રણ રાતના ઉનાગરા છે એટલે ? માણુકી ન લેવાઈ, તો બીજા ઘોડા યે ન લેવાયા ?’

જોખનનું નામ સાંલળી સભામાં એઠેલા કાડી હરખારોએ તલવારો પર હાથ દીધા. મહારાજે હુસીને કહ્યું : ‘જોખન પગી અત્યારે લુંટકાટ કરવા નથી આવ્યા, સત્સંગી થવા આવ્યા છે.’

પછી મહારાજે પોતાના ગળામાંથી ચુલાખની માણા ઉતારી જોખન પગીને આપી !

જોખનની ત્રણે વાતનો જવાબ મળી ગયો. જોખને પાધું ઉતારી મહારાજના પગમાં મૂક્યું. ને કહ્યું : ‘મહારાજ, હવે આપ ધર્ણી, હું ચાકર !’

લૂંટારો જેખન પરી જેખન ભગત બની ગયો. જેના માથા
સાટે ઈનામો! નીકળ્યાં હતાં તે જેખન પરીએ હૃથમાં માણા પકડી!

મહારાજના આ અજબ ચમત્કારની વાત સાંભળી વડોડરાના
મહારાજ એવા ખુશ થયા કે તેમણે જેખન પરીને વર્ષસિન બાંધી
આચ્છું.

એક વાર જેખન પરી વર્ષસિન લેવા પેટલાદની કચેરીમાં ગયા
હતા. ત્યાં કારકૂને જેખન ભગતને મજલમાં કહ્યું : ‘ભગત, શુ’ તમારા
સ્વામિનારાયણ ગઘેડાની ગાય કરી શકે છે ?’

જેખન ભગત જરાય ઉંઠકેરાયા નહિ.

તેમણે શાંતિથી કહ્યું : ‘કરે જ છે તો ! મારા જેવા ચોર-
લૂંટારાના હૃથમાં માણા પકડાવી એ ગઘેડાને ગાય કરી કે
ખીંજું કંઈ ? આથી મોટો કથો ચમત્કાર તમારે જેવો છે ?’

કારકૂને કાનની બૂટ પકડી.

આવા હતા મહારાજ !

એમના સ્પર્શથી ગઘેડા જેવા માણુસો ગાય જેવા સંત બની જતા.

સ્વાધ્યાય

કોણું, કોને કહે છે, તે જણાવો :

૧. ‘હવે આપ ધર્ણી, હું ચાકર.’
૨. ‘શુ’ તમારા સ્વામિનારાયણ ગઘેડાની ગાય કરી શકે છે ?’
૩. ‘માણુકી ન લેવાઈ, તો ખીંજ ધોડા યે ન લેવાયા ?’

ત્રણું લીટીમાં સમજાવો :

૧. ધોડીની ચોરી કરતાં જેખન પરીને શો અનુભવ થયો ?
૨. જેખન પરીએ મહારાજના પરીક્ષા કરવા કયા સંકલ્પો કર્યા ?

૨૭. મહારાજના સાંખુઓ

મહારાજના સાંખુઓ પૈસાને અડે નહિ.

મહારાજના સાધુઓ વિનયવિવેકથી વાત કરે, લડે-અધડે નહિ,
ગાળા-ગાળી કરે નહિ. ગાંઝે-લાંગ પીએ નહિ, અરે! છીંકણી પણ
સૂંઘે નહિ!

મહારાજના સાધુઓ લિક્ષામાં જે મળે તે ખાઈ લે. મહારાજના
સાધુઓ જુલનો સ્વાદ કરે નહિ.

મહારાજના સાધુઓ ધ્યાન કરે, પૂજાપાઠ કરે, અગવાનતું નામ
લે, અને સત્ત્સંગતું કામ કરે.

મહારાજના સાધુઓ બહુ લલા. જાતે હુઃખ વેઠે, પણ કોઈ ને
હુઃખી થવા ન હે!

મહારાજના સાધુઓ આવા લલા, પણ બાવા વેરાળીઓને ચા
સાધુઓ ગમે નહિ. બાવા વેરાળીઓ ચેલાચેલીઓ લઈ ને ફરે, લોકોને
બિવડાવે, ગાળાગાળી કરે, મારામારી યે કરે, ગાંઝે ઝૂંકે, લાંગ રગડે.
જેવા ઘમંડી તેવા જ કોધી !

એકવાર મહારાજના એક સાધુને એક બાવાએ માર્યા. મારતાં
મારતાં બાવાની લાકડી લાંગી ગઈ તોયે બાવો મારતો અટકે નહિ.

મહારાજના સાધુ માર ખાઈ લે, પણુ સામો હાથ ઉગામે નહિ.

કેટલાક માણુસોએ આ જેચું. તેમણે બાવાને વડીને કાડી મૂક્યા,
ને મહારાજના સાધુને છોડાવ્યા.

પઢી યુછ્યું : ‘ખુદુ વાણ્યું છે ? ’

મહારાજના સાધુ કહે : ‘ના....રે, આ શરીરને થોડું વાણ્યું છે,
મને કંઈ વાણ્યું નથી ! ’

પઢી કહે : ‘પણુ મને મારતાં બાવાળની લાકડી લાંગી ગઈ
એ સારું ન થયું ? ’

આવા હતા મહારાજના સાધુ !

હુશ્મન ઉપર પણુ એ દયા કરે !

*

મહારાજના એક સાધુ હતા.

તેમને જેઈ એકવાર એક બાવો ગુસ્સે થઈ ગયો. તેણે પગમાંથી
ખાસડું કાડી સાધુને છૂઢું માયું.

મહારાજના સાધુએ ખાસડું લઈને પાછું બાવાને આપ્યું. કહે :
‘ખાસડાં વિના તમને ચાલવાની તકલીફ પડશે ! ’

આ વિનયવિવેકમાં બાવો કંઈ સમજયો નહિ. એ વધારે ગુસ્સે
થયો. ને ઝરી ખાસડું લઈ સાધુને મારવા લાગ્યો.

તોથે સાધુ શાંત રહ્યા.

હુદે લોકો સાધુની મહદે હોડી આવ્યા. તેમણે બાવાને ઠપકો
આપ્યો ને એને ગામમાંથી કાડી મૂક્યો.

આવા હતા મહારાજના સાધુ !

ખાસડું મારે તેના પર પણુ ગુસ્સે ન થાય !

*

મહારાજના એક સાધુ. નામ અદ્વાનંદ સ્વામી.

એકવાર કેટલાક સાધુઓની સાથે તેઓ જતા હતા.

ત્યાં રહ્યા બાવા-વેરાળીઓએ એમના પર હુમલો કર્યો.

તેમાં એક બાવાની પાસે તલવાર હતી. તલવાર નીચે પડી ગઈ.

એ જેઈ સ્વામી બાવાઓને કહે : ‘તમારી તલવાર લઈ લો ! મારા સાધુઓમાં કેટલાક ક્ષત્રિય છે. તલવાર જેઈ એમનુ’ લોહી ઉકળી આવશે તો તમારા એ-પાંચનાં માથાં વળાઈ જશે !’

ત્યારે બાવાઓ કહે : ‘અમે ભરવાથી બીતા નથી !’

સ્વામીએ કહું : ‘તમે ભરે એની મને બીક નથી પણ મારી બીક તો બીજી છે ! અમે મારામારીમાં જીતરીએ તો અમારુ’ સાધુ-પણુ’ લાજે ! એટલે હું તમને તમારી તલવાર પાછી આપું છું !’

આવા હતા મહારાજના સાધુઓ !

ભૂલેચુકેયે ગુસ્સે ન થઈ જવાય તેની તેઓ કાળજી રાખતા હતા.

*

બાવા વેરાગીએ લોકોને ઉંડકેરતા ને મહારાજના સાધુઓને હેરાન કરતા. એમને ગાળ હે, અપમાન કરે, મારે-પીટે એ તો ઢીક, પણ એમની કંઈ તોડી નાએ, જનોઈ એંચી કાઢે, એમની પૂજા ફેંકી હે, એમની પાછળ બાવીએ હોડાવે, બાવી અડકી જય તો મહારાજના સાધુને ઉપવાસ કરવો પડે ને !

પણ મહારાજની એક જ આજા : ‘સાધુએ બધુ’ સહન કરવાનુ’ છે. સહન કરીને બીજાનુ’ કલ્યાણ કરવાનુ’ છે. માટે હે મારા સાધુઓ, ક્ષમા છોડશો નહિ, ધીરજ છોડશો નહિ, હતાશ થશો નહિ !’

આવા હતા મહારાજના સાધુઓ !

મહારાજની આજા કહી લોપે જ નહિ.

સ્વાધ્યાય

વાક્ય ખરુ’ કે એઢું તે જણાવો :

૧. મહારાજના સાધુ પૈસા રાખતા.
૨. મહારાજના સાધુ જલે હુઃઅ વેઠે નહિ.
૩. મહારાજના સાધુ દુસ્મન પર હ્યા કરે.
૪. મહારાજના સાધુ મહારાજની આજા કહી લોપે જ નહિ.
૫. મહારાજના સાધુ ગુસ્સે થઈ જય.

દુંકમાં જણાવો :

૧. સાધુએ મારનાર બાવાને તૂટેલી લાડડી પાછી આપો.
 ૨. બાવા વેરાગીએ મહારાજના સાધુને કેવી રીતે હેરાન કરતા?
 ૩. અહીને સ્વામીએ બાવાને તલવાર લઈ લેવા કહ્યું.
 ૪. મહારાજની સાધુને શી આજા હતી?
-

૨૮. અગવડ હેણો ત્યાં સુકામ કરજો !

સાધુએને મહારાજની આજા :

‘જ્યાં ઘણી અગવડ હેણો ત્યાં સુકામ કરજો !’

સાધુએની એક મંડળી અમહાવાદ આવી. ગામ ખાડાર દરિયા-ખાનના દુંમટ પાસે ભૂતિયા આમલીએનું જુંડ હતું ત્યાં સુકામ કર્યો.

સાથે નહિ પાથરવાનું, નહિ એઠવાનું ! બધા જમીન પર પડી રહે ને સ્વામિનારાયણ મંત્રની ધૂન કરે !

ગામમાં લિક્ષા માગવા જાય. કોઈવાર મળે, કોઈવાર ન મળે ! અને રોટલો, ખીચડી કે ઢાળ જે તે બધું લેણું હરી, તેનો ગોળો વાળી બધા વહેંચીને જાય ! ઘણીવાર સાવ ભૂઘ્યા રહેવું પડે ! અર્ધભૂઘ્યા તો દરરેઝ !

એકવાર મહારાજના આ સાધુએ આડ હેઠળ બેઠાં બેઠાં જરૂર કરતા હતા ત્યાં ઉપરથી સાપ પડ્યો ! મહારાજની આજા કે કોઈ કાપી નાખે તોચે ધ્યાનમાંથી ખસવું નહિ ! બધા એમ ને એમ બેસી રહ્યા. સાપ એક સાધુના પગ ઉપર ચડ્યો, પછી ખીજના હાથ ઉપર ચડ્યો, પછી ત્રીજના પગ ઉપર થઈને ચોથાના સાથળ પર ચડ્યો ! પણ સાધુએના જરૂરમાં લાંગ પડ્યો નહિ. સાપ એની મેળે દરમાં ચાલી ગયો !

નગરમાંથી કેટલાક વાણિયાએ ત્યાં ફરવા આવેલા. તેમણે આ જેણું. સાધુએ સાપથી ર્ધ્યા નહિ, અને સાપ સાધુએને કરછ્યો નહિ. એ જેઠ તેચો દાંગ થઈ ગયા ! તેમને થયું : ‘આનુ’ નામ સાધુ ! સાધુસેવા કરવી હોય તો બાવા સાધુએની કરવી જેઠ એ ?’

ખુશ થઈ તેમણે સાધુઓને જમાડચા ને સત્તસંગ કર્યો.

*

આવી જ સાધુઓની એક દુકુદી જમનગર ગઈ હતી. લિક્ષામાં રોટલા-ખીચડી ને મળે તે બધું લેગું કરી વહેંચીને ખાય, પણ લાગ્યે જ કદી પેટ લરાય ! કાછિયાઓ નહીંમાં શાકલાળ ધોતી વખતે પાકાં પાંઢાં કાઢી નાખતા. સાધુઓ એ વીણી લાવી લિક્ષા લેગાં ચોળીને આતા ! નહીં-તળાવની લીલ-શેવાળ લાવીને ય આતા !

આમ એમના દિવસો જતા હતા, ત્યાં એકવાર જમનગરના મહારાજાન એમને જોઈ ગયા. તેમને નવાઈ લાગી કે સાધુ તો તગડા હોય, ને આ સાધુ આવા સૂકાયેલા કેમ ? તેમણે હુકમ કર્યો કે રોજ તમારે મારા મહેલમાં લિક્ષા લેવા પદ્ધારવું !

સાધુઓએ કહ્યું : ‘અમને તો ઘેરવેરથી ને લિક્ષા મળે એ જ ખરી !’

ત્યારે રાજાએ ગામમાં ઠેકઠેકણે પોતાના માણુસો બેસાડી હીધા, ને આ સાધુઓને રોજ સારી લિક્ષા મળે એવો બંદોબસ્ત કર્યો.

હવે સાધુઓને ગામમાંથી સારી ને પૂરતી લિક્ષા મળવા માંડી. પણ મહારાજની તો આજા હતી કે જ્યાં ઘાણી અગવડો દેખો ત્યાં રહેણે, અને અહીં તો બધી સગવડો જ સગવડો છે ! સાધુઓ કહે : ‘જ્યાં આવું માન મળો, ખાનપાન મળો ત્યાં આપણુંથી રહેવાય નહિ !’

સાધુઓ ખીને ચાલી નીકળ્યા.

આવા હતા મહારાજના સાધુઓ !

તેઓ રાજ્યભૂષણથી પોતાના માથે ફુખ માગી લેતા.

સ્વાધ્યાય

એક વાક્યમાં જવાબ આપા :

૧. સાધુઓને મહારાજની શી આજા હતી ?
૨. અમદ્વાદમાં સાધુઓની મંડળીએ ક્યાં મુકામ કર્યો ?

૩. નગરના વાણિયાઓને સાધુઓને જોઈ શું ગુણ આવ્યો ?
૪. સાધુઓને જોઈ જમનગરના મહારાજને શું નવાઈ લાગી ?
૫. સાધુઓ શા માટે જમનગરથી ચાલી નીકળ્યા ?

ત્રણું લીટીમાં લખો :

૧. આડ નીચે જ્યા કરતા સાધુઓને શું થયું ?
 ૨. જમનગરમાં સાધુઓ શું ખાતા ?
-

૨૮. 'શિક્ષાપત્રી' એટલે દર્શાવું

મહારાજ એકવાર ઠીમાર હતા.

મુક્તાનંદ સ્વામી એમની સેવામાં હતા.

મહારાજની માંહળી જોઈ મુક્તાનંદ સ્વામીનો આનંદ મરી ગયો હતો.

તેમની આંખોમાં આંસુ આવી ગયાં.

તેમણે રડતાં રડતાં કહ્યું : 'મહારાજ, સાંજ થઈ જાઓ ! અને આપના ઉપદેશના સારરૂપ એક થંથ અમને આપો !'

મહારાજ એકદમ ઉત્સાહમાં આવી ગયા. કહે : 'આ વાત સાચી કહી ! મારે સંતો, હરિલઙ્ગતો, સૌને ખપ લાગે તેવો એક થંથ લખવો છે. દર્શાવું જેમ મોં જેવાય તેમ આ થંથ વાંચવાથી માણુસ પોતે કેવો છે તે જાણુશો. અને કેમ બોલવું, કેમ ચાલવું તે શીખશો !'

જૂનો ડગલો ઉતારે તેમ મહારાજે મંદ્રવાડને જાટકો મારી દ્વર ફૂંગાવી દીધેલા.

પછી વડતાલમાં મહારાજ થંથ લખવા એઠા.

એ થંથનું નામ 'શિક્ષાપત્રી.'

ગૃહસ્થાને અને પ્રક્ષયારીઓને, સાધુઓને અને આચારીને, સ્વીઓને અને પુરુષોને જે કહેવું છે તે મહારાજે એ થંથમાં કહું છે.

આ અંથ બહુ નાનો છે. પણ એનો એક એક બોલ મહાકિંમતી છે.
આ અંથ એકલા ગુજરાતીએ માટે નથી, એકલા હિંદીએ
માટે પણ નથી, આખી હુનિયા માટે છે.

આ અંથ એકલા સ્વામિનારાયણીએ માટે પણ નથી; હુનિયાના
તમામ લોકો માટે છે.

મહારાજે એમાં એવું શું લખ્યું છે? કહું? તો સાંભળો!

મહારાજ 'શિક્ષાપત્રી'માં કહે છે :

કહી પણ કોઈ જીવની લિંસા કરવી નહિ !

દાડ પીવો નહિ !

રજ વગર કૂલ-ઇંધણુ પણ લેવાં નહિ !

કોઈની નિંદા કરવી નહિ કે સાંભળવી નહિ !

ખીડી-તમાકુ કે ગાંન્લો-ભાંગ લેવાં નહિ !

જાહેર જગાએ થૂંકવું નહિ !

પોતાના વખાણુ પોતે કરવાં નહિ !

કોઈનું અપમાન કરવું નહિ !

અંગ હેખાય તેવું વખ પહેરવું નહિ !

સૂર્ય જીવ્યા પહેલાં જાઈને નહાઈ-ઘોઈ ભગવાનનું નામ લેવું !

માતા-પિતા, શુકુ અને બીમારની સેવા કરવી !

જિપજ પ્રમાણે જ ખર્ચ કરવું !

લખત કર્યા વિના લેવડહેવડ કરવી નહિ !

છેલ્લે મહારાજે લખ્યું છે : 'આ શિક્ષાપત્રી પ્રમાણે જે
વર્તાશે તે આ લોક ને પરલોઠમાં સુખી થશે.'

આવા હતા મહારાજ !

બધાને સુખી કરવાનું જ તેમને તાન !

સ્વાધ્યાય

વાક્ય ખરું કે ઓઢું તે જણાવો :

1. શિક્ષાપત્રી ફક્ત સ્વામિનારાયણીએ માટે જ છે.

૨. શિક્ષાપત્રીમાં કહ્યું છે : બીડી-તમાડુ કે ગાંનો-લાંગ લેવાં.
૩. શિક્ષાપત્રીમાં કહ્યું છે : સ્વર્ણ ઊજ્યા પછી નહાઈ-ધોઈ લગવાનનું નામ લેવું.
૪. શિક્ષાપત્રીમાં કહ્યું છે : માતા, પિતા, ગુરુ અને બીમારની સેવા ફરવી.

એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

૧. મહારાજે શિક્ષાપત્રી ફરાં લખી ?
 ૨. શિક્ષાપત્રી મહારાજે ડોના ડોના માટે લખી છે ?
 ૩. શિક્ષાપત્રી ડોના માટે છે ?
 ૪. શિક્ષાપત્રીમાં છેલ્લે મહારાજે શું લખ્યું ?
-

૩૦. ધામમાં ગયા !

મહારાજ ફર વર્ષે વડતાલ જતા.

મહારાજ વડતાલ આવે ત્યારે ત્યાં ગામેગામથી હુણરો માણુસો એમનાં દર્શાન કરવા આવતા.

પણ આ વર્ષે મહારાજ વડતાલ ગયા નહિ.

એક હિસ્સ સંતો-હરિલક્ષ્મિને ઓલાવી એમણે કહ્યું : ‘અમાડું કામ હવે પૂરું થઈ ગયું છે. હવે અમે અમારા ધામમાં જઈશુ’ !

મહારાજનું ધામ એટલે અક્ષરધામ.

કેટલાકને તો આ સાંભળીને મૂર્છા આવી ગઈ, કેટલાક મૂસકે મૂસકે રોવા લાગ્યા.

ગામેગામ સમાચાર પહેંચી ગયા કે મહારાજ હવે ધામમાં જવાનું કરે છે, એટલે ફર ફૂરનાં ગામેગામથી ભક્તો મહારાજનાં દર્શાન કરવા આવવા લાગ્યા.

મહારાજે ખાવાપીવાનું છોડી દીધું.

ગુણુતીતાનંદ સ્વામી તે વખતે જૂનાગઢમાં હતા.

મહારાજે કહ્યું : ‘એમને ઓલાવો !’

ગુણુતીતાનંદ સ્વામીને જૂનાગઢમાં આ સંદેશો મળ્યો કે તરત તેઓ એઠા હતા ત્યાંથી ઊરીને ગઢાની વાટ પકડી. કયાંય થાક

ઉતારવા યે રોકાયા નહિ. ગઢા આવીને સીધા મહારાજનાં દર્શાન કરવા ગયા. આવા મંહવાડમાં પણ મહારાજ એમને વહાલથી લેટ્યા, ને એમની સાથે પ્રેમથી વાતો કરી ને કહું : ‘મીઠા ઠંડાલા કેમ વિસતું માંનું, તમથી બાંધેલ તન હો....’

સંવત् ૧૮૮૬, જેઠ સુદ દશમ, મંગળવાર, તા. ૨૮-૬-૧૮૩૦.
અપોર થવા આવ્યા છે.

મહારાજ ખાજુઠ ઉપર આસન વાળી બેઠા.

બેઠા એવા જ તેમણે શરીરનો ત્યાગ કર્યો.

તરત જ ભક્તોએ ધૂન શરૂ કરી દીધી.

મહારાજના દેહને ગંગાજળથી સ્તાન કરાવી સુંદર ધોળાં વાંચો
પહેરાવ્યાં. ગળામાં ઝૂલના હાર !

સૌઅં મહારાજની આરતી ઉતારી, પછી તેમને પાલખીમાં
પથરાવ્યા. પાલખી લઈ ને સૌ સંતો ને હરિલઙ્ગતો ધૂન કરતાં, લજન
કરતાં, મહારાજનો જેનેકાર કરતાં ચાલ્યા. લીડનો પાર નહિ ! સૌ
લક્ષ્મીવાડીએ આવ્યા.

છેદલે, ચંદનની ચિતામાં મહારાજનો અજિનસંસ્કાર કરવામાં આયો.

મહારાજની અવતાર-દીલા પૂરી થઈ.

પણ મહારાજના અવતારનું જે કાર્ય તે ચાલતું જ રહ્યું ગુણાતીતાનંદ સ્વામી, પ્રાગણુ ભક્ત, શાસ્કીણ મહારાજ, ચોંપીણ મહારાજ દ્વારા એમની જ્યોત જલતી જ રહી !

આને પણ એ જ્યોત નવખંડ પૃથ્વીને પૂજય પ્રમુખી સ્વામી મહારાજ દ્વારા અજવાળું આપી રહી છે !

સ્વાધ્યાય

એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

૧. મહારાજે જૂનાગઢ્યી ડોને ઓલાવ્યા ?
 ૨. મહારાજે ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને પ્રેમથી વાત કરી શું હશ્યું ?
 ૩. મહારાજ ક્યારે અને ક્યાં ધામમાં ગયા ?
 ૪. મહારાજનો અજિનસંસ્કાર ક્યાં કરો ?
 ૫. મહારાજની જ્યોત આને ડોના દ્વારા અજવાળું આપી રહી છે ?
-

વિલાગ - બ

૧. વેદો આપણને શું શીખવે છે ?

માતૃ દેવો ભવ — માતાને દેવ માન.
માતાની આજ્ઞા પાળ.

પિતૃ દેવો ભવ — પિતાને દેવ માન.
પિતાની આજ્ઞા પાળ.

આર્યા દેવો ભવ — ગુરુને દેવ માન.
ગુરુની આજ્ઞા પાળ.

અતિથિ દેવો ભવ — અતિથિને દેવ માન.
અતિથિની આજ્ઞા પાળ.

સત્યમ् વદ — સાચું હોલ.

ધર્મમ् ચર — ધર્મનું આચરણ કર.

સ્વાધ્યાયાનું મા પ્રમદઃ : — અલ્યાસમાં આળસ ન કર.

ધોષણ્ણા

ધર્મ ક્રી — જ્ય હો.

અધર્મ કા — નાશ હો.

વિશ્વ કા — કદ્યાણુ હો.

પ્રાણિઓં મેં — સદ્ગુલાવના હો.

સ્વાધ્યાય

અ ને બ થોય રીતે જોડા :

અ

આર્ય દેવો ભવ.....

બ

કદ્યાણુ હો

સત્યં વદા.....	માતાને હેવ માન
સ્વાધ્યાયાનું મા પ્રમદઃ.....	નાશ હો
વિશ્વ કા.....	ગુરુને હેવ માન
અધર્મ કા.....	સાચું બોલો
માતૃ હેવો ભવ.....	અભ્યાસમાં આગસ ન કર

૨. અભ્યાસ

પ્રમુખ સ્વામી મહારાજ ઘણું બધી પધરામણું કરીને ચોતાને ઉતારે બેઠા હતા. ચુવકો સ્વામીશ્રીના પગ ઢાણતા હતા. તેવામાં એક બાળક આવ્યો. તેને પણ સેવા કરવાનું મન થઈ ગયું. બાળક સેવા કરવા લાગ્યો.

બાળક અભ્યાસ કરવામાં આગસ રાખ્યાં હતો. આ વાત સ્વામીશ્રી જાણુંતા હતા. તેથી કહ્યું : “તું અભ્યાસ કર તે મારી સેવા છે. તને પગ તો પાંચેક મિનીટ દાખવા મળે, પણ તું એક કલાક અભ્યાસ કર તો મારી તેં એક કલાક સેવા કરી, તું રોજ એ કલાક અભ્યાસ કર તો મારી એ કલાક સેવા કરી એમ હું માનીશ. મારો બધો થાક ઉતરી જશો. તું રોજ ત્રણું કલાક અભ્યાસ કર તો તે ત્રણું કલાક મારી સેવા કરી છે - એમ મને થશે અને તને કેદને જ મારી તથીયત સારી થઈ જશો.”

જે સારી રીતે લણું તે સ્વામીને ગમે.

જે સારી રીતે લણું તે શ્રીજીને ગમે.

લણ્યા વગર કોણું આગળ આવે ?

લણ્યા વગર કોણું સુખી થાય ?

લણ્યા વગર કોણું મહાન બને ?

કોઈ નહિ.

અભ્યાસથી જ સુખી થવાય, અભ્યાસથી જ સૌના પ્રિય બનાય.

જે શીંઘે તે ડાઢ્યો.

જે શીંઘે અને તેના પર વિચાર કરે તે ડાઢ્યો.

જે શીંઘે અને સમજવાની કોણિશ કરે તે ડાઢ્યો.

લાણું તે કંઈ અધરું નથી.

આપણુને જે કંઈ શિખવાડે તેના પર ધ્યાન આપવું. વિચાર કરવો. ન આવડે તો પૂછવું : “આ શું ? આમ કેમ ?” ફરીથી પૂછવું : “ક્યારે થયું ? કેવી રીતે થયું ?” અને કહે તે ધ્યાનથી સાંસણવું. વળી વિચાર કરવો : “કુયાં થયું ? કોણે કુયું ?”

આમ પૂછતાં પૂછતાં, લખતાં લખતાં, વાંચતાં વાંચતાં, વિચારતાં વિચારતાં, મહેનત કરતાં અટ આવડી જાય ! દરરોજ જે નવું શીખ્યા હોઈએ તે સાંજે વાંચી જ લેવું. અઠવાડિયાના અંતે ફરીથી અઠવાડિયાનું વાંચી લેવું. જે શીખ્યા તેનો ઉપયોગ કરવો. આમ અભ્યાસ કરવો.

અભ્યાસ રોજ કરવો.

અભ્યાસ એક ધ્યાનથી કરવો.

અભ્યાસ ઉમંગથી કરવો.

સ્વાધ્યાય

દુંક નોંધ લાખો (આશરે આઠ લીટીમાં) :

૧. ગ્રન્થ સ્વામી કહે : ‘તુ’ રોજ એ કલાક અભ્યાસ કરતો

‘આરી એ કલાક સેવા કરી એમ હું માનીશ.’

૨. અભ્યાસ કેવી રીતે કરવો ?

૩. કીર્તન

એકડે એક, શ્રીજીની રાખો ટેક,
મારા બંધુ કલ્યાણ લેવું સહેલ છે.....
બગડે બેય, શ્રીજીનું નામ લેય.....મારા બંધુ ૦
ગગડે ગણું, શ્રીજીનું લે શરણું.....મારા બંધુ ૦
ચોગડે ચાર, શ્રીજીને નમસ્કાર.....મારા બંધુ ૦
પાંચડે પાંચ, અક્ષિતામાં નાવે આંચ.....મારા બંધુ ૦
છગડે છય, શ્રીજીની બોલો જય.....મારા બંધુ ૦
સાતડે સાત, છે અક્ષ હુમારી જાત.....મારા બંધુ ૦
આડડે આડ, મૂર્ઝી હે જગનો ડાડ.....મારા બંધુ ૦
નવડે નવ, તરી જ તું આ ભવ.....મારા બંધુ ૦
એકડે મીંડે દસ, અધર્મમાંથી ખસ.....મારા બંધુ ૦
એવી રીતે જનય, તો અક્ષરધામમાં જવાય....મારા બંધુ ૦

સ્વાધ્યાય

કીર્તન પૂરું કરો :

૧. બગડે બેય.....શ્રીજીને નમસ્કાર.
 ૨. નવડે નવ.....અક્ષરધામમાં જવાય.
-

૪. ભગવાન છે જે.

તમને કોઈ એમ કહે કે ‘ઈશ્વર કયાં છે ?’ તો એને માત્ર એરલું જ પૂછને કે ‘ઈશ્વર કયાં નથી ?’

મોરનાં પીછાં અને પનાંગીયામાં રંગ પૂરનાર ચિત્રકાર કોણું ?
પોપટના ગળામાં મીઠું મીઠું બોલનાર અને કોયલના કંઠમાં રહીને
મધુદું ગાનાર કોણું ? આ ચિત્રકાર, આ ગાનાર ભગવાન છે.

ભગવાન આકાશમાંથી વરસાદ વરસાને છે. પીજમાંથી સુંહર
મળતું વૃક્ષ બનાવે છે. વૃક્ષમાંથી ઇણ થાય છે. આમ ભગવાન તેમના
કાર્ય વડે જણ્ણાય છે.
ભગવાન કયાં છે ?

ભગવાન તમારામાં છે. ભગવાન દરેક મનુષ્યમાં છે. ભગવાન દરેક જીવંત પ્રાણીમાં છે. ભગવાન બધે જુએ છે. ભગવાન બધું જાણે છે. ભગવાનમાં બધી શક્તિ છે. ભગવાન બધાના ઉપરી છે. ભગવાન અંતિમ ધ્યેય છે.

એ ભગવાન કોણું ?

ભગવાન આપણુંને સુખ આપવા માટે અને અધર્મનો નાશ કરીને ધર્મતું સ્થાપન કરવા માટે સમયે સમયે આ પૃથ્વી ઉપર અવતાર ધારણું કરે છે. એ રીતે રામ, કૃષ્ણ વગેરે ભગવાનના ધણું અવતારે થઈ ગયા.

આશરે ૨૦૦ વર્ષ પહેલાં સર્વોપરી ભગવાન સ્વામિનારાયણનો અવતાર આ પૃથ્વી ઉપર થયો, જેઓ સહજનાંદ સ્વામી તરીકે એળખાયા.

ભગવાનની એ હયા છે કે તેઓ આ પૃથ્વી ઉપરથી કઢી જતા જ નથી. એવા સાચા સંતોદ્વારા પોતે હુમેશાં પ્રગટ જ રહે છે. આજે પ્રમુખ સ્વામી મહારાજ એવા સાચા સંત છે. જેમના અંગોઅંગમાં ભગવાન રહ્યા છે. તેથી તેમની સાથે હેત કરવાથી ભગવાનમાં હેત થાય છે, ભગવાનનાં હર્ષિન થાય છે. ભગવાનનો અનુભવ થાય છે.

સ્વાધ્યાય

ત્રણ લીટીમાં જવાય આપો :

૧. ભગવાન પોતાના કાર્ય વડે કેવી રીતે જણાય છે ?
૨. ભગવાન આ પૃથ્વી ઉપર કાયમ માટે કેવી રીતે વિચરે છે ?
૩. ભગવાનનો અનુભવ કેવી રીતે થાય છે ?

૫. આટલું ન ખાશો

કુંગળી ખવાય નહિ
 લસણુ ખવાય નહિ
 હોટલનું ખવાય નહિ

ઇડાં તો ખવાય જ નહિ
 માંસ તો ખવાય જ નહિ
 દારુ તો ચખાય જ નહિ

આ બધું ખાવાથી શરીર બગડે
 આ બધું ખાવાથી મન બગડે
 આ બધું ખાવાથી પાપ લાગે

ખરાખ વિચારો આવે
 ખરાખ કામો થાય
 અને નરકમાં પડાય

તેથી એના વગર જીવવું સારું
 લગવાનને મન લાવવું ચ્યારું

સ્વાધ્યાય

ખરું કે એઠું જજ્ઞાવો :

૧. હોટલનું ખાવાથી સારા વિચારો આવે.
 ૨. માંસ ખાવાથી પાપ લાગે.
 ૩. દારુ ચખાવાથી નરકમાં ન પડાય.
 - ૪, કુંગળી ખાવાથી ખરાખ કામો થાય.
-

૬. ગુરુ

‘ગુ’ એટલે અંધકાર, ‘રુ’ એટલે પ્રકાશ. આપણે શું કરવું ને શું ન કરવું તેની અખર ન હોય તે અંધકાર. તે અંધકારમાંથી પ્રકાશમાં લઈ જાય, એટલે કે શું કરવું ને શું ન કરવું જોઈ એ તેનું જ્ઞાન આપે તે સાચા ગુરુ.

તમે ભૂલી પડેલી બકરીની વાતી તો સાંખળી હુશે. બકરી જંગલમાં ભૂલી પડી. ત્યાં ધૂળમાં તેણે પંને જોયો. પંને સિંહનો હુતો. બકરીએ તો વાપરી ચતુરાઈ ! ત્યાં પંન ઉપર જ પલાડી લગાવી આરામથી એસી ગઈ.

રાત પડી. એકદમ અંધારું અંધારું થઈ ગયું. અડધી રાત્રે પ્રાણીએ કરવા-ઓરાક શોખવા નીકળ્યા.

બકરીને ખાવા શિયાળ આવ્યું. બકરીએ તો પંને ખતાંબ્યો. શિયાળે સિંહનો પંને જોયો ને મનમાં થયું, “આ પંને તો સિંહનો પોતાનો છે.” આમ જાણી, તે તો બકરીને કશું કર્યા વગર નમન કરી ચાહ્યો ગયો.

એક પછી એક કરતા તો વાધ, ચિત્તો, બધા આવ્યા. પરંતુ જ્યાં સિંહનો પંને જુએ ને ખાવા આવેલ પ્રાણી ભાગી જાય.

છેલ્લે તો સિંહ આવ્યો. હવે ? તેણે તો બકરીને પોતાના શરણે આવેલી જોઈ મદદ કરી. બકરીને હાથી ઉપર એસાડી એના ઘર સુધી પહોંચાડી.

આપણે પણ એવા સાચા ગુરુના શરણે જઈ એ તો ગુરુ આપણું રક્ષણું કરે. આપણે ફુઃખી હોઈએ તો ગુરુકૃપાથી સુખી થઈ એ. ખરાળ સોબતે ચડી ગયા હોઈએ તો સારા સંગે ચડીએ. કૃપાથી આપણામાં સારા ગુણો આવે, આપણે પવિત્ર બનીએ.

આવા સાચા ગુરુને શરણે જઈએ અને એ કહે તેમ કરીએ તો આપણા બધા પાપ બળી જાય અને પછી લગવાન આપણી પાસે આવે.

આપણે આપણા ગુરુનું સમરણ રેઠ કરવું જોઈ એ, હર ધડીએ કરવું જોઈ એ.

આપણા ગુરુ કોણું ? પ્રસુખ સ્વામી મહારાજ.
અમના ગુરુ ? યોગીજ મહારાજ.
અમના ગુરુ ? શાસ્કીજ મહારાજ.

એમના શુરુ ? ભગતજી મહારાજ.
 એમના શુરુ ? અક્ષરઅદ્વા ગુણુતીતાનંદ સ્વામી.
 આપણા ઈષ્ટદેવ ? સહજનંદ સ્વામી

સ્વાધ્યાય

એક વાક્યમાં જવાખ આપો :

૧. 'શુ' એટલું શુ ?
૨. આપણા શુરુ કોણુ ?
૩. ભગતજી મહારાજના શુરુ કોણુ ?
૪. ચોગીજી મહારાજના શુરુ કોણુ ?
૫. આપણા ઈષ્ટદેવ કોણુ ?

ત્રણ લીટીમાં જવાખ આપો :

૧. સાચા શુરુ કોણુ ?
૨. શુરૂપાથી શુ શુ થાય ?

૭. સ્તુતિ

ગુણુતીતોડક્ષરં અદ્વા ભગવાન् પુરુષોત્તમ : ।
 જનો જનનિનં સત્ય મુચ્યતે ભવભનતાત્ ॥

અર્થ:-— ગુણુતીતાનંદ સ્વામી મૂળ અક્ષરઅદ્વા છે, ભગવાન પુરુષોત્તમનારાયણ શ્રીજી મહારાજ છે. કે જન આ સત્ય સિદ્ધાંત જણો-સમજે છે તે ભવભનથી સુકૃત થાય છે.

*

ત્વમેવ ભાતા ચ પિતા ત્વમેવ
 ત્વમેવ ભન્યુશ્ચ સખા ત્વમેવ ।
 ત્વમેવ વિદ્યા દ્રવિષુ' ત્વમેવ
 ત્વમેવ સવ' મમ દૈવદેવ ॥

આર્થ:- તમે જ માતા છો, તમે જ પિતા છો
 તમે જ ખંડુ છો, તમે જ ભિત્ર છો
 તમે જ વિદ્યા છો, તમે જ ધન છો
 દેવોના દેવ ! તમે જ મારું સર્વસ્વ છો.

*

ગુરુધ્ર્યા ગુરુવિષ્ણુ: શુરુદેવો મહેશ્વર: ।
 ગુરુ: સાક્ષાત् પરં પ્રાત્ તર્સૈ શ્રી ગુરવે નમઃ ॥

આર્થ:- હુનિયાનાં હુઃખો દ્વાર કરવાનો માર્ગ બતાવનાર શુરુ
 એ જ પ્રાત્યા છે, એ જ શુરુ વિષ્ણુ છે, એ જ શુરુ મહાદેવ છે,
 જાન આપનાર ખરા શુરુ સાક્ષાત્ પરપ્રાત્ છે.

એવા શુરુને હું નમસ્કાર કરું છું.

*

ॐ સહ નાવવતુ સહ નૌ ભુનક્તતુ સહ વીર્યો કરવાવહૈ ।
 તેજસ્વિ નાવધીતમસ્તુ મા વિદ્ધિવાવહૈ ॥
 ॐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ: ।

આર્થ:- હે પરમાત્મા અમારી (ગુરુ, શિષ્ય) બંનેની રક્ષા કરો.
 અમારા બંનેનું પાતન કરો.
 અમે સાથે રહી તેજસ્વી-હૈવી કાર્યો કરીએ.
 અમે કરેલું અધ્યયન તેજસ્વી અને હૈવી થાય.
 અમે એકુખીળનો દ્રેષ ન કરીએ.

સ્વાધ્યાય

શ્લોક પૂરે કરે :

૧. તમેવ માતા ચ પિતા તમેવ...

અર્થ લખો :

૧. ગુણાતીતો ક્ષરમ અદ્ભુત અગવાન પુરુષોત્તમઃ ।

જનો જનનિદં સત્ય મુચ્યતે ભવઅન્ધનાત ॥

૮. જે સારા થવું હોય તો....

* આટલું કરીએ *

દરરોજ માતા-પિતાને વંદન કરીએ.

સંતોને વંદન કરીએ.

વડીલોને માન આપીએ.

નિયમિત અભ્યાસ કરીએ.

રોજ કસરત-ધ્યાયામ કરીએ.

સ્વચ્છ રહીએ.

શુદ્ધ વર્તનથી પવિત્ર બનીએ.

શુદ્ધ ઉચ્ચારથી ગાઈએ-વાંચીએ.

હંમેશા સાચું જ ખોલીએ.

સ્વામીની વાતો, સુલાઘિત, સ્તુતિ ગોખીએ.

રોજ મંહિરે જઈએ.

ખાળસભામાં નિયમિત જઈએ.

* આટલું ન કરીએ *

નખ, વાળ વધારીએ નહિ.

નાટક-સિનેમા જોઈએ નહિ.

કોઈની સાથે કલેશ કરીએ નહિ.

ચોરી ન કરીએ.
ગુગાર ન રમીએ.
ખરાણ ન વાંચીએ.

કોઈના ચાળા પાડીએ નહિ.
સહેજમાં રિસાઈ એ નહિ.
કોઈને પજવીએ નહિ.

કોઈનું ખરાણ ન છુદ્ધિએ.
કૃયારેય ગાળ ન બોલીએ.

ખરાણ છોકરાની સોખત ન રાખીએ.
તો જ આપણે સારા બનીશું.
તો જ આપણે પ્રમુખ સ્વામીના.
સાચા બાળક બનીશું.

સ્વાધ્યાય

ખરું કે ખોડું જણાવો :

૧. સંતોને વંદન કરીએ.
 ૨. નિયમિત અભ્યાસ ન કરીએ.
 ૩. ખાળસભામાં નિયમિત જર્દારો.
 ૪. નાટક સિનેમા જોઈએ નહિ.
 ૫. ખરાણ છોકરાની સોખત રાખીએ.
-

૮. આરતી

મુકૃતાનંદ સ્વામીએ આ આરતીમાં શ્રીજી મહારાજનો ધર્માં
મહિમા ગાયો છે. આપણે રેણુ સવાર-સાંજ શ્રીજી મહારાજની
આરતી ઉતારવી અને આ મહિમાની આરતી ગાવી. તો શ્રીજી મહા-
રાજમાં હેત વધારે થાય.

જ્ય સદ્ગુરુ સ્વામી, પ્રભુ જ્ય સદ્ગુરુ સ્વામી;
 સહજાનંદ દ્યાળુ (૨) બળવંત બહુનામી... જ્ય૦ ૧
 ચરણ સરોજ તમારા, વંદુ કર જોડી; (૨)
 ચરણે શીશ ધર્યાથી (૨) દુઃખ નાખ્યાં તોડી... જ્ય૦ ૨
 નારાયણમુનિ ગ્રાતા, દ્વિજકુળ તનુ ધારી; (૨)
 પામર પતિત ઉદ્ધાર્ય (૨) અગણિત નરનારી... જ્ય૦ ૩
 નિત્ય નિત્ય નૌતમ, લીલા કરતા અવિનાશી; (૨)
 અડસઠ તીરથ ચરણે (૨) કોટિ ગયા કાશી... જ્ય૦ ૪
 પુરુષોત્તમ પ્રગટનું જે દર્શન કરશે; (૨)
 કાળ કર્મથી છૂટી (૨) કુટુંબ સહિત તરશે... જ્ય૦ ૫
 આ અવસર કરુણાનિધિ કરુણા બહુ કીધી; (૨)
 મુક્તાનંદ કહે મુક્તિ (૨) સુગમ કરી સિદ્ધિ... જ્ય૦ ૬

સ્વાધ્યાય

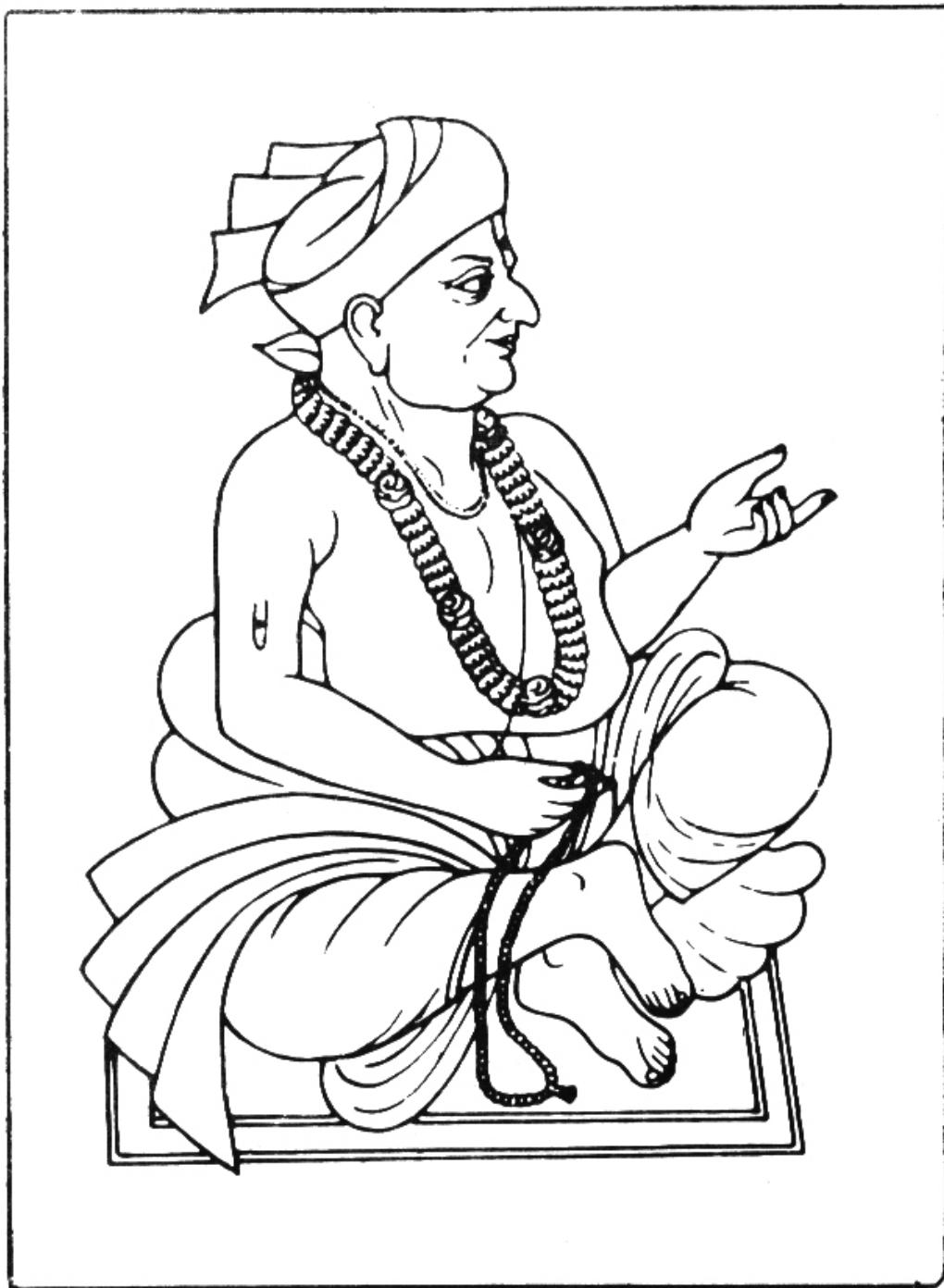
વર્ણની પંક્તિએ પૂરી કરો :

- (૧) ચરણ સરોજ તમારા.....અગણિત નરનારી.
 - (૨) પુરુષોત્તમ પ્રગટનું જે.....સુગમ કરી સિદ્ધિ.
-

૧૦. સ્વામીની વાતો

‘સ્વામીની વાતો’ એટલે મૂળ અક્ષરમૂર્તિ શુણુતીતાનંદ સ્વામીની વાતો.
 સ્વામીની વાતો એટલે શ્રીલુ મહારાજના મહિમાની વાતો.
 સ્વામીની વાતો એટલે વિષય, વ્યસન ને વહેમ મૂકવાની વાતો.
 સ્વામીની વાતો એટલે સરસ મજાના સત્ત્સંગનાં સૂત્રો.
 સ્વામીની વાતો એવી સાહી, સરળ ને સચોટ કે જે સાંભળે તેને જીવમાં
 ઉતરી જાય. સત્ત્સંગનો રંગ લાગી જાય. યોગીલુ મહારાજે ધણી જ
 સ્વામીની વાતો મોઢે કરેલી. નાની નાની સરસ મજાની વાતો મોઢે

એલવામાં મળ આવે. પ્રમુખ સ્વામી રાજુ થાય. આપણે પણ સ્વામીની વાતો મોટે કરવી. અહીં થોડી વાતો વાંચીએ, અને વિચારીએ.

સ્વામિનારાયણ હરે, સ્વામીએ વાત કરી જે-

(૧) આપણે તો અક્ષરધામમાં જાવું છે એવેં એક સંક્રદ્ધ રાખવો.

- (૨) આપણે લગવાનના છીએ પણ માયાના નથી, એમ માનવું.
- (૩) કેટલેક રૂપિયે આંખ, કાન, નાક આદિક દ્વારા મળે નહિ તે લગવાને આપ્યાં છે, પણ જીવ કેવળ કૃતદ્ધી છે.
- (૪) કરોડ કામ બગાડીને પણ એક મોક્ષ સુધારવો ને કઢાપિ કરોડ કામ સુધાર્યાં ને એક મોક્ષ બગાડ્યો તો તેમાં શું કર્યું ?
- (૫) નિરંતર સર્વ કિયામાં પાછું વળીને જોવું જે, મારે લગવાન બાજવા છે ને હું શું કર્યું છું ? એમ જેયા કરવું.
- (૬) ગાંધીલાઈ ટાળવાનું કારણ એ છે જે ખટકો રાખે તો ટળે ને ખીને ઉપાય તો કોઈક શિક્ષા કરે ત્યારે ટળે.
- (૮) આવા સાંધુને મનમાં સંભારીએ તો મનનાં પાપ બળી જય ને વાતો સાંભળીએ તો કાનનાં પાપ બળી જય ને દર્શાન કરીએ તો આંખનાં પાપ બળી જય એમ મહિમા જાણુવો.

સ્વાધ્યાય

નીચેની સ્વામીની વાતો પૂરી કરો :

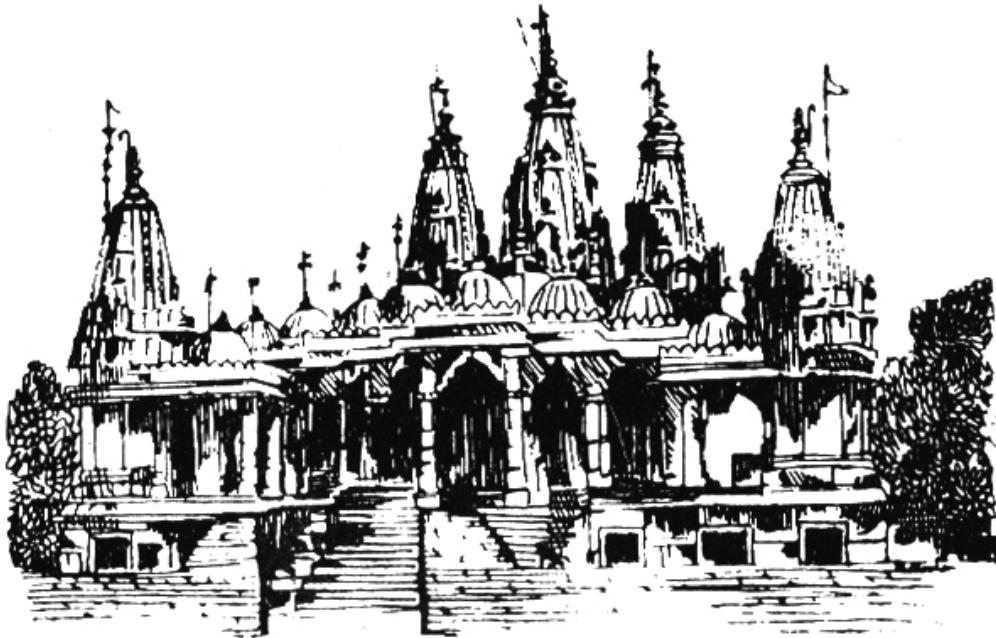
૧. આપણે તો અક્ષરધામમાં.....
૨. કરોડ કામ બગાડીને.....
૩. ગાંધીલાઈ ટાળવાનું કારણ.....
૪. આવા સાંધુને મનમાં સંભારીએ.....

આઠલું કરનો :

બાળકોના ‘મુખ્યપાડ માટે સ્વામીની વાતો’ પુસ્તિકા મેળવીને તેમાંથી ‘સ્વામીની વાતો’ કંઠસ્થ કરનો અને માતા-પિતા કે શિક્ષક પાસેથી તેના અર્થ સમજ લેનો.

૧૧. મંહિર

આપણુને રહેવા માટે ઘર જોઈએ તેમ લગવાનને રહેવા માટે પણ ઘર જોઈએ ને ? લગવાનનાં ઘરને મંહિર કહેવાય.

આ મંદિર છે. તેમાં ઉપર જવા માટે ત્રણું બાજુ સીડી હોય છે. ધણું મંદિરમાં આગળ એ સીડી હોય છે.

આગળની સીડીથી ચઢતાં, મંદિર ઉપર, એ બાજુ, એ નાની દેરી હોય છે. તેમાં હતુમાનળ અને ગણુપતિની મૂર્તિ હોય છે.

ભગવાનને કૃતી પ્રદક્ષિણા કરવા મંદિર કૃતી પહોળી જગ્યા હોય છે, તેને પ્રદક્ષિણા કહેવાય.

વચમાં મોટો ધુમમટ હોય છે. આજુખાજુ નાની ધુમટીઓ હોય છે. ધુમમટ નીચેના લાગને મંડપ કહેવાય.

મંદિરમાં ત્રણું શિખર હોય છે. વચલું શિખર મોટું હોય છે. આજુખાજુ એ નાના શિખર હોય છે.

શિખર નીચે જયાં મૂર્તિઓ પદ્ધરાવાય છે તેને નિજમંદિર કહેવાય.

મૂર્તિઓને પદ્ધરાવવા માટે સિંહાસન હોય છે તે લાડડાનું હોય. તેના ઉપર ચાંહી કે સોનાનાં પતરાં મધ્યાં હોય.

સુંદર નકશીવાળા થાંબલાઓ મંદિરની શોભા વધારે. એ થાંબલાની વરચ્ચે જૂલતી કમાનો, જૂલતા તોરણો પણ મંદિરની શોભા વધારે. થાંબલાઓ ઉપર સંતો-અકોની મૂર્તિઓ સુંદર લાગે.

સ્વાધ્યાય

એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

૧. લગવાનના ધરને શું કહેવાય ?
 ૨. જ્યાં મૂર્તિઓ પદ્ધરાવાય તેને શું કહે ?
-

૧૨. કીર્તન

અક્ષરધામના બાળક અમે, અક્ષરધામથી આંદ્રા
અક્ષરધામમાં જાણું અમે, અક્ષરને મન જાણ્યા....ટેક.
નાના નાના બાળ અમે, સ્વામીને ઠોલા બાળ અમે
શ્રીલુને ઠોલા બાળ અમે, સંતોને ઠોલા બાળ અમે....અક્ષર૨૦ ૧
વહેલા ઉડી ધ્યાન ધરશું, નાહી ધોઈને પૂજા કરશું;
'સ્વામિનારાયણ' મંત્ર અણશું, પ્રગટ પ્રલુને પ્રણામ કરશું...અક્ષર૨૦ ૨
માતાપિતાને પાયે પડશું, સંતજનોને ચરણે નમશું,
હેવ મંદિરે હર્ષન કરશું, હંડવત કરશું, કીર્તન કરશું....અક્ષર૨૦ ૩
અક્ષરને મન જાણ્યા અમે, પુરુષોત્તમને જાણ્યા અમે,
વંદન કરીએ શુરૂળ તમને, સદ્ગય રાખો ચરણે અમને....અક્ષર૨૦ ૪

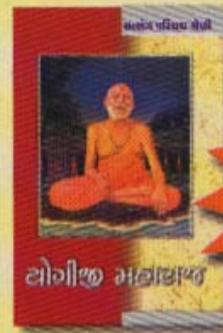
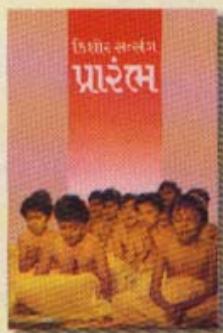
સ્વાધ્યાય

આ કીર્તન કંઠસ્થ કરવું.

આબાલવૃદ્ધ સોમાં સંસ્કાર સિંચતી અનુપમ પ્રવૃત્તિ

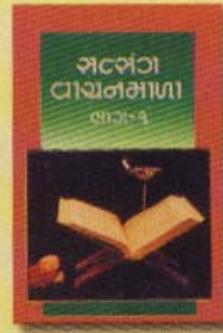
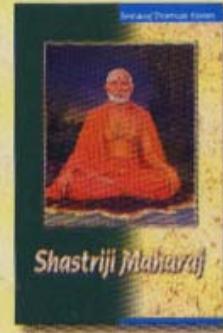
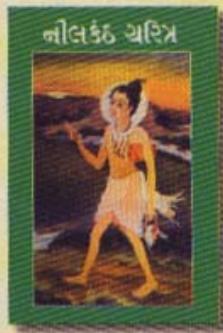
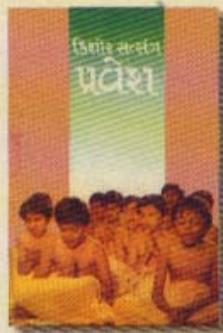
સત્સંગ શિક્ષણ પરીક્ષા

સત્સંગ પ્રારંભ

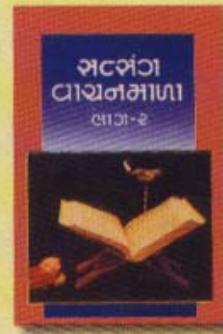
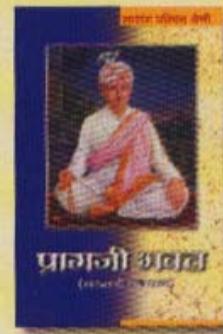
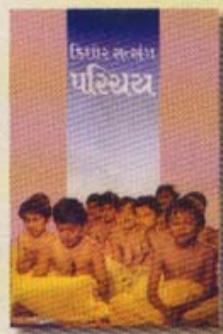

આજાની સત્સંગ પરીક્ષાઓ, ઉચ્ચયતે અદ્યાત્મ માટે સત્સંગ પ્રાજ્ઞ પરીક્ષાઓ.

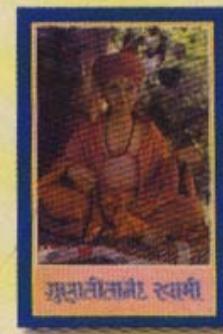
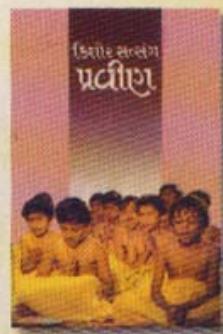
સત્સંગ પ્રવેશ

સત્સંગ પરિચય

સત્સંગ પ્રવીણ

સત્સંગ શિક્ષણ પરીક્ષા

બોચાસણવાસી શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ સ્વામિનારાયણ સંસ્થા, અમદાવાદ-૪.

B G 1 0 1